

Recomandări pentru întocmirea Regulamentului Local de Urbanism

Reglementări urbanistice ilustrate

pentru zona Valea Arieșului
comunele Ocoliș, Poșaga, Sălciua, Lupșa
județul Alba

Consiliul Județean Alba

Recomandări pentru întocmirea Regulamentului Local de Urbanism

Reglementări urbanistice ilustrate

pentru zona Valea Arieșului
comunele Ocoliș, Poșaga, Sălciua, Lupșa
județul Alba

Consiliul Județean Alba

Peisajul este o componentă esențială a bunăstării umane, constituind unul din elementele definitorii ale existenței la nivelul individului, dar și al societății.

Satele rupte din povești, izolate în inima munților, sunt cel mai curat izvor de tradiții și obiceiuri românești. Ele păstrează un mod de viață în care relația cu natura, pădurea, muntele, apa și cerul este una de respect reciproc.

Dincolo de păstrarea nealterată a acestor zone și a patrimoniului cultural specific lor, unul dintre obiectivele principale ale Consiliului Județean Alba în politica sa de dezvoltare durabilă a fost acela de a crea reguli privind realizarea noilor construcții și integrării lor în cadrul existent, prin elaborarea unor documentații de urbanism complexe adresate administrațiilor locale, localnicilor, proiectanților, precum și celor care doresc să investească în zonă.

Au fost elaborate studii privind ariile caracteristice pentru peisaj cultural în zona Ceru Băcăinți, în zona Râpa Roșie, ghiduri privind Reglementări urbanistice ilustrate în zona rurală cu influențe săsești sau în zona Văii Sebeșului, iar acum vă prezentăm studiul privind ***Promovarea arhitecturii specifice zonei Ocoliș, Poșaga, Lupșa, Sălciuma.***

Ion Dumitrel,
Președintele Consiliului Județean Alba

Coordonator proiect:

arh. Marius Barbieri

Concept grafic, ilustrații, tehnoredactare:

urb. stag. Laura Năsui, urb. stag. Alexandru Damian

Studii de teren:

Arh. Marius Barbieri, urb. Laura Năsui, urb. Alexandru Damian, stud. arh. Florin Nistor, stud. arh. Dona Vințeler, stud. arh. Adrian Dumitru, stud. arh. Adriana Vasile, ist. Gligor Mircea

Fotografii:

Laura Năsui, Alexandru Damian, Dona Vințeler, Florin Nistor

Relevee:

stud. arh. Dona Vințeler, stud. arh. Florin Nistor,
stud. arh. Adrian Dumitru, stud. arh. Adriana Vasile, arh. Doru Deleu

Istoric

Gligor Mircea

Studiu etnografic ecomuzeu

cercetător. dr. Ioan Augustin Goia

Beneficiar

Consiliu Județean Alba
Direcția de Amenajarea
Teritoriului și Urbanism

Elaborator proiect

S.C. Capitel Proiect S.R.L.
B-dul Ferdinand I, nr. 8
Alba Iulia, Județul Alba

Partener

Uniunea Arhitecților din
România, Filiala Alba

cuprins

Capitolul 1 **Date generale**

- Structura administrativă 05
- Scurt istoric 06
- Cadru antropogeografic 09
- Ocupații specifice 10
- Tipuri de așezări 11

Capitolul 2 **Turism**

- Obiective turistice 12
- Ce vor turiștii? 15

Capitolul 3 **Satul tradițional**

- Tipuri de sate 16
- Imaginea satului - Peisajul extravilanului 17
- Peisajul intravilanului 18

Capitolul 4 **Apa 20**

Capitolul 5 **Mocănița mai mult decât o atracție turistică 23**

Capitolul 6 **Casa și gospodăria Satele de vale și satele de deal**

- Satele de vale 26
- Satele de deal 27
- Dicționar arhitectural 28
- Aspectul general al construcțiilor 29
- Târnațul, tipologii și relația cu gospodăria 32
- Specific arhitectural - Exemple 35
- Organizarea gospodăriei 40

- Înălțimea construcțiilor 45
- Acoperișul 46
- Mansarda 48
- Luminarea și aerisirea podului sau mansardei 49
- Detalii decorative din lemn 50
- Învelitoarea 51
- Ferestre 53
- Obloane 55
- Porți 56
- Împrejmuiri 59
- Cromatică și materiale 60
- Amplasarea casei pe teren 63
- Adaptări funcționale 64
- Amenajarea curților 66
- Amenajări "rustice" sau amenajări de calitate? 68

Capitolul 7 **Casa și gospodăria Zona de munte cu construcții sezoniere**

- Peisajul 71
- Structura gospodăriei 72
- Cromatică și materiale de construcție 73
- Specific arhitectural - Exemple 74
- Adaptări funcționale 77

Capitolul 8 **Ecomuzeu - muzeu etnografic 81**

Capitolul 9 **Cum sa construim durabil?**

- Tipuri de arhitectură nouă acceptată 86
- Arhitectura construcțiilor durabile 88

capitolul 1 Structură administrativă

Proiectul cuprinde un număr de patru unități administrativ teritoriale împreună cu localitățile componente, după cum urmează:

Lupșa: Lupșa, Bărdești, Barzan, Curmătură, După Deal, Geamăna, Hădărău, Holbani, Lazuri, Lunca, Mănăstire, Mărgaia, Musca, Pițiga, Pârâu-Cărbunari, Poșogani, Sașa, Trifești, Valea Holhorii, Valea Lupșii, Valea Șesi, Văi, Vința

Ocoliș: Ocoliș, Lunca Largă, Runc, Vidolm

Poșaga: Poșaga de Jos, Cortești, Lunca, Orăști; Poșaga de Sus (Belioara), Săgăgea

Sălciua: Sălciua de Jos, Dealu Caselor, Dumefști, Sălciua de Sus, Sub Piatră, Valea Largă

Arealul ocupat de teritoriul administrativ al comunelor studiate, formează o microzonă situată pe **cursul mijlociu al Arieșului**, râu încadrat la nord de masivului Muntelui Mare și de culmile Munților Metaliferi, și spre sud Munții Trascău și depresiunea Ponor.

Limitele acestui areal sunt date la est de cumpăna de ape dintre Valea Hășdatelor și Ocoliș, la nord de cumpăna de ape dintre bazinul hidrografic al Arieșului și cel al Someșului Cald. Spre vest această limită este formată din limita administrativă a comunelor Bistra și Roșia Montană, pentru ca în sud est această limită să fie formată din culmile Bedeleului și limitele depresiunii Ponor.

Cele 4 comune acoperă o suprafață de cca. 6,7 % din suprafața județului și cuprind ~2% din numărul de locuitori, cu o densitate medie de 19,7 loc/kmp.

Descoperirile arheologice și mărturiile istorice dau o imagine generală despre **procesul de antropizare** al acestui teritoriu începând din zorii istoriei. Deși zona nu a fost cercetată sistematic din punct de vedere arheologic, descoperiri întâmplătoare și semnalări din sec. XIX și XX au evidențiat o habitare timpurie a acestui spațiu.

Descoperirile se intensifică începând cu **perioada dacică și romană**, fiind documentată exploatarea aurului aluvionar din nisipurile Arieșului prin numeroasele urme (halde) întâlnite în lungul râului pe teritoriul localităților Vidolm, Ocoliș, Lunca Arieșului, Poșaga, Sălciua de Jos, Sălciua de Sus și Lupșa

Apariția primelor așezări umane încă din preistorie poate avea la bază existența unor tipuri diferite de resurse minerale, precum silexul (cremene), iar mai târziu minereurile de cupru, aur și argint și resursele naturale: păduri, pășuni, ape, terenuri bune pentru culturi agricole etc.

Lupșa

Cea mai veche așezare din zonă, centrul unui cnezat local, ce apare menționată documentar la **1336** sub numele de villa Lwpsa, este Lupșa, pentru ca într-un document din 1385 să fie amintit cneazul Nicolae Cânde (Nicolaus Kendeth de Lupsa), într-un conflict de posesiune cu nobilii de Trascău. Arheologic, acest fapt este documentat prin existența în apropiere de gară a unui val de pământ și a unor movile, unde se presupune că a fost curtea fortificată a familiei cneziale Cânde, din sec. XIII – XIV.

În 1486, la hotărnicia moșiilor celor două Lupșe în cadrul procesului dintre orășenii din Baia de Arieș și cnezii din Lupșa, este amintit satul capitlului Musca (Muska), dar și toponimele: Valea Musca și muntele Călugărului la sud. Informația este interesantă pentru că amintește prima dată existența satului Musca, ca posesiune a capitlului bisericii catolice.

Creșterea populației așezărilor în perioadele de liniște, peste posibilitățile de susținere economică a terenurilor deținute, sau îndepărtarea acestora prea mult de vatra satelor în lipsa unei infrastructuri de acces a determinat **fenomenul de roire**, când o parte din locuitori se desprindeau de consătenii lor și plecau să întemeieze un nou sat. Printr-o situație asemănătoare trece și satul Lupșa, devenit în 1441 Lupșa Mare (Lupșa de Sus), în antiteză cu Lupșa Mică (Lupșa de Jos), actualul sat Valea Lupșii (1518), rezultat în urma procesului de roire.

Ulterior numărul așezărilor crește simțitor; în a doua parte a sec. XVIII, hărțile militare austriece (1770-1773) oglindesc dezvoltarea reală a spațiului rural, inclusiv în această zonă. Aici sunt prezentate pentru prima dată vatra și structura vechilor așezări, noile comunități apărute și tendințele manifestate în dezvoltarea acestora.

Organizarea și dotarea comunei la sfârșitul secolului al XVIII-lea este marcată de existența unui număr de **4 biserici** (Lupșa, Hădărău, Sașa și Mușca), **o mănăstire** (Lupșa) și **11 mori de apă**.

Ca reflex al creșterii populației și al unor necesități economice specifice, legate de creșterea animalelor, dar și de dezvoltarea industriei miniere, are loc în teritoriul economic al satelor Lupșei, desprinderea unor **cătune** în zonele periferice, devenite ulterior sate de sine stătătoare precum Hădărău (nach Lupșa), și Sașa, care dispunea deja de biserică. Totodată zona montană din dreapta Arieșului cunoaște o **extindere a așezărilor permanente și temporare**, legate de pășunat și posibil de minerit, precum Sașa, Lazuri și Valea Holhorii, denumite Colibele Lupșenilor (kalibasch von Lupșa) dar și Vința (Valea Vinții). Geamăna și Vința vor fi amintite în 1825 ca sate de sine stătătoare, iar Hădărău în 1869 își va câștiga același statut, fapt oglindit de a doua ridicare topografică austriacă, realizată între 1806 și 1869.

Scurt istoric

Ocoliș

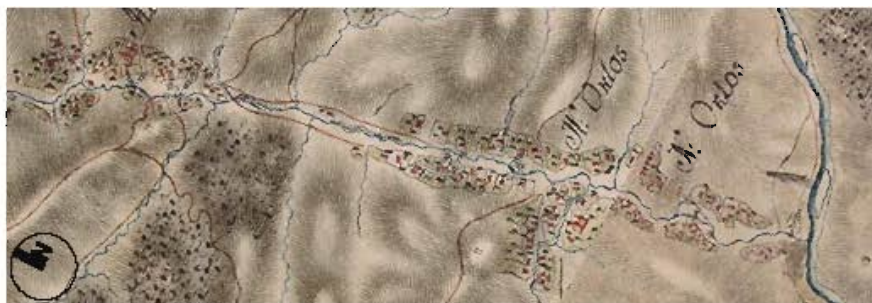
Se presupune că în sec **XV** satul era situat pe platoul de la Agre, unde casele din lemn erau strânse în jurul unei biserițe, ale căror urme mai pot fi văzute pe platoul de pe Dealul Vărațiculul.

Pe actualul amplasament, satul este menționat în **1408** ca poss. Akloș (Ocoliș), devenit destul de repede (1428) Naghakdos (Ocolișul Mare), în antiteză cu Kysakdos (1449) și Kisokols (Ocolișul Mic) (1504). Stefan Pascu, în lucrarea "Voievodatul Transilvaniei" amintește Ocolisul ca centrul unei obști de sate, din subordinea cărora faceau parte satele: Fillea, Plalurl, Deleni, Micești, Aiton, Padureni, Crăiești (sate cu cnezi), Iara, Surduc, Agriș, Săliște, Săcel (sate fără cnezi).

Satul Vidolm apare menționat documentar în anul 1470 (Widal), ca posesiune a nobililor Torotzkai de Trascău, alături de Sălcua și Poșaga.

În sec. **XVIII** fenomenul de roire duce la formarea satului Runc (amintit documentar în 1773), iar după revoluția din 1848, o parte din locuitorii satului Runc trec dincolo de Chelle Runculul, într-o zonă depresionară unde aveau colibe pentru animale, și întemeiază satul Lunca Largă, unde în 1859 își ridică și o biserică.

În Conscripția urbană din 1714 sunt incluși 116 capi de familie, reprezentând cca. 500-600 de locuitori. Organizarea și dotarea actualelor localități ale comunei la sfârșitul sec. XVIII este oglindită cel mai bine de Hărțile militare iosefine (1770). La această dată pe teritoriul comunei sunt înregistrate **trei biserici și 11 mori și instalații hidraulice.**

Poșaga (Poșaga de Jos)

Este amintită documentar pentru prima dată în anul **1365** sub numele de Potshaga (Also Potshaga), alături de Sălcua, ca posesiune a nobililor de Trascău. Satul Lunca este atestat documentar în anul 1470, ca pass Wyalie, pentru ca în anul 1733 să fie amintită sub denumirea Lunka, iar în 1913 Aranyoslanka (Lunca Arieșului).

Cu prilejul unei conscripții din 1560 este amintită Belloara, la început crâng iar ulterior sat de sine stătător, contopită mai târziu cu Poșaga de Sus.

La 1770, pe lângă Poșaga de Jos (Potsaga) și satul Lunca (Uifalu), este deja conturat, în hărțile militare austriece, nucleul viitoarei așezări Orăști, de pe Valea Lazului, sub numele de Monastir (posibil de la existența unei mănăstiri dispărute ulterior).

La această dată Săgăgea apare ca și așezare bine structurată sub numele de An Potsaga, pe cursul superior al văii cu același nume, și în jurul bisericii. Belloara, deși nu este menționată, apare ca un grup restrâns de case în apropiere de confluența Văii Săgăgea cu Valea Lazului.

A doua ridicare topografică militară austriacă certifică deja existența satelor/cătunelor Segagea (Segagi), Orăști (fostă Monastir) și Belloara care vor forma începând din 1909 comuna Poșaga de Sus. Reprezentanțele cartografice certifică existența a 2 biserici (Poșaga și Săgăgea), o mănăstire (Orăști – Monastir) și 12 mori de apă și alte instalații hidraulice.

Sălciua

Tot în decursul secolului **XIV** este amintită poss. Alsosolcwzwa – Sălciua, ca posesiune a nobililor de Trascău. Așezarea reapare documentar în 1379 sub numele de Zolchwa în cadrul unui proces de moștenire între doi nobili locali.

Totodată vechiul sat Sălciua (Zolchwa) devine Alsosolczwa (1470 și 1473) respectiv Sălciua de Jos, alături de Felsew Soloczwa actuala Sălciua de Sus.

Fenomenul de roire și de întemeiere a noii așezări a fost amplificat în perioadele liniștite, de sporul natural al populației, la care s-au adăugat și alte motive (exploatarea resurselor, incursiuni militare, calamități, interesul marilor feudali de a valorifica economic noi teritorii etc.), care au determinat sate întregi să își schimbe vatra. În sprijinul acestei aserțiuni vine mărturia bătrânilor satului Sălciua, care în perioada interbelică susțineau că satul lor vechi a fost „la țară”, în apropiere de Turda, la Plăiești. Satul actual a fost menționat pentru prima dată în 1365 sub numele de “Zolcwa”, iar în 1379 sub numele de Alsosolcwzwa ca posesiune a nobililor de Trascău – Torotzkai.

Hărțile militare austriece din 1770 pe lângă cele două sate Săciua mai identifică existența unei roiri spre sud, spre platoul Ponor, a comunității din Sălciua de Sus, cunoscută sub numele de Colibile sălcuianilor (Calibaschen nach Szoitsva gehörig), care deja funcționa ca așezare de sine stătătoare, comunitatea dispunând inclusiv de biserică.

Organizarea și dotarea satului la sfârșitul sec. XVIII cuprinde: **3 biserici** (Sălciua de Jos, Sălciua de Sus și Valea Largă), o **mănăstire** (Sub Piatră) și **20 de mori de apă** și alte instalații hidraulice.

Tot în această perioadă se conturează și viitoarele sate: Dealul Caselor și Dumești din Săciua.

Mutături devenite permanente

În decursul sec. XIX și prima parte a sec XX, necesitățile economice ale comunităților locale, dar și măsurile administrative ale guvernării austro-ungare, în condițiile restrângerii continue ale parcelelor familiale, determină **transformarea fostelor măietori sau mutături în așezări permanente**. Unele dintre acestea înregistrează creșteri importante ca număr de locuitori, devenind sate de sine stătătoare la începutul sec XX, dar cele mai multe vor rămâne așezări temporare sau simple cătune, până către mijlocul sec. XX.

Cele mai multe așezări/cătune care au devenit sate se înregistrează la mijlocul sec. XX, prin legea organizării administrative din 1956. Acum, fostele crânguri/cătune Bărlești, Bărzan, Curmătură, După Deal, Holbani, Lazuri, Lunca, Mănăstire, Mărğaia, Pârâul Cărbunari, Pițiga, Poșogani, Trifești, Valea Holhorii, Valea Șesi și Văi din comuna Lupșa; Corțești și Incești din comuna Poșaga; Dealul Caselor, Dumești și Sub Piatră din comuna Sălciua, devin sate de sine stătătoare.

Cadrul antropogeografic

Relieful arealului studiat este rezultatul unui proces continuu, impus de evoluția sa îndelungată, de modificările produse de eroziunea glaciară și de cea datorată existenței unei rețele hidrografice. Altitudinal, zona este cuprinsă între 400 m și 1.800 m. Altitudinea minimă se înregistrează la nivelul albiei majore a Arieșului în localitatea Vidolm (400 m), iar cea maximă, de 1.826 m, este atinsă în Muntele Mare.

Morfologic, bazinul mijlociu al râului Arieș se poate împărți în trei mari zone:

- **Zona montană** – formată de munții care stăjuiesc spre nord și sud valea Arieșului, printre care Muntele Mare, Munții Metaliferi și Munții Trascău

- **Zona submontană** – ocupă cele mai semnificative suprafețe, sub forma unor interfluvii largi care coboară spre valea Arieșului, cu înălțimi sub 900 m. Este acoperită în cea mai mare parte de păduri, pășuni și fânețe. Aici se regăsesc cea mai mare parte din sălașele de vară (colibe), dar și unele dintre cele mai noi așezări umane – satele crâng: Săgacea (localitatea situată la cea mai înaltă altitudine din zonă, cca. 900 m), Valea Largă, Incești, Gemenele etc

- **Depresiunile intramontane** – Râul Arieș și afluenții săi mai importanți, străbat mai multe depresiuni, sub forma unor mici bazinete în general de mici dimensiuni și cu o geneză variată (eroziuni, miscări tectonice etc.). Pentru studiul de față importante sunt depresiunile: Lupșa (500 m), Sălciuma (450 m) și Poșaga (430 m) și Ocoliş (420 m).

Morfologia acestor depresiuni este marcată de prezența teraselor și a conurilor de dejecție, aflate la confluența principalelor cursuri de apă, de o fâșie îngustă de luncă situată în lungul Arieșului și a unora din afluenții săi (Poșaga), alături de zona depunerilor deluviale, zonă ce face legătura dintre terenurile joase (lunci, terase) cu dealurile învecinate.

Rețeaua hidrografică a zonei este tributară în totalitate râului Arieș, spre care converg toate cursurile secundare de apă din zonă: Valea Lupșii, Poșaga, Ocoliş, Valea Șesii, Valea Largă și Valea Morilor.

Apele subterane din zonă sunt cantonate în depozitele de sisturi cristaline și de fliș cretacic, dar cele mai semnificative se regăsesc în calcarele mezozoice. Particularitățile specifice ale acestor calcare au permis formarea unor adevărate râuri subterane precum cel care traversează Huda lui Păpără, alimentat de văile de suprafață: Valea Poienii, Valea Bucuru și Valea Seacă. De asemenea se remarcă prezența unor izvoare carstice cu o bună potabilitate și deosebite ca debit și calitate a apelor, precum "Șipotetele" și izvoarele situate în aval de cheile Poșaga.

Clima

Regimul climatic din bazinul mijlociu al Arieșului, și deci din regiunea studiată, este influențat de circulația generală a curenților de aer, dar și de structura variată a suprafețelor pe care se manifestă. Din aceste motive se constată existența unor diferențieri regionale și altitudinale. În general zona prezintă un **climat continental moderat, cu caracteristici montane**. Datorită direcției de curgere a râului Arieș și a descreșterii altitudinii din spre amonte/aval și nord/sud apar frecvente discontinuități climatice, vizibile mai ales la nivelul depresiunilor, unde se manifestă un topoclimat de adăpost, cu caracteristici moderate.

Marile mase de aer care influențează în mod direct climatul au o proveniență vestică, sud-sud estică și nord-estică. Acestea se resimt mai bine pe înălțimile Muntelui Mare și Bedeleu dar și pe dealurile mărginașe. Totodată, configurația reliefului pe văi de râuri, imprimă aerului și o **circulație de culoar**.

În timp ce prezența unor influențe sudice și sud-vestice este răspunzătoare de pătrunderea maselor de aer cald, de origine tropicală, existența unor influențe nordice și nord-estice, favorizate și de posibilitatea pătrunderii în lungul văii Arieșului, sunt resimțite mai ales în perioadele reci care aduc mase de aer cu origine polară și arctică.

Agricultura

Cu îndelungate tradiții în zona Munților Apuseni, agricultura s-a dezvoltat în condițiile unei economii închise specific feudale, când schimburile de produse cu zonele de câmpie practic nu existau, din lipsa căilor de transport.

În bazinul mijlociu al Arieșului, această ocupație s-a dezvoltat în strânsă **interdependență cu creșterea animalelor**. Fiind nevoiți să-și lucreze terenurile slab productive de pe versanții mai lini și culmi, și să-și extindă terenurile prin despăduriri, oamenii erau nevoiți și să le conserve fertilitatea printr-un sistem bienal de cultivare și creșterea animalelor, al căror gunoi era utilizat ca fertilizator. Intensitatea acestor exploatari agricole este vizibilă și astăzi sub forma răzoarelor ce străjuiesc micile loturi agricole, iar prezența **colibelor și a amenajărilor specifice creșterii animalelor** ilustrează eforturile depuse pentru menținerea acestor exploatații agro-pastorale.

Aceste construcții (colibe, șuri, iernături) destinate creșterii animalelor sunt frecvente în zonă, ele adăpostind păstori și animalele lor, venite la pășunat sau la iernat în vederea fertilizării loturilor. Posibilitățile limitate de transport a furajelor în sat i-au obligat deseori pe localnici să se mute cu animalele dintr-o zonă în alta, unde aveau furaje, și să stea până acestea se terminau.

Mineritul aurifer

Mineritul este o ocupație ancestrală ale cărei începuturi se pierd în negura vremilor, fiind documentat arheologic încă din perioada pre-romană, când se practica în special sub forma exploatarea aurului din aluviunile Arieșului și a unora dintre afluenții acestuia. Mineritul a cunoscut o largă dezvoltare în zonă, odată cu colonizarea sașilor pe teritoriul actualului oraș Baia de Arieș, când se trece practic pe scară largă, de la valorificarea aurului aluvionar la exploatarea în galerii.

Alte ocupații

Fiind situați în apropierea unor zone cu importante resurse forestiere, precum Muntele Mare, locuitorii zonei s-au îndelnicit și cu **exploatarea și valorificarea lemnului**.

Cum în trecut cele mai multe case erau acoperite cu șindrilă sau paie, **producerea șindrilei** era o ocupație importantă a localnicilor, alături de care se mai practica **dogăritul**. Meșterii locali produceau marfa atât pentru necesități locale, cât și pentru valorificare în cadrul târgurilor locale sau în țară. Când timpurile permiteau, locuitorii acestui spațiu realizau și valorificau și lemn fasonat, destinat construcțiilor.

Ocupații prezente dar mai puțin semnificative pentru economia acestor așezări a fost **pescuitul** în apele Arieșului sau a unora dintre afluenții acestora, și **apicultura**.

În lumea satului de altădată, **fiecare gospodar își producea singur toate lucrurile de care avea nevoie** pentru sine și întreaga familie, începând de la îmbrăcăminte și încălțăminte, până la textilele care împodobesc interioarele, inclusiv ustensile și unelte pentru gospodărie, toate erau făcute „în casă”. Mai rar se găsea în fiecare sat câte un om care se pricepea la toate meseriile: tâmplărie, fierărie, zidărie etc.

Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, de când avem mărturiile cele mai concludente în satele care fac obiectul studiului de față, erau cel puțin **60 de instalații hidraulice țărănești (mori)**, cu ajutorul cărora locuitorii își măcinau grânelor, își prelucrau țesăturile sau lemnul.

În lumea satelor din zonă mai puteau fi întâlniți și alți „meseriași” sau „meșteșugari” care se specializau într-o singură direcție, rămânând tot în lumea satelor. Așdar, se întâlneau și pe Arieșul mijlociu, aproape în fiecare localitate, 1-2 fierari, rotari, dulgheri și zidari, tâmplari, numiți „măsari”, croitori, cojocari și cizmari.

Tipuri de aşezări

Accesibilitate

Localitățile sunt legate între ele prin intermediul DN 75 și a DJ 750C. Alături de acestea, există o rețea formată din drumuri comunale, vicinale, și de acces, organizate de regulă în lungul principalelor cursuri de apă sau a creștelor dealurilor (pentru zonele înalte).

Așezări permanente

Majoritatea satelor sunt localizate în lungul văii Arieșului, în bazine erozionale mai largi precum cele de la Sălciua, Lupșa și Bistra și la confluența râului cu afluenții laterali. Alte sate au luat naștere pe văile afluențe, pe sectoare mai largite, favorabile aşezării și practicării ocupațiilor agro-pastorale. În zonă, procesul de roire a cunoscut forme timpurii. Deseori o parte din gospodării s-au îndepărtat de vatra inițială a satului vechi, formând o nouă vatră.

Satele de vale s-au organizat în regiunile străbătute de văi înguste și lungi, în micile bazine formate de apă. Vatra satului este organizată în lungul văii, grupuri compacte de case alternând cu suprafețe de teren agricol, iar spre margine cu case risipite. Din strada principală ce însoțește de obicei valea, se desprind străzi scurte laterale.

Satele de deal sunt dispuse în general dispersat, la altitudini mai mari, fiecare gospodărie fiind înconjurată de un teren mai mare ce era exploatat pentru creșterea animalelor și pentru culturi agricole.

Trebuie subliniat faptul că nici una dintre aşezările menționate nu are caracteristici tipice de sat izolat, răsfirat sau de vale, fiind mai degrabă o mixtură între toate acestea și satele risipite. Fenomenul este explicabil, ținând cont de topografia locului și ocupațiile locuitorilor. Rolul important pe care l-a jucat creșterea animalelor în economia acestor aşezări este evidențiat tocmai prin această discontinuitate de locuințe, printre care sunt dispuse fânețe și a grădini ce serveau pe timpul iernii ca ocol.

Așezări sezoniere

Acestea au fost incluse în studiu, deoarece existența gospodăriilor pastorale sezoniere, și concentrarea lor într-un anumit areal, reprezintă un mod de organizare socială, definit de un anumit mediu de viață. Acesta, de multe ori, a stat la baza formării unor vetre de locuire permanentă.

Acest tip de aşezări este strâns legat de economia agro-pastorală practică de către locuitorii satelor din zonă. Pentru populația din satele din vale terenurile din munte au constituit întotdeauna locul propice pentru creșterea animalelor datorită resurselor de pășunat și fânețe existente. Dar cum distanțele erau prea

mari și lipsea infrastructura necesară transportului, oamenii nu își puteau transporta nutrețul în sat, fiind nevoiți să-și petreacă o bună parte din timp pe aceste terenuri, atât vara cât și iarna, alături de animale. Pentru aceasta și-au construit adăposturi pentru ei și animale, depozite de hrană și furaje, cotețe pentru găini, porci și alte anexe, destinate prelucrării produselor animale sau a lemnului. Pe timpul verii deseori oamenii își amenajau în jurul acestor gospodării mici grădini de zarzavat. În anumite zone aceste amenajări s-au înmulțit, ba mai mult o parte dintre membrii familiei din motive economice și demografice s-au stabilit definitiv aici. Construite la început izolat una de alta, au dat naștere unor forme de aşezări incipiente (lărtureni, crânguri, cătune), devenind în cele din urmă noi sate.

În acest fel s-au diferențiat și ocupațiile de bază. Dacă cei din vale și-au păstrat mai mult tradițiile de cultivatori agricoli, fără a renunța totuși la animale, cei din aşezările nou create s-au specializat tot mai mult pe creșterea animalelor, iar acolo unde terenul permitea, au început să practice și agricultura. Specializarea producției a generat nevoia desfacerii produselor. În acest scop au luat ființă târgurile săptămânale de la lara, Sălciua și Lupșa, unde locuitorii satelor de munte și cei din vale puteau face schimb de produse.

Obiective patrimoniale și identitare

În cadrul comunităților locale din zonă un rol important îl joacă construcțiile cu caracter obștesc, menite să satisfacă o serie de cerințe sociale și spirituale. Dintre acestea un rol important sunt cele cu destinație cultică, respectiv bisericile, cimitirele, troițele etc.

Bisericile, ca manifestări ale vieții spirituale a autohtonilor, rămân cele mai fidele mărturii ale creștinismului românesc. Au fost construite la început de către cneji locali iar mai târziu de către comunități, din materiale locale, lemn sau piatră, la fel ca și casele

de locuit, dar păstrând compartimentarea impusă de necesitățile culturii. Nesiguranța în care trăiau locuitorii se reflectă în amplasamentul celor mai vechi biserici pe locații mai înalte din preajma satelor, funcționând și ca punct de supraveghere a împrejurimilor și de alarmare în caz de pericol. Alarmarea se făcea prin tragerea clopotelor, care, pe lângă practicile cultice, îndeplineau și un important rol în viața socială, anunțând calamitățile ce amenințau colectivitățile sătești, incendiile, răzmerițele, războaiele, incursiunile dușmane etc. În zona mocănimii de pe Arieș se întâlnesc atât biserici de lemn cât și biserici de piatră, cele mai vechi și mai valoroase dintre ele fiind introduse în Lista monumentelor istorice cu valoare de patrimoniu.

Alte obiective de interes patrimonial și turistic

O parte semnificativă din valorile etnografice ale mocanilor de pe Arieș s-au adunat în decursul timpului în cadrul **Muzeului Etnografic din Lupșa și Muzeului Etnografic săteșc în localitatea Sălciua de Jos, care dorește să continue tradițiile vechiului muzeu etnografic școlar din localitate, într-un local nou, rezultat prin reconstruirea unei case tradiționale sălcuane, a cărei original se găsește la Muzeul Satului – București, precum și propunerea existenței de conservare in situ a adăposturilor din zona Pomnoale – Bedeleu, ca**

elemente de peisaj cultural. Muzeul nou înființat poartă numele cercetătorului și etnografului „Valer Butură”.

Zestrea materială și spirituală a moșilor s-a îmbogățit la începutul sec. XX, odată cu **construcția liniei ferate a mocăniței**. Deși aceasta nu s-a mai utilizat de la începutul noului mileniu și a fost desființată ca fiind nerentabilă economic, ea a jucat un rol major în deschiderea spre lume a acestor locuri. Astăzi o parte din vechile construcții precum gări, poduri, tunele au devenit bunuri de patrimoniu, îmbogățind zestrea spirituală și turistică a zonei.

Remarcăm totodată **potențialul turistic ridicat al zonei care pe lângă valorile istorice, culturale și etnografice dispune de un peisaj de excepție presărat cu numeroase obiective naturale deosebit de valoroase. Între acestea remarcăm rezervațiile naturale complexe, geologice, floristice și faunistice enumerate și localizate în paginile următoare.**

MONUMENTE/SITURI DE IMPORTANȚĂ LOCALĂ ȘI ZONALĂ

- A. Biserica ortodoxă de zid "Pogorârea Sfântului Duh" - Hădărău (Lupșa)
- B. Biserica ortodoxă de zid "Nașterea Maicii Domnului" - Valea Lupșii (Lupșa)
- C. Crucea din Luncă de tip Troiță (Lupșa)
- D. Biserica de lemn "Botezul Domnului" - Lunca Largă (Ocoliș)
- E. Biserica de lemn "Sfinții Arhangheli" - Poșaga de Sus (Poșaga)
- F. Ansamblu Călea Ferată Îngustă – Abrud-Vidolm
- G. Halta CFR Lupșa (Lupșa)
- H. Halta CFR Ocoliș (Ocoliș)
- I. Halta CFR Vidolm (Ocoliș)
- J. Halta CFR Sălcuia (Sălcuia)
- K. Podul CFR Ocoliș (Ocoliș)
- L. Podul CFR Poșaga de Jos (Poșaga)
- M. Tunelul CFR Lunca Arieș (Poșaga)

MONUMENTE/SITURI DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

- 1. Biserița de lemn a Mănăstirii Lupșa, cu hramul "Sf. Nicolae" (Lupșa)
- 2. Biserica ortodoxă de zid "Sf. Gheroghe" din Deal (Lupșa)
- 3. Biserica "Sf. Nicolae" din Valea Lupșii
- 4. Biserica de lemn "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din satul Runc (Ocoliș)
- 5. Biserica de lemn cu hramul "Sf. Treime" și "Sf. Proroc Ilie" din satul Valea Largă (Sălcuia)
- 6. Biserica de lemn "Cuvioasa Paraschieva" a Mănăstirii de Sub Piatră (Sălcuia)

Obiective turistice

REZERVAȚII NATURALE

- A. Rezervația naturală "Cheile Runcului" (20 ha), Ocolîș
- B. Rezervația naturală "Cheile Pociovaliștei" (25 ha), Ocolîș
- C. Rezervația de zădă de la Vidolm (92 ha), Ocolîș
- D. Rezervația naturală complexă "Scărița – Belioara" (48 ha), Ocolîș – Poșaga
- E. Rezervația naturală "Vânătorile Ponorului" (5 ha), Sălciua – Ponor
- F. Rezervația naturală "Cheile Poșăgii", Poșaga
- G. Peștera "Huda lui Păpară", Sălciua
- H. Rezervația naturală "peștera Poarta Zmeilor" Sălciua

ĂLTE OBIECTIVE DE INTERES PATRIMONIAL, IDENTITAR ȘI TURISTIC

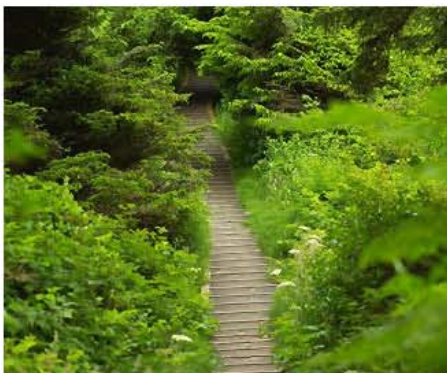
1. Biserica ortodoxă de zid cu hramul "Pogorârea Sfântului Duh" (Lupșa)
2. Biserica ortodoxă de zid cu hramul "Sfântul Nicolae" - satul Geamăna (Lupșa) astăzi dezafectată
3. Biserica ortodoxă (fostă greco-catolică) cu hramul "Sf. Mihail și Gavril" - satul Mușca (Lupșa)
4. Biserica ortodoxă "Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" - satul Mărğaia (Lupșa)
5. Biserica ortodoxă "Sfântul Mihail" din satul Vința (Lupșa)
6. Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului" – satul Ocolîș (Ocolîș)
7. Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului" – satul Vidolm (Ocolîș)
8. Biserica Mănăstirii "Izvorul Poșaga" Poșaga de Jos (Poșaga)
9. Biserica ortodoxă de zid din Sălciua de Jos (Sălciua)
10. Biserica ortodoxă de zid din Sălciua de Sus (Sălciua)
11. Crucea "Eroii Neamului – 1914-1918" din Lupșa (Lupșa)
12. Crucea "Eroii Neamului – 1914-1918" din Mușca (Lupșa)
13. Troița situată în fața intrării în Biserica "Pogorârea Sfântului Duh" din Lupșa
14. Crucea Eroilor din cele două războaie mondiale – Lupșa
15. Monumentul Eroilor - Ocolîș
16. Monumentul Eroilor - Sălciua de Jos
17. Muzeul Etnografic "Pamfil Albu" - Lupșa
18. Muzeul Etnografic Sătesc - Sălciua de Jos
19. Cascada "Șipote" - Sălciua de Jos

Ce vor turiștii?

Pentru a pune cât mai bine în valoare cadrul natural deosebit și pentru a nu deteriora peisajul rural, este nevoie de amenajări de spații de recreere, odihnă și belvedere care să nu aibă un efect vizual negativ asupra peisajului, ci să îl facă ușor lizibil de către turiștii care vin în zonă, dornici să cunoască și să experimenteze viața în mijlocul naturii.

Amenajările ce au ca scop facilitarea relației vizuale, dar și spirituale dintre turiști și natură, nu trebuie să fie stridente, ci cât mai discrete, realizate din materiale naturale, folosind tehnici cât mai simple. Prin intermediul acestora, se păstrează, dar se și pune în valoare peisajul, într-un mod în care impactul asupra mediului să fie unul cât mai redus.

Imaginea satului - Peisajul extravilanului

Peisajul natural și rural este strâns legat de imaginea pe care **gospodăria rurală**, privită ca un tot unitar, o **proiectează pe ansamblul elementelor naturale** și de habitat în cadrul cărora se integrează. Cel mai spectaculos apare satul răsfirat, din deal, unde gospodăriile situate la mare distanță unele de altele sunt completate cu colibe, acele adăposturi de vară cu acoperiș țuguiat din paie, destinate adăpostirii oamenilor și animalelor pe timp de noapte sau iarnă. Nu lipsesc colibe și stânele păstorilor, ale căror staule mutătoare sunt însoțite uneori de câte o crambă.

În funcție de tipologia satului acest peisaj diferă de la o așezare la alta. Pentru satele de deal **imaginea gospodăriilor răsfirate** prin poieni, delimitate de garduri și verdele pajiștilor și a pădurilor sau a copacilor izolați diferă substanțial față de imaginea satelor **răsfirate pe văile apelor**, cu casele concentrate în jurul străzilor și grădinilor. În primul caz, peisajul surprinde prin vastitate și lirism, prin atmosfera arhaică și liniștită. În al doilea caz totul devine palpabil, mai ordonat și plin de culoare.

Satul de deal mai păstrează încă multe elemente ale **gospodăriei tradiționale**, conservate sub diferite aspecte. Vara, pe culmile din apropierea acestora te îmbie mirosul specific de "polog" proaspăt cosit sau poți întâlni clăi de fân grupate câte trei-patru într-un țarc pentru a fi protejate împotriva animalelor, deoarece nu pot fi nici transportate în sat și nici nu pot fi adăpostite în sălașe. **Satele răsfirate de vale** (mai ales cele situate la drumul național), sunt deja bătrâne, **contrastante**, aici puținele elemente tradiționale sunt sufocate de o **modernitate agresivă**.

Imaginea străzii

Neavând o structură prestabilită și fiind dezvoltate spontan, satele din zonă prezintă o imagine creată dintr-o combinație de elemente. Astfel, traseele sinuoase ale ulițelor se combină cu fondul construit și cu terenurile agricole ce înconjoară aproape fiecare gospodărie. Astfel, imaginea satului prezintă o mare diversitate, în funcție de apropierea față de drumurile principale sau altitudinea la care este amplasată localitatea.

În timp ce în centrul satului, strada seamănă cu un culoar îngust definit de specificile împrejmuiri opace din lemn, spre marginile satului, unde suprafețele de teren agricol sunt mult mai mari, strada capătă transparență, împrejmuirile nemaifiind opace. Aici se poate admira peisajul rural agricol diversificat, care dă un caracter aparte satelor.

De asemenea, acest caracter este dat și de materialele naturale care sunt folosite la amenajările curților, străzilor, împrejmuirilor. În prezent, diversificarea materialelor de construcție și apariția de noi specii de plante nespecifice amenință imaginea satului tradițional, prin apariția pavelor colorate, asfaltului, împrejmuirilor de fier, policarbonat, arbuștilor tuia, bucsus etc. Pentru ca aceste zone să nu își piardă din valoarea și identitatea locală, ar trebui utilizate și pentru noile amenajări tot tehnologii meșteșugărești și materiale locale (piatră, lemn, pietriș), vegetație locală, și de asemenea ar trebui evitat "importul" de mobilier, împrejmuiri, plante, fântâni, pitici de grădină, toate acestea fiind elemente nespecifice mediului rural, și afectând și deteriorând foarte mult imaginea satului.

Peisajul agricol

Peisajul intravilanului

Viața satului

Vegetația

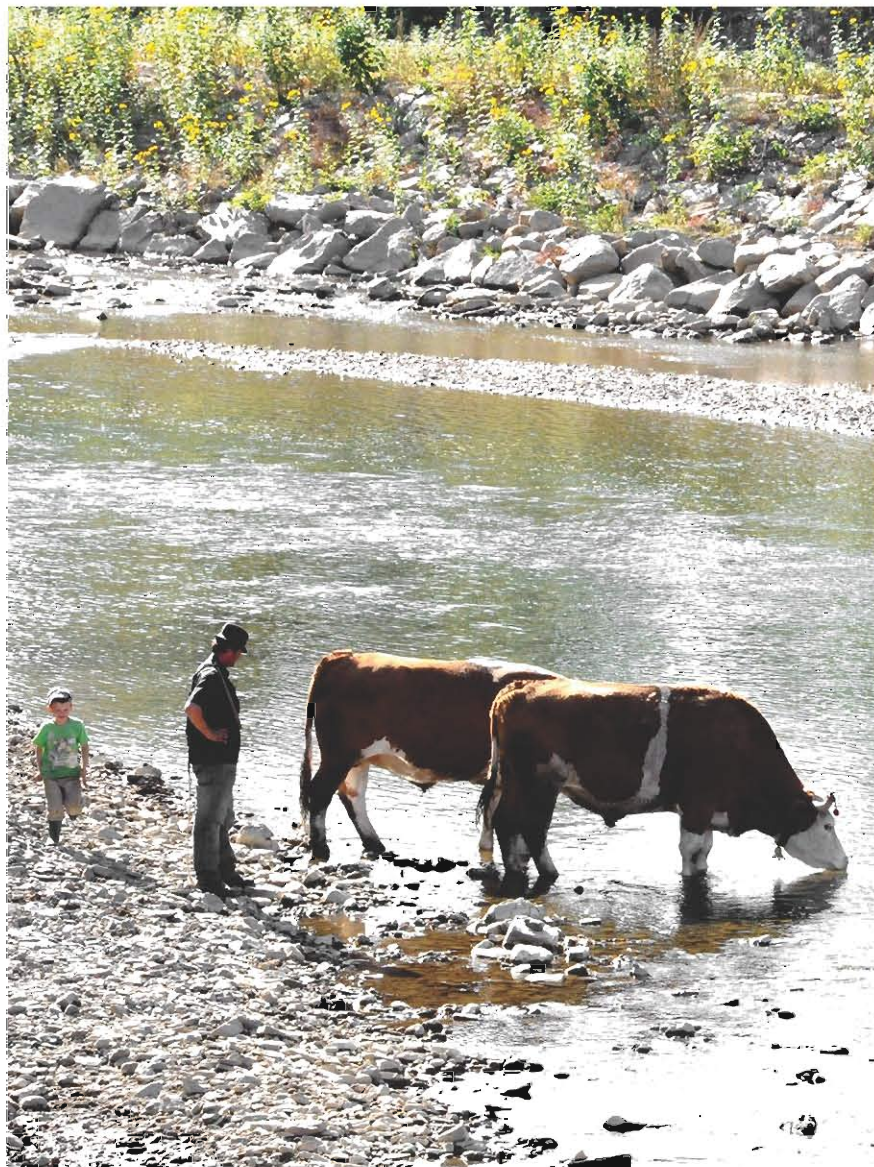

Există numeroase elemente ce participă de asemenea la crearea unei ambianțe deosebite în mediul rural, elemente care de asemenea sunt necesare și folosite în viața de zi cu zi a sătenilor. Acestea, printre care amintim fântânile, vâltorile, morile, adăpătorile, stativele pentru potcovit caii și boii, alături de elementele de patrimoniu spiritual reprezentate de troițe, dau caracter, identitate și specificitate imaginii satului, lucru căutat de turiștii dornici să descopere viața satului. **De aceea acestea trebuie păstrate și întreținute.**

O altă construcție care participă la conturarea imaginii gospodăriei tradiționale este șura, construcție de lemn întâlnită în majoritatea gospodăriilor din zona studiată, cu rol esențial în conturarea caracterului agro-pastoral al localităților.

Șura

Chiar dacă majoritatea satelor aflate în zona de studiu sunt așezate pe valea Arieșului sau altor râuri tributare acestuia, **relația lor cu apa este complet neglijată**. În general ele sunt adevărate gropi de gunoi. Mai mult de atât, proiectele de regularizare a văilor râurilor afectează și mai mult imaginea cursurilor de apă, deoarece nu folosesc **materiale locale naturale (piatră)** pentru sistematizare, ci realizează albii de beton, distrugând astfel aspectul natural al văilor și imaginea satului.

Aceste râuri și pârâuri care traversează sau trec pe lângă sate, trebuie **valorificate**, scoase în evidență și **relaționate** cu restul satului, pentru ca întreaga **comunitate** să se poată bucura de ambientul plăcut dat de văile râurilor.

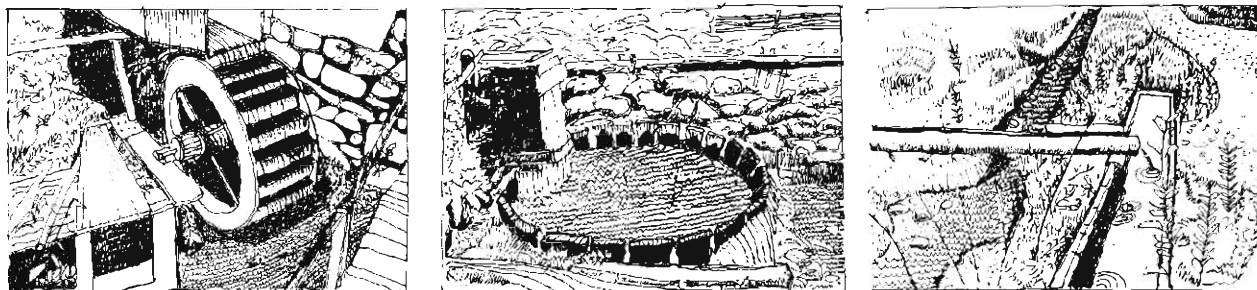
Pe lângă rolul practic pe care îl are apa în viața sătenilor, ea trebuie să aibă și un rol peisagistic, de recreere și agrement.

Amenajarea malurilor, chiar și numai în **puncte-chele** din sat, poate îmbunătăți cadrul de viață și coeziunea socială a satului. În plus, amenajarea de **plste de biciclete și trasee pietonale** pe malurile râurilor (în special pe malul Arieșului) poate fi un element în plus care să **atrage turiști**.

Apa

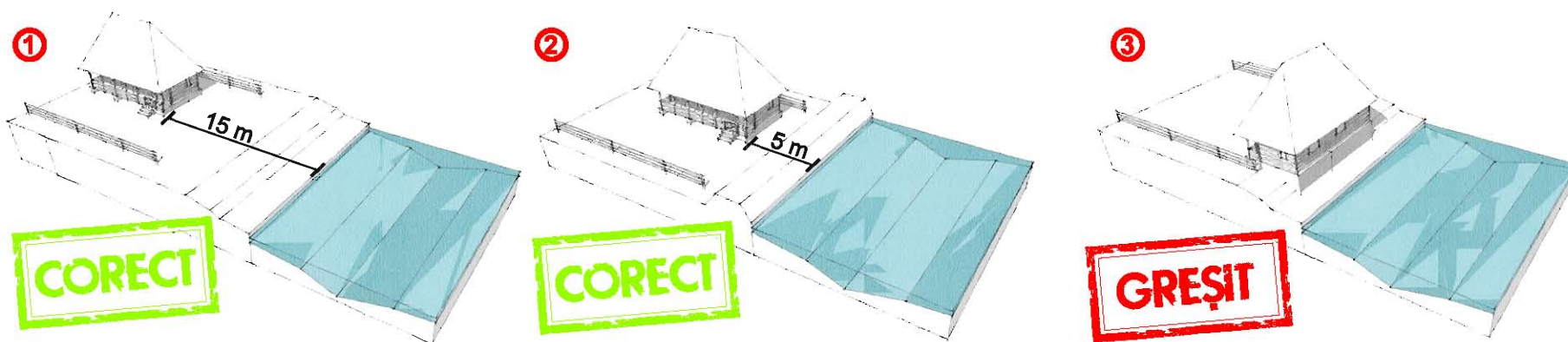

Construcțiile și instalațiile hidraulice tradiționale care încă se mai găsesc pe cursurile de apă trebuie păstrate și recondiționate, deoarece ele participă la conturarea imaginii satului tradițional.

- Nu se vor distruge instalațiile hidraulice existente!

- Nu se va construi la mai puțin de 5m de malul apei dacă acesta este îndiguit, și la mai puțin de 15m dacă nu este îndiguit!

- Nu se va amplasa casa cu latura lungă paralel cu apa, deoarece astfel se pot crea barlere vizuale!

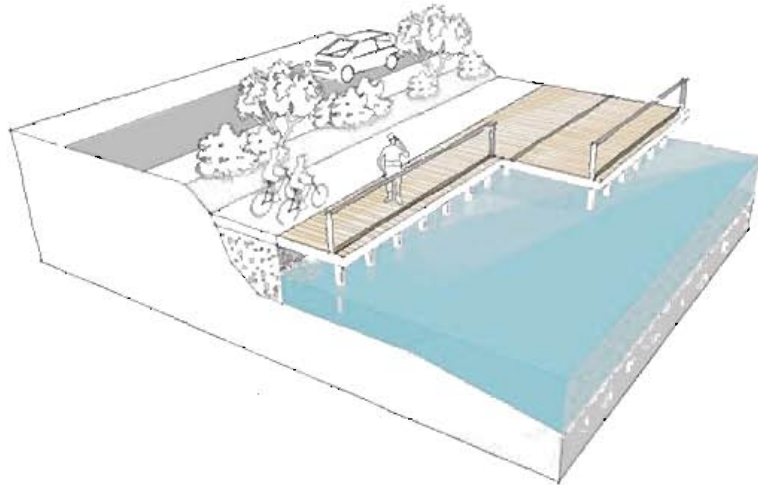

Sugestii de amenajare a pietonalelor și malurilor râurilor

Sugestii de amenajare a pietonalelor, malurilor râurilor, podurilor

- Se vor folosi materiale naturale (lemn și piatră) pentru realizarea oricărei amenajări (podete, alei, pietonale, bănci, mese, coșuri de gunoi)
- Se vor realiza amenajări care să aibă un impact cât mai mic asupra mediului natural

! -Nu se vor realiza amenajări improvizate sau în stiluri nespecifice

Traseul de mocăniță, construit în perioada 1911 -1912, și care străbate cele patru comune, reprezintă un element de potențial foarte important pentru zonă. Acesta, împreună cu podețele, tunelurile și construcțiile adiacente ce deserveau calea ferată îngustă (gări), sunt declarate monumente de patrimoniu.

Chiar dacă acest traseu nu a mai fost folosit din anul 1997, el nu este foarte degradat și nu ar fi foarte dificil de reabilitat. Acest proces de reabilitare ar putea fi un factor-cheie pentru dezvoltarea activităților turistice în zonă. Funcționarea mocăniței se poate face sezonier, în funcție de fluxul turistic.

De-a lungul traseelor se propune amplasarea de activități atractive pentru turiști, dar și pentru locuitori (funcțiuni unde aceste două categorii de populație pot interacționa), cum ar fi centre de agrement, sport (rafting), târguri de produse tradiționale, restaurante, pensiuni, festivaluri, concerte. Construcțiile gărilor care se mai păstrează ar putea reprezenta nuclee de atracție turistică prin activarea lor cu funcțiuni atractive.

Efectele pozitive ale reabilitării traseului mocăniței se pot vedea în alte locuri din țară unde s-au reabilitat linii înguste de cale ferată.

Mocănița – mai mult decât o atracție turistică

Un bun exemplu este mocănița din Vișeu de Sus, care a reactivat social și turistic Valea Vaserului, și care aduce un număr foarte mare de turiști români și străini în fiecare vară în zonă. Tot aici se organizează festivaluri, târguri, expoziții, concerte și alte evenimente care reușesc să crească atractivitatea zonei și să o promoveze la nivel internațional.

Pe lângă faptul ca traseul de mocăniță din zona studiată trece prin Țara Moșilor, areal cu o mare valoare etnografică, el traversează de asemenea o zonă cu un peisaj deosebit și cu multiple obiective turistice naturale, date de relieful carsic din Munții Apuseni. În plus, după cum se întâmplă în Vișeu, mocănița de pe valea Vaserului nu este folosită doar în scopuri turistice. Se transportă încă acolo lemn cu mocănița. Astfel, și mocănița de pe valea Arieșului ar putea fi folosită și de localnici pentru transportul de diferite mărfuri sau resurse locale.

De aceea, reabilitarea și punerea în funcțiune a acestui traseu de cale ferată îngustă ar putea fi un element esențial în activarea economică și turistică a întregii văi a Arieșului.

- Nu se vor distruge elemente constructive, arhitecturale sau de infrastructură ce aparțin căii ferate înguste.

- Nu se vor lua segmente din calea ferată pentru a fi utilizate în alte scopuri

- Nu se vor distruge construcțiile adiacente căii ferate (gări sau alte construcții)

Așezarea, gospodăria și casa

Așezările inițiale s-au format în **zonele joase depresionare** din Valea Arieșului și a unora dintre afluenții acestuia, precum Lupșa, Ocoliş, Poșaga, Sălciua, Valea Lupșii, Vidolm. Odată cu extinderea procesului de defrișare, **s-au extins terenurile destinate agriculturii și în special creșterii animalelor**. În cadrul acestui proces au fost defrișate prioritar zonele de **platou, pantele mai line și terasele înalte**, rămânând împădurite în general pantele abrupte și pietroase ale culmilor relativ joase, ce separă platourile. Exploatarea terenurilor agro-pastorale, fiind tot mai îndepărtată de vatra satului matcă, a dus la **aparitia sălașelor ca așezări temporare**, aceste “colibe” fiind expresia unor nevoi directe de locuire, legate de pășunatul animalelor, recoltarea și prepararea produselor acestora și asigurarea nutrețului.

În timp, aceste adăposturi – colibe – sau înmulțit, alcătuind **nucleul unor viitoare așezări permanente**. Aici s-au așezat cei pentru care creșterea animalelor a devenit ocupația dominantă, sau populația provenită din sat care a fost nevoită să plece din cauza lipsei terenului din vatra acestuia. Astfel, s-au format **așezări permanente** care s-au separat în timp de satul matcă.

Clasificarea gospodăriilor din acest areal geografic poate constitui din trei tipuri de așezări: pastorale, (situat în zonele de pășunat montan), de fânețe (de deal) și agro-pastorale (de vale), acestea din urmă fiind situate pe dealurile joase, pe firul văilor și în zonele depresionare. Gospodăriile pastorale pot fi la rândul lor sezoniere, sau permanente.

Localitati de vale

Lunca Largă ,Runc, Ocoliș, Vidolm,
 Lunca, Corjești, Orăști,
 Poșaga de Sus, Poșaga de Jos,
 Sălciua de Sus, Sălciua de Jos,
 Valea Lupșii, Lunca (com. Lupșa),
 Lupșa, Valea Șesii, Mănăstire, Pițiga,
 Hădărău, Bârzan

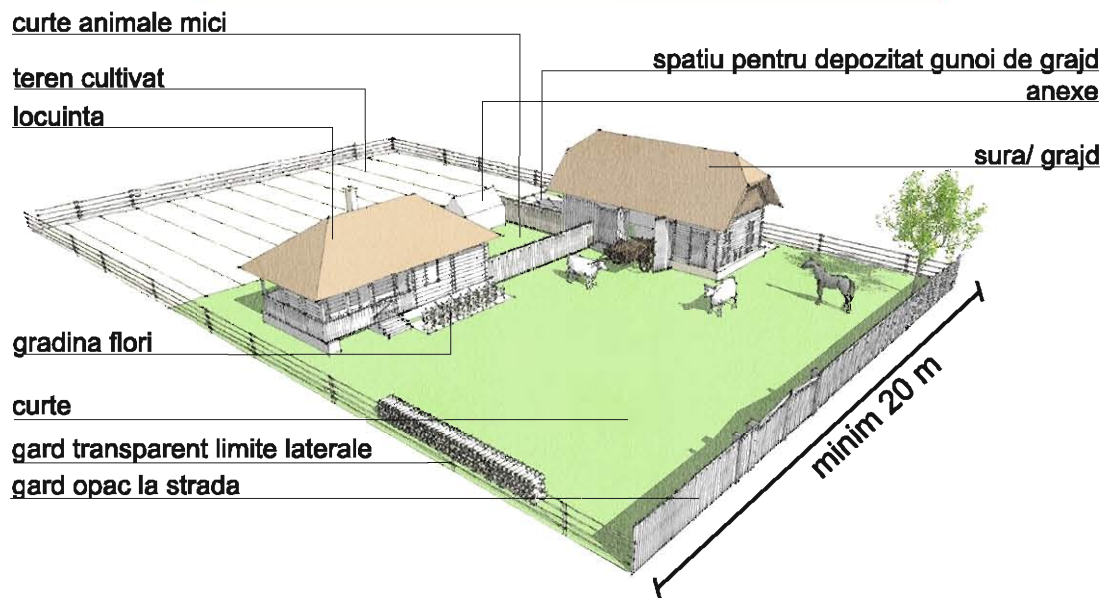
Dimensiunea parcelei/ lotului Indicatori urbanistici

Se consideră construibile terenurile curții construcții care au:

- o suprafață minimă de 1000 mp.
- Un front minim la stradă de 20 m
- adâncimea minimă a parcelei de 50 m
- regim maxim de înălțime P+1+M (vezi pagina 45)
- Pentru păstrarea specificului local în zona centrală, se interzic parcelările proprietăților existente.
- Coeficient maxim de utilizare al terenului (C.U.T.) 0,5 ADC/mp teren
- Procent maxim de ocupare al terenului (P.O.T.) 20%

P.O.T.-ul și C.U.T.-ul sunt valabili pentru suprafața cumulată a tuturor construcțiilor de pe lot.

Satele de deal

Localitati de deal

Sub Piatră, Dumești, Dealul Caselor, Valea Largă, Săgacea, Poșogani, Musca, Lazuri, După Deal, Pârâul, Cărbunari, Văi, Curmătura, Sașa, Mârğaia, Trifești, Geamăna, Bârdești, Valea Holhorii, Vinta, Holobani

Gospodăriile pastorale permanente sunt caracteristice satelor risipite din zonele de deal, unde gospodăria așezată în centrul parcelei și delimitată de terenul agricol, se găsește de cele mai multe ori la distanță mai mare de cea mai apropiată gospodărie vecină. În cadrul acestor gospodării, cultura cerealelor sau porumbului este în general restrânsă. Clădirile care formează gospodăria sunt casa de locuit, în jurul căreia sunt dispuse grajdul, cotețul pentru porci, staulul pentru oi și ograda în care sunt clădite claiele de fân pentru iarnă.

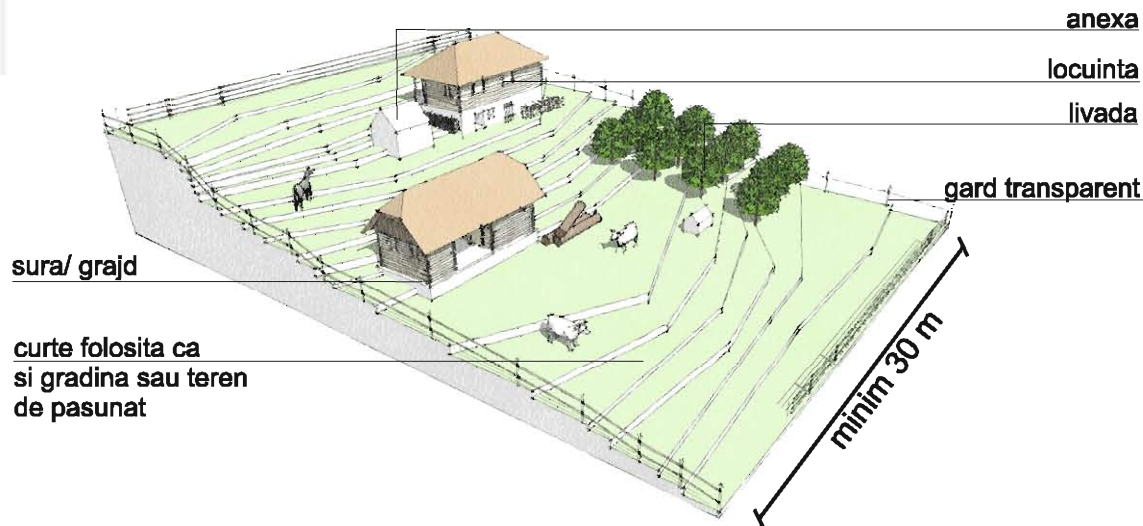

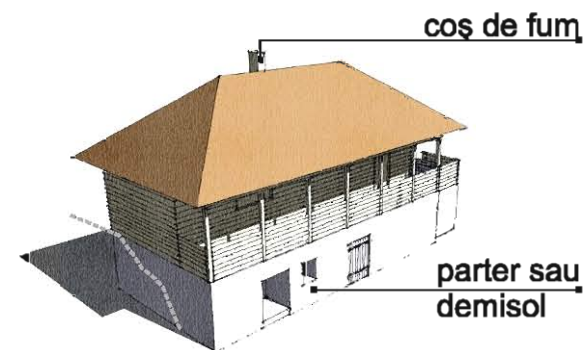
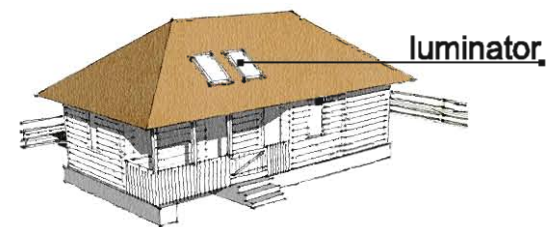
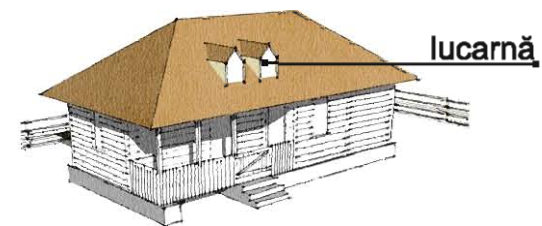
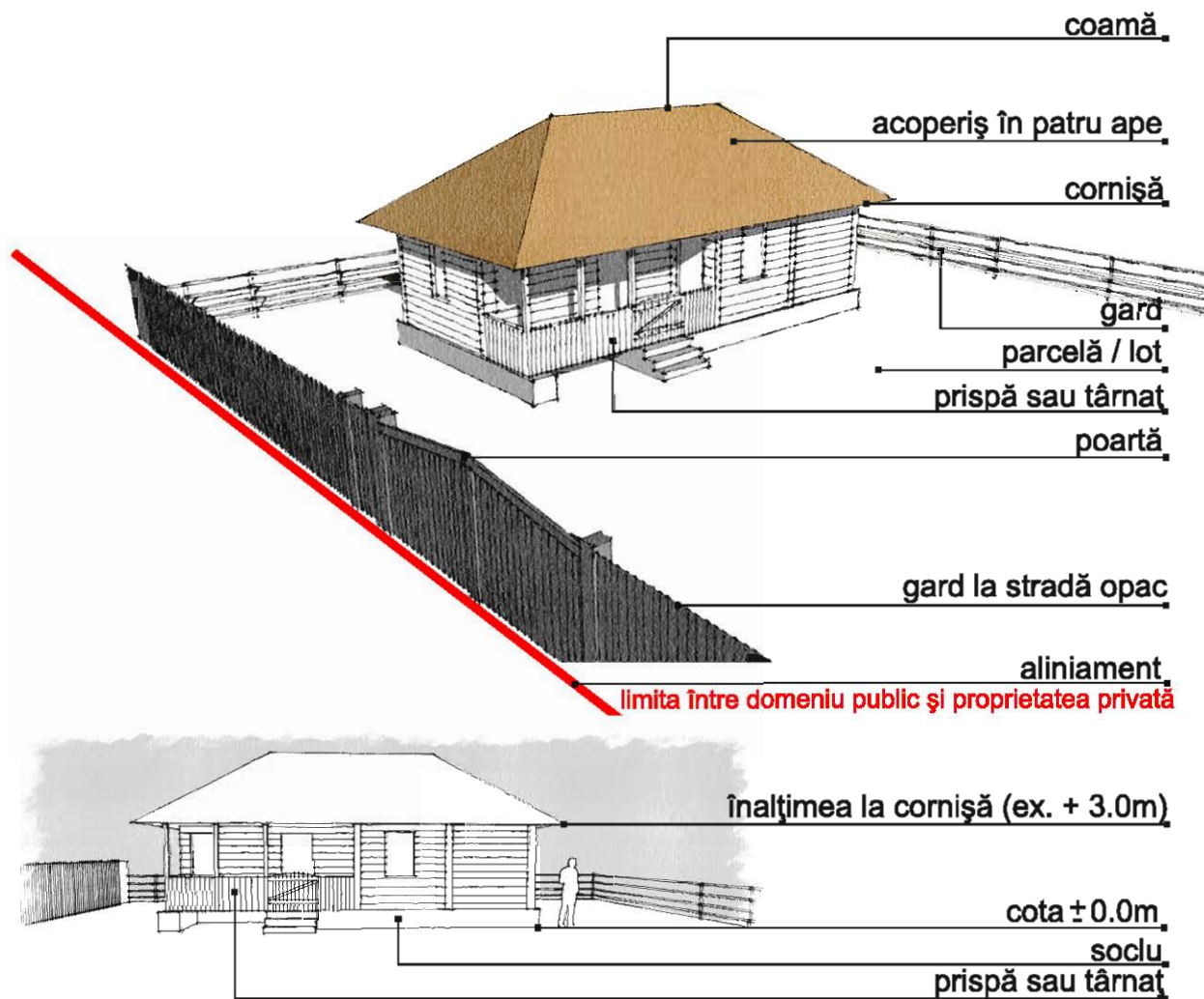
Dimensiunea parcelei/ lotului Indicatori urbanistici

- Se consideră construibile terenurile curții construcții care au:
 - o suprafață minimă de 2000mp.
 - Un front minim la stradă de 40 m
 - adâncimea minimă a parcelei de 50 m
 - regim maxim de înălțime P+1+M (vezi pagina 45)
- Coeficient maxim de utilizare al terenului (C.U.T.) 0,3 ADC/mp teren
- Procent maxim de ocupare al terenului (P.O.T.) 15%
- Pentru păstrarea specificului local în zona, se interzic parcelările proprietăților existente, dacă în urma acestor parcelari rezulta loturi care nu corespund indicatorilor mai sus menționați .

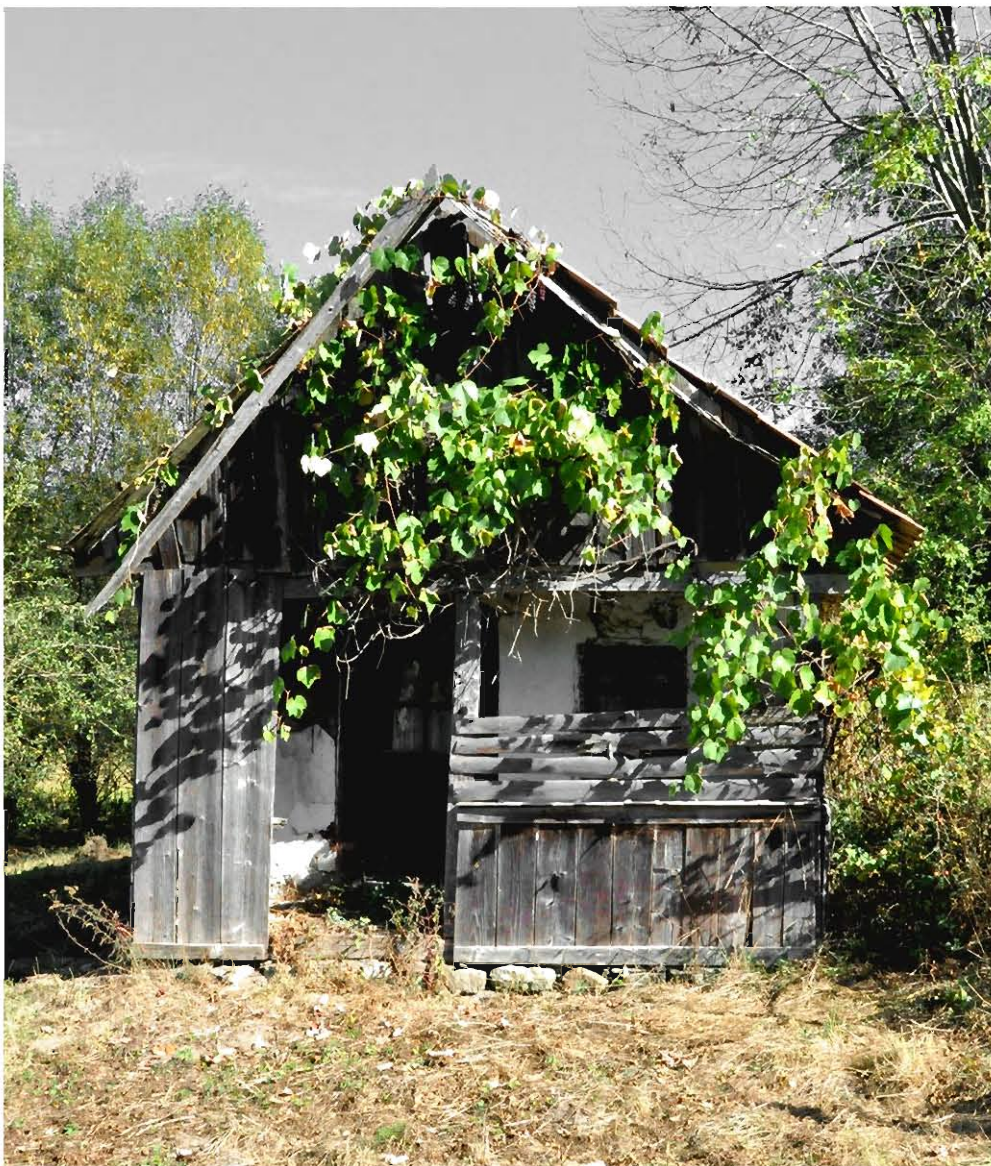

P.O.T.-ul și C.U.T.-ul sunt valabili pentru suprafața cumulată a tuturor construcțiilor de pe lot.

Aspectul general al construcțiilor

Locuințele și construcțiile tradiționale din zona de studiu au în general o **planimetrie simplă, și dimensiuni modeste**. Acest lucru se datorează materialelor și tehnologiilor de construire din trecut, dar și situației financiare și modului de trai al familiilor ce au construit gospodăriile respective.

În plus, **construcțiile erau făcute astfel încât să fie ușor de întreținut, de încălzit, luminat, ceea ce făcea ca oamenii să dimensioneze cât mai optim spațiile**, raportat la nevoile lor de zi cu zi. Există în zonă și gospodării mai generoase, care au aparținut unor familii mai înstărite, însă numărul acestora este relativ redus.

În general, și în zona de vale dar și în zona de deal, **tipologia construcțiilor este aceeași (cu târnaț – care este elementul arhitectural cel mai des întâlnit)**, însă diferă densitatea construcțiilor. Astfel, în zona de vale, construcțiile și gospodăriile sunt **grupate pe terenurile plate**, iar în zona de deal acestea sunt **răspândite în teritoriu**. De asemenea, în zona de vale se pot identifica un număr mai mare de construcții din zidărie, datorită accesibilității sporite, care a generat de-a lungul timpului, un schimb de informație mult mai rapid în ceea ce privește “noile tendințe și tehnologii” de construire, și ușurință în transportul de noi materiale.

Majoritatea construcțiilor tradiționale au **soclu, demisol sau parter realizat din piatră naturală** (în unele cazuri zidărie). Deasupra soclului, demisolului sau parterului este un **nivel realizat integral din lemn**, nivel la care se găsește și târnațul.

Golurile au dimensiuni reduse, fiind realizate în 2 sau 3 canate și fiind dispuse uniform și ritmat pe fațadă.

- **Se va menține forma arhitecturală a construcțiilor existente** în cazul efectuării de renovări, extinderi sau mansardări.

- **Se va utiliza piatra naturală și/sau cărămida pentru realizarea soclului, demisolului și parterului.** Acestea pot fi tencuite (este obligatoriu dacă sunt realizate din cărămidă), sau pot fi lăsate aparent, în forma naturală, mai ales în cazul în care sunt realizate din piatră naturală.

- **Pereții nivelului situat peste soclu, demisol sau parter se vor realiza fie din lemn aparent (recomandat atât pentru zona de vale cât și pentru zona de deal), fie din zidărie de piatră tencuită/ cărămidă tencuită (recomandată strict pentru zona de vale).**

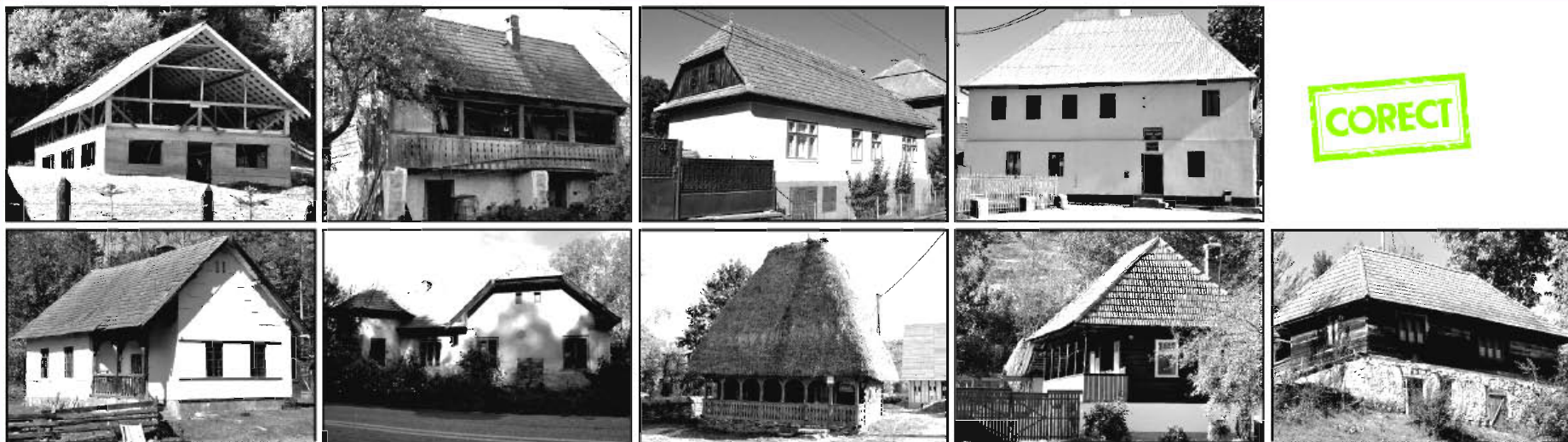
- **Planșeele se vor realiza pe o structură de lemn, aparente la interior sau tencuite.**

- **Structura șarpantei se va realiza din lemn**, iar învelitoarea poate fi din paie, șindrilă sau țiglă simplă. **Panta** acestora poate varia în funcție de materialul de acoperire, dar **nu va fi mai mică de 45 grade**. Pantele mari sunt recomandate în special pentru zona de deal.

- **Toate elementele de tâmplărie se vor realiza din lemn**, chiar dacă se optează pentru sistemul de geam termopan.

- **Se vor întreține toate elementele din lemn de la nivelul fațadelor**, înlocuindu-se unde este nevoie în aceeași tehnică și manieră

- **Se vor întreține și recondiționa anexele gospodărești (șuri, grajduri) din lemn.**

Aspectul general al construcțiilor

- **Nu se vor face modificări sau intervenții pe construcțiile vechi**, dacă aceste lucrări pot pune în pericol structura, forma sau imaginea arhitecturală a construcțiilor

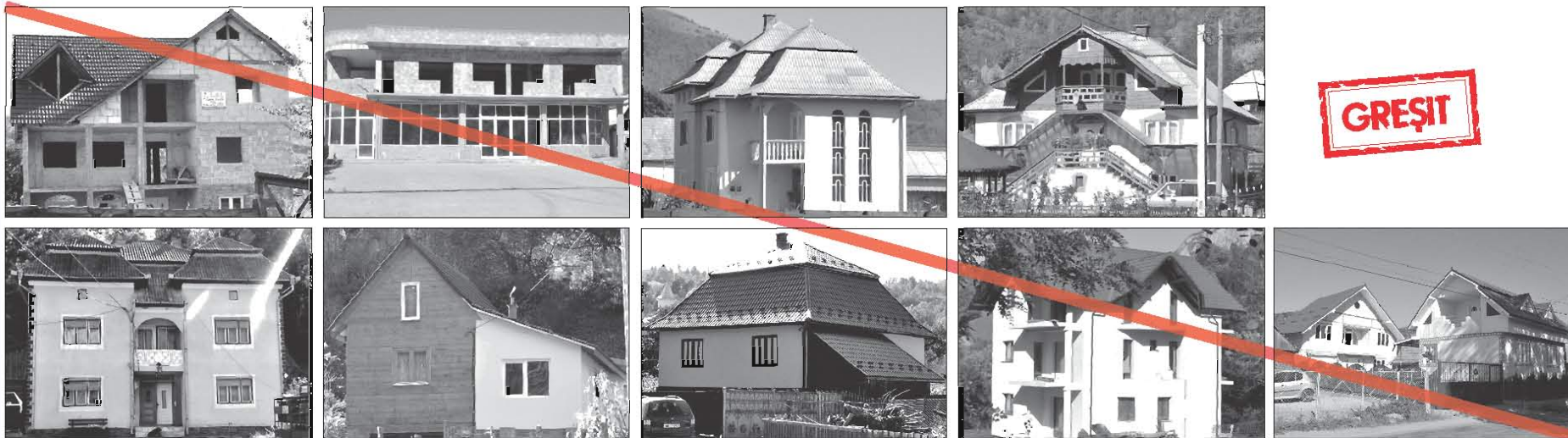
! - **Nu se vor realiza construcții noi ieșite din scară**, foarte mari, greu de întreținut sau care afectează peisajul rural

- **Nu se vor realiza construcții noi cu formă arhitecturală nespecifică** din alte materiale decât piatra, cărămida și lemnul. În centrele de comună se permite folosirea de noi materiale strict pentru zidărie, cu condiția ca acestea să respecte forma arhitecturală tradițională.

- **Nu se vor tencui fațadele de lemn sau târnațurile existente**. De asemenea nu se vor închide târnațurile cu zidărie.

- **Nu se vor demola, distruge sau tencui anexele gospodărești** (șuri, grajduri) din lemn

- **Nu se vor tencui cu mortare și tencuieli pe bază de ciment construcțiile existente** (se împiedică respirația pereților din lemn sau piatră/cărămidă, favorizând ascensiunea capilară a apei în pereți, care poate fi cauza unor degradări ale construcției sau a apariției igrasiei)

Locuința cu târnaț orientat pe una din laturile lungi ale construcției. Târnațul poate fi amplasat atât la stradă cât și înspre curtea din spate.

Locuința cu târnaț amplasat pe una din laturile lungi ale construcției, acoperind doar o parte din lungimea fațadei (>50%).

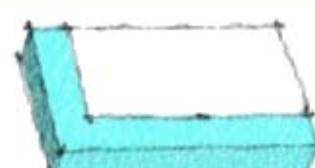
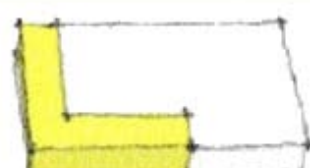
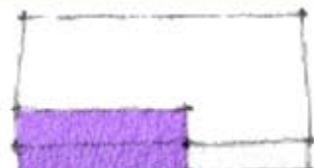
Locuință cu târnaț amplasat pe două din fațadele principale ale clădirii (în L), pe una din fațade acoperind doar o parte din lungimea acestora (>50%).

Locuință cu târnaț amplasat pe două din fațadele principale ale clădirii, ocupând întreaga lungime a acestora.

Locuință cu târnaț amplasat pe mai multe fațade ale clădirii, specific la casele cu plan arhitectural în forma de L.

Târnațul, tipologii și relația cu gospodăria

Cele mai vechi case din zonă includeau în plan un pomnol, o platformă din piatră și pământ, fără stâlpi, adăpostită sub streășina lată, având atât o funcție constructivă (proteja tălpile de lemn ale construcției), cât și una economică, servind ca spațiu de depozitare și de desfășurare a anumitor munci gospodărești în anotimpul cald (astăzi nu se mai păstrează nici o astfel de construcție).

Într-o etapă ulterioară, pomnolul a devenit târnaț, primind un șir de stâlpi care au preluat cununa de la fațadă, extinzând astfel construcția în această direcție. Târnațul este închis în partea inferioară cu scânduri, iar stâlpii sunt consolidați cu contrafișe ce alcătuiau uneori arcade semicirculare cu un efect estetic deosebit (acestea sunt cele mai frecvente construcții tradiționale din zonă).

Într-o altă etapă, unii oameni au închis târnațul pentru a câștiga spațiu la interior, prin montarea unei fațade vitrate (alcătuită din tâmplărie din lemn și geamuri).

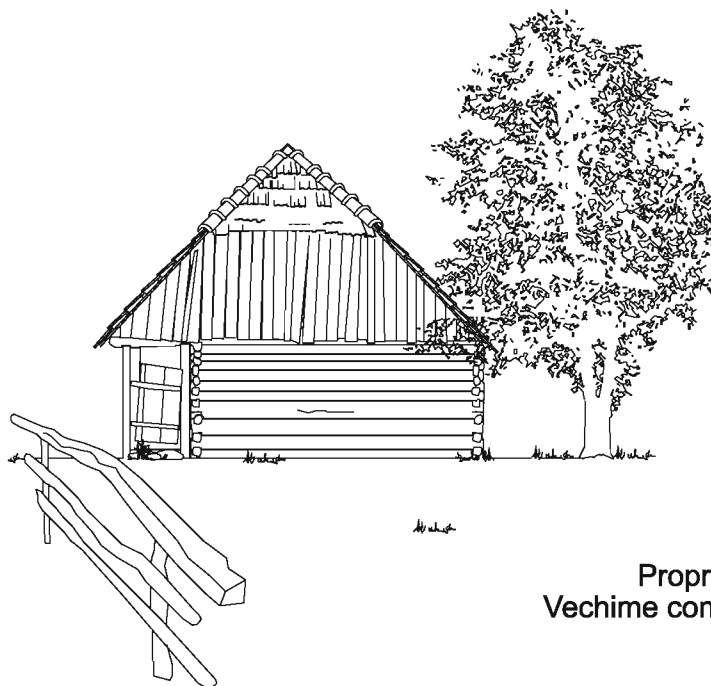
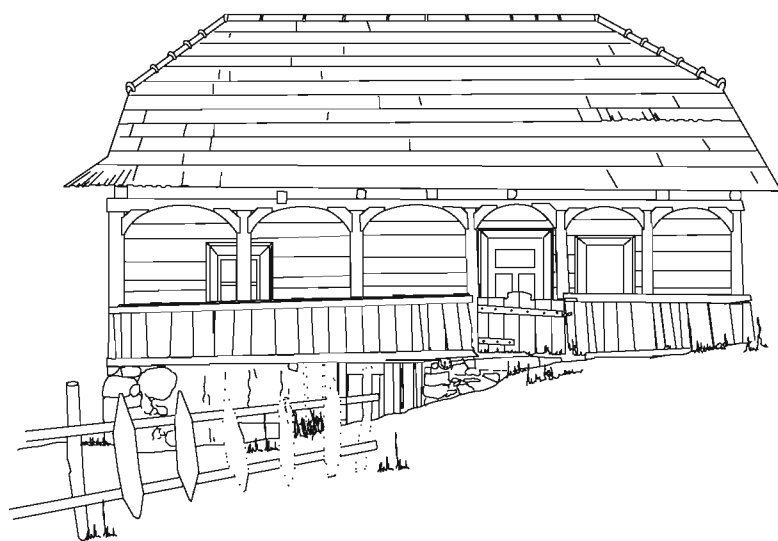
Târnațul, tipologii și relația cu gospodăria

- Se vor păstra, întreține și reface târnațurile din lemn de la construcțiile tradiționale, folosindu-se doar materiale (lemn) și tehnici tradiționale
- Se permite extinderea târnațului existent, cu condiția folosirii aceluiași materiale și tehnici pentru realizarea extinderii
- Se permite închiderea târnațului existent cu fațadă vitrată realizată prin tehnici tradiționale
- Construcțiile noi vor prelua ca element arhitectural târnațul, adaptându-l la nevoile actuale (terasă, loc de relaxare)

- **Nu se vor distruge târnațurile existente** (ele sunt cele mai importante elemente ale arhitecturii tradiționale din zonă)
- **Nu se vor închide târnațurile existente prin zidire** (se pierde din specificitatea construcției)
- **Nu se va închide târnațul cu geamuri cu tâmplărie din PVC, aluminiu etc.** (poate genera umiditate excesivă și dăuna structurii casei)
- pentru construcțiile noi, **nu se va realiza târnaț din alte materiale** (baluștri beton, fier etc.), ci se va folosi exclusiv lemnul
- **Nu se va vopsi lemnul în culori stridente** sau cu vopseluri transparente cu nuanțe portocalii sau roșii (afectează imaginea tradițională a construcției)

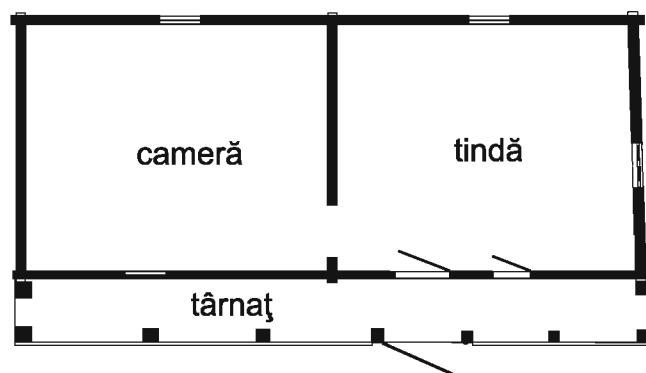

sat **POȘAGA**

Nr. 159

Proprietar: Cremene Teodor

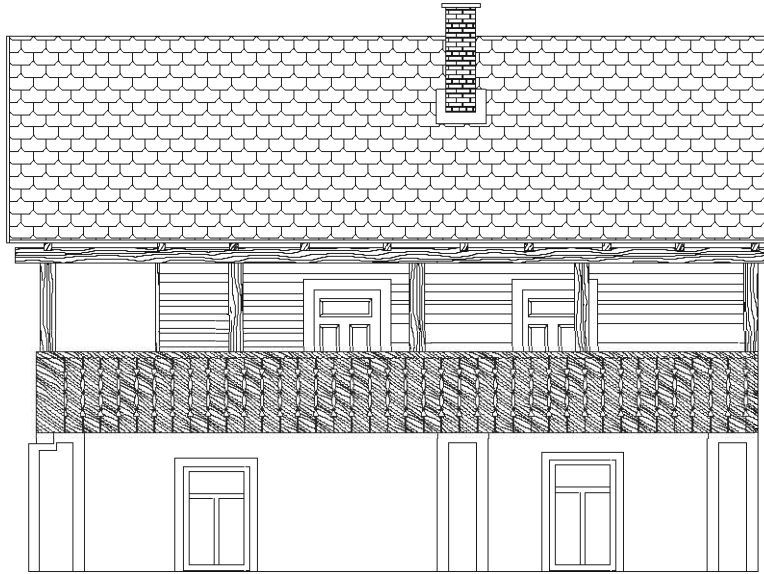
Vechime construcție: peste 100 ani

În zona Mocănimii din Munții Apuseni este frecventă casa cu o cameră și tindă cu cuptor, care păstra o organizare mai arhaică. Fără a fi văruiță sau podiță, aceasta avea vatra în partea opusă intrării, ocupând aproape jumătate din încăperea. Pe vatră se afla cuptorul de pâine, anexele pentru foc și vasele pentru prepararea și păstrarea hranei. Pentru a nu ajunge scânteile din vatră la acoperișul din paie, deasupra vetrei era montată o leasă de nuiiele.

Pentru apărarea intrării împotriva intemperiilor în timp aceasta a fost completată cu o prispă acoperită, inclusă în planimetria casei pe una dintre laturi. Aceasta era sprijinită pe stâlpi din lemn, uneori frumos ornamentați. Prispă numită și "târnaț" era închisă spre exterior, în partea de jos cu scândură și prevăzută în partea superioară cu arcade.

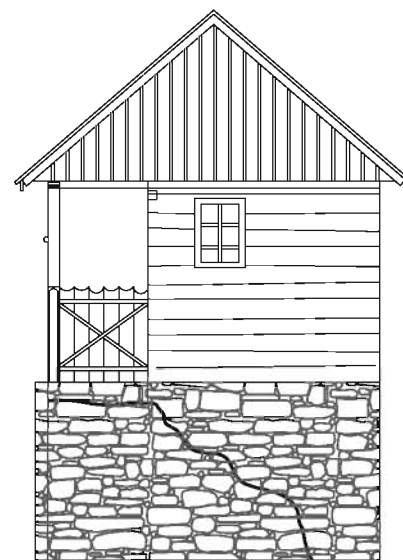
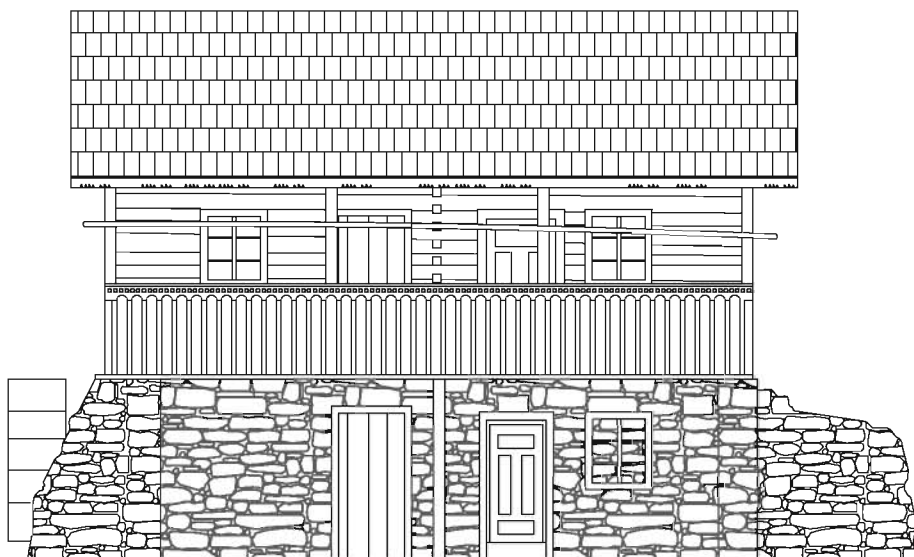
sat **SALCIUA DE JOS**
Vechime construcție: perioada interbelica

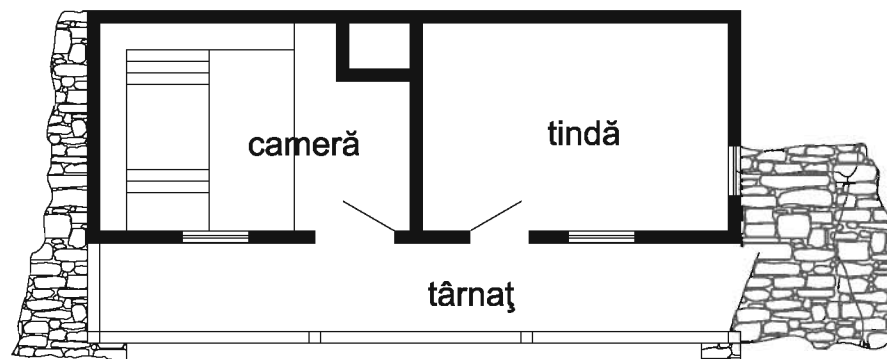
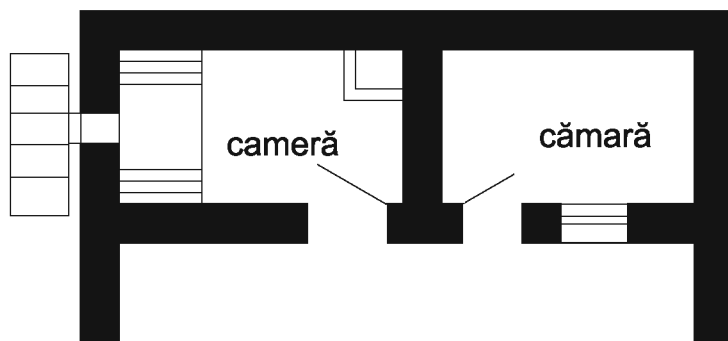
De cele mai multe ori casa reprezenta oglinda stării materiale sau a îndemnării celui care o locuia. Elementele de tehnică arhitecturală și ornamentica erau ocazii pentru meșterul popular - care în cele mai multe cazuri era proprietarul însuși - de a-și exterioriza simțul artistic. Această caracteristică este vizibilă atât la nivelul gospodăriilor permanente cât și al colibelor și stânelor aflate în zonele înalte. De cele mai multe ori construcțiile erau acoperite cu șindrilă/șiță sau paie. În trecut pereții exteriori din lemn nu erau tencuiți, începând din prima parte a sec. XX aceștia au început să fie tencuiți la exterior cu pământ sau mortar de var.

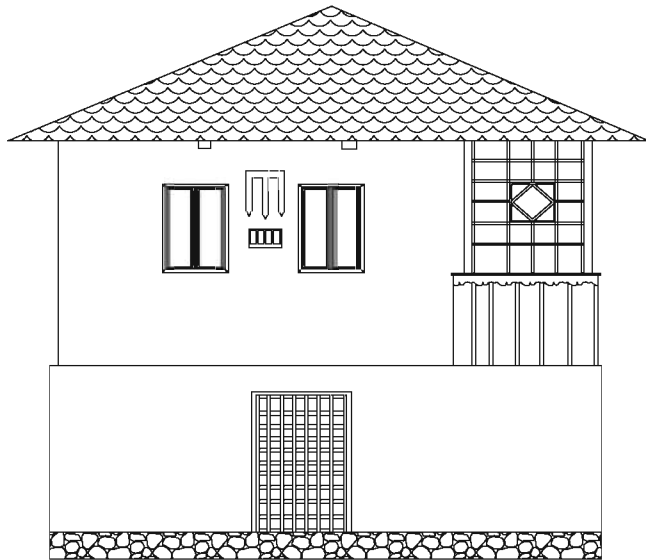

Specific arhitectural - exemple

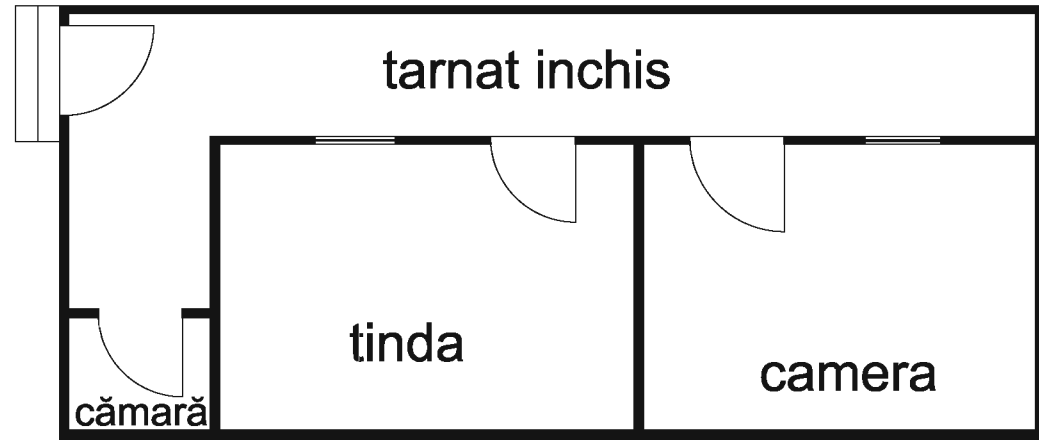
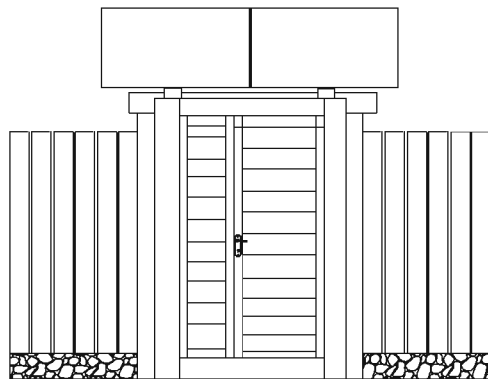
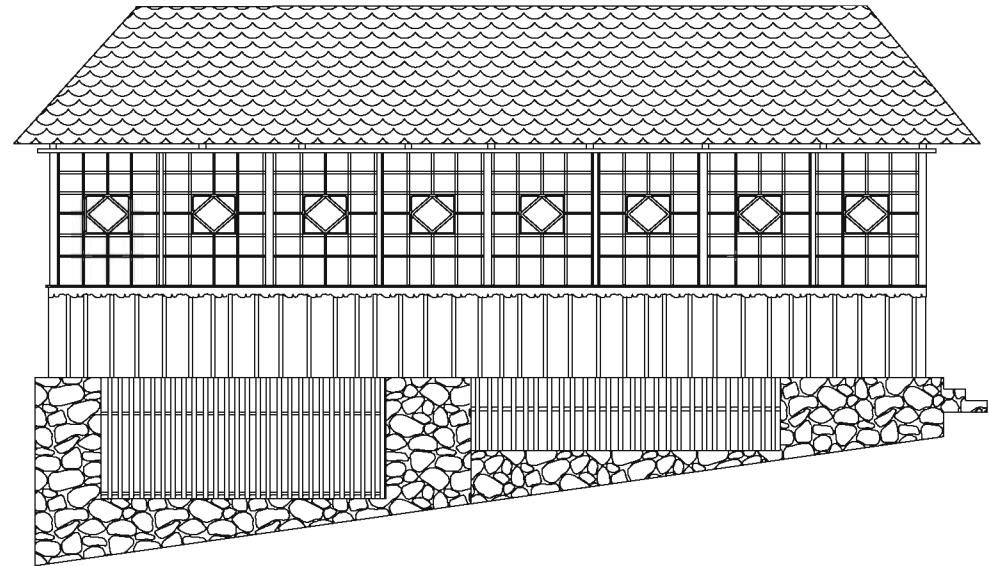

SEGACEA Nr. 471
Bodea Tudor

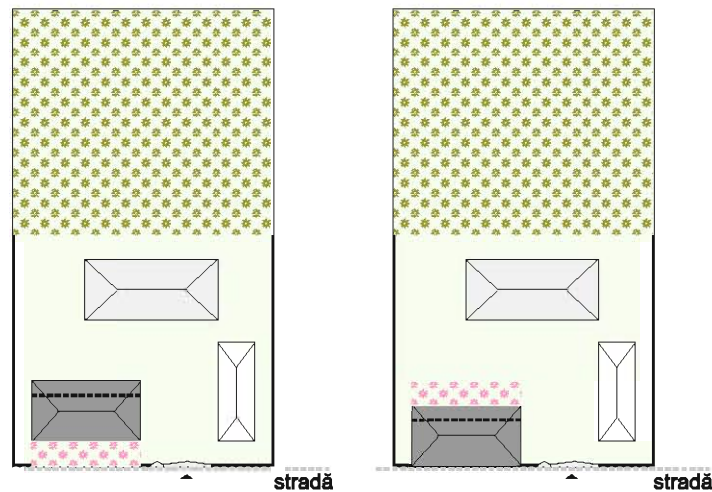

VINTA Nr. 18
Prata Viorel/Nicoara Valer
Vechime constructie: peste 70 ani

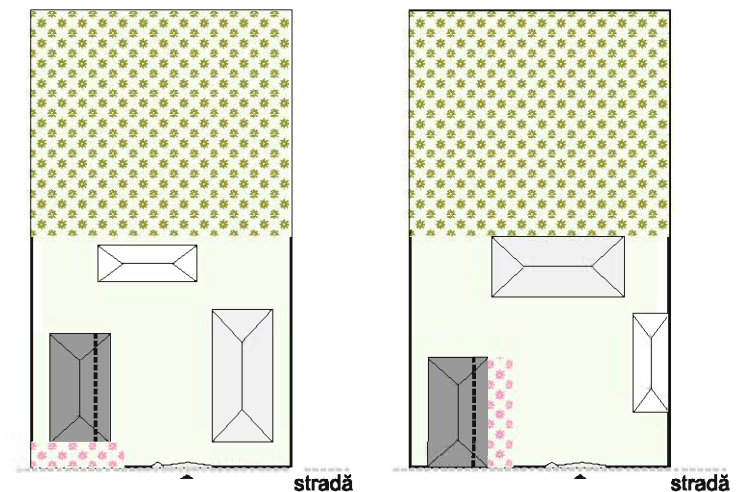

Specific arhitectural - exemple

alinieri cu latura lunga la strada
si cu tarnat orientat spre curte

alinieri cu latura scurta la strada
si cu tarnat orientat spre curte

CASA TRADIȚIONALĂ AMPLASATĂ LA STRADĂ

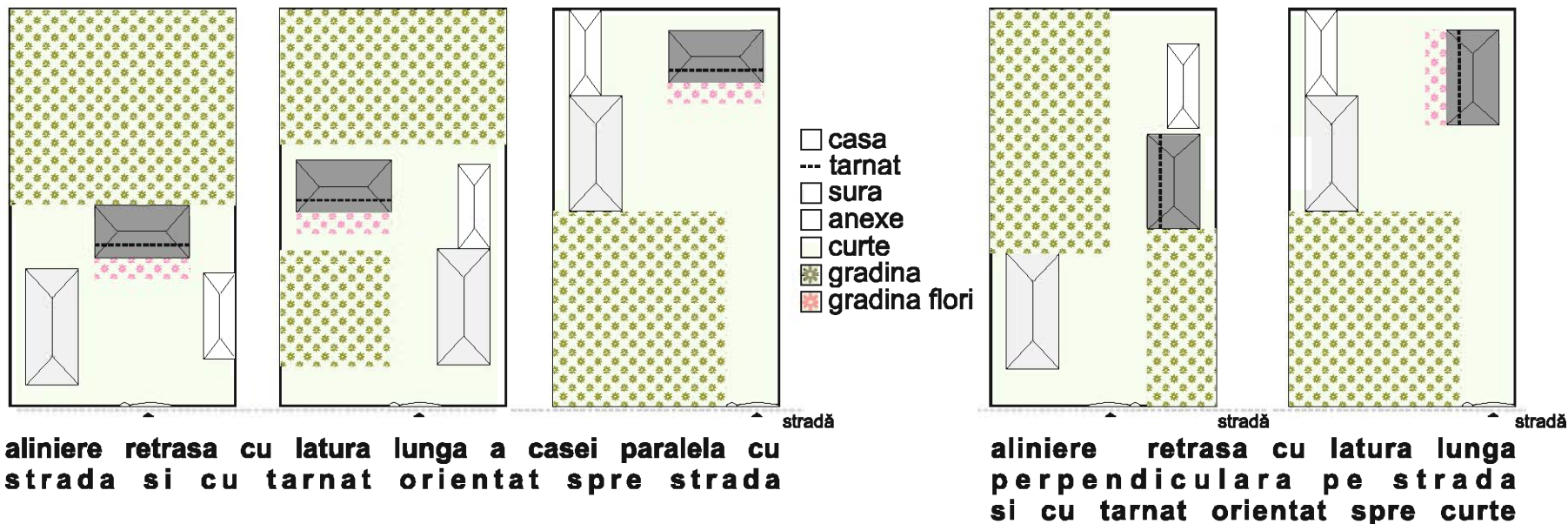
Această tipologie este mai ales întâlnită în satele de vale, acolo unde este o densitate mai mare a construcțiilor.

În general, casa de locuit împreună cu anexele gospodărești formează o incintă semi-deschisă, o curte spre care sunt orientate toate fațadele principale ale construcțiilor și toate accesele.

Casa de locuit poate fi amplasată cu latura lungă la stradă, sau cu latura scurtă la stradă. În aceste cazuri, târnațul va fi orientat spre interiorul curții, având în față o mică grădina de flori. În spatele lotului se află terenul agricol.

- în satele de vale unde este prezent un mod de construire compact, retragerile construcțiilor noi față de limitele laterale ale parcelelor vor fi de minim 5m.
- în localitățile de deal unde densitatea construcțiilor este mai mica, retragerile construcțiilor noi față de limitele laterale ale parcelei vor fi de minim 10 m.
- retragerile construcțiilor noi față de limita posterioară a lotului va fi de minim 10 m.
- Nici o construcție din gospodărie nu se va lipi la limitele laterale sau posterioare ale lotului.
- Distanța dintre construcțiile de pe aceeași parcelă va fi mai mare sau egală cu înălțimea la cornișa (înălțimea măsurată de la pământ la streșină) a construcției celei mai înalte.

Organizarea gospodăriei

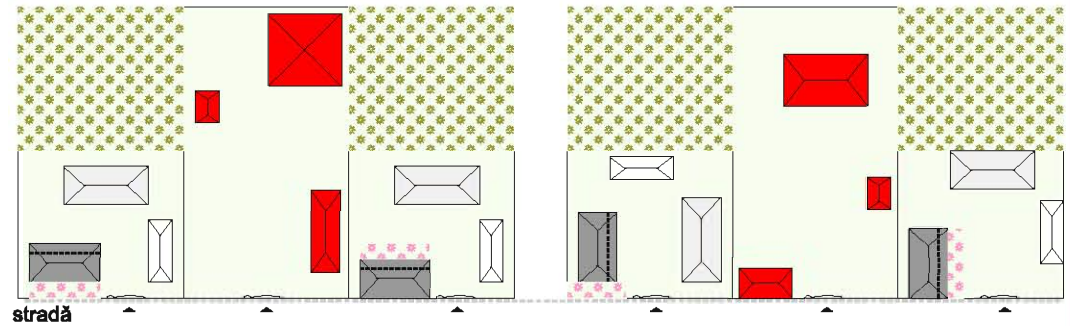
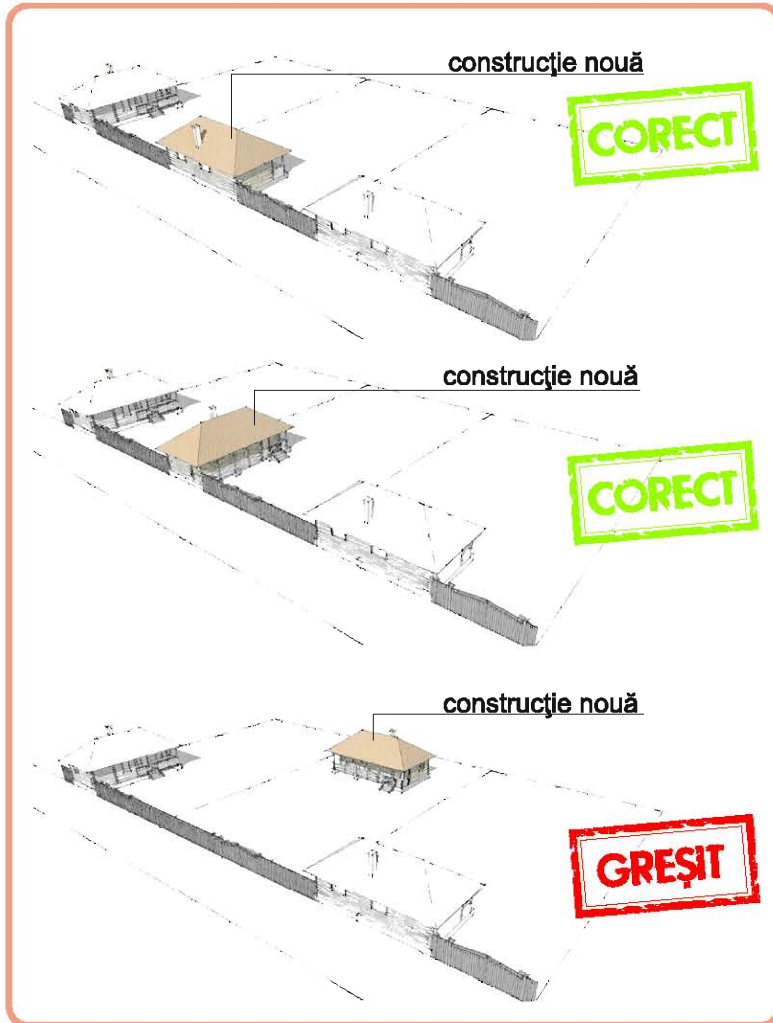
CASA TRADIȚIONALĂ RETRASĂ DE LA STRADĂ

Acest mod de ocupare a terenului este întâlnit și în zonele de vale (mai ales la marginea satelor sau în satele foarte mici), dar și în zonele de deal, unde este dominant.

Retragerea construcțiilor depinde în general de formele de relief și panta terenului, de aceea casa de locuit poate fi retrasă doar până la jumătatea lotului, dar și până la limita posterioară.

Acolo unde permite panta, casa și anexele se grupează tot în semi-incintă. Casa poate fi dispusă paralel cu strada sau perpendicular pe aceasta, iar târnațul este orientat spre stradă și spre curte, și aici având în față o grădină de flori.

Terenul agricol în acest caz este dispus de asemenea în funcție de panta terenului și de amplasamentul casei, el putând fi situat fie la stradă, fie în spatele casei.

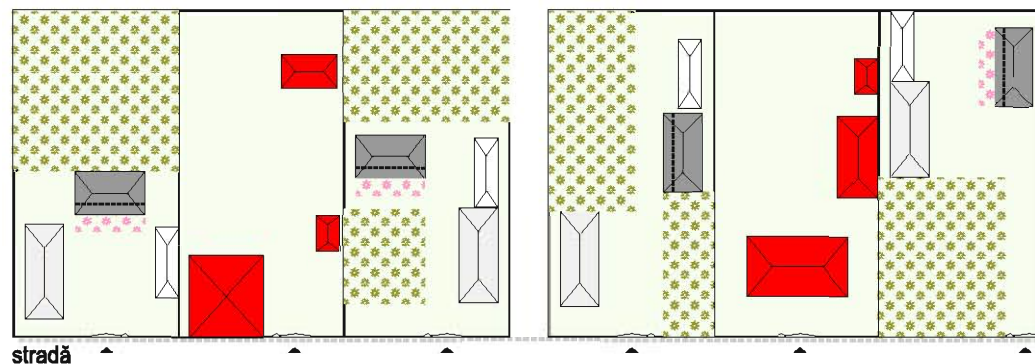
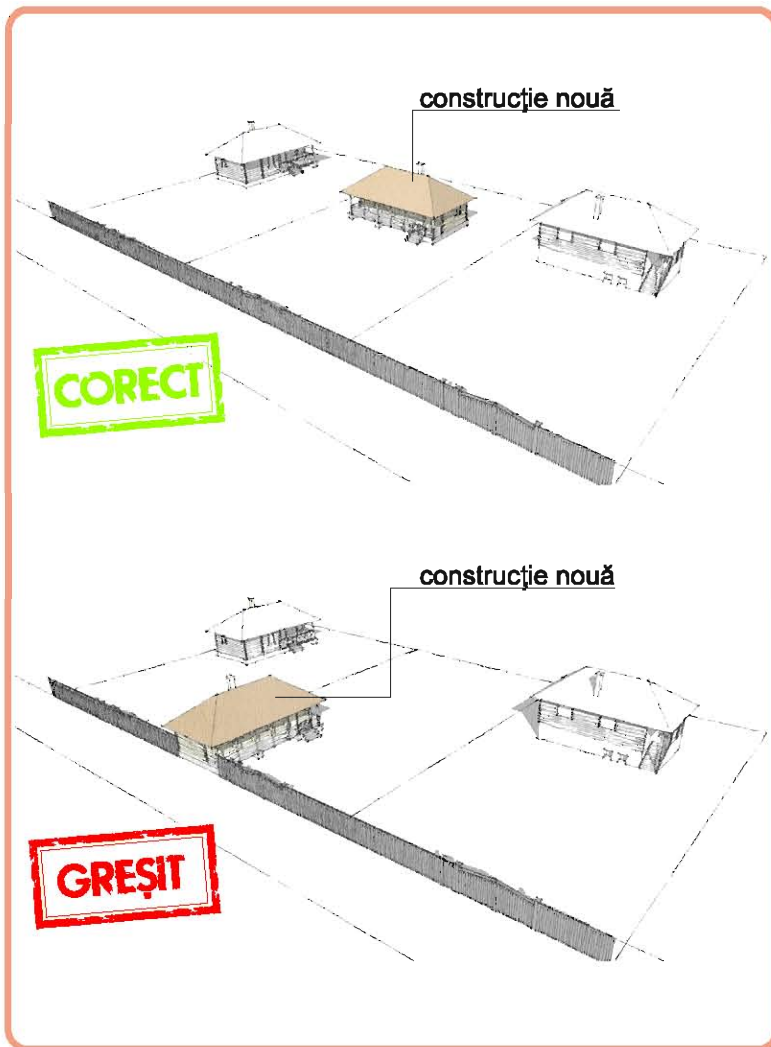
CUM SĂ CONSTRUIM LA STRADĂ

Realizarea de noi construcții va trebui să țină cont de tipologiile întâlnite la vecini și pe întreaga stradă. Astfel, dacă loturile vecine au construcțiile aliniate la stradă, atunci și noile construcții vor prelua modelul. *Excepție vezi pag. 44*

Noile construcții (atât casele cât și anexele gospodărești) vor fi realizate respectând proporțiile și înălțimile tradiționale, iar în cazul în care se realizează mai multe construcții, ele vor fi grupate în semiincintă orientată spre stradă, după modelul gospodăriilor tradiționale.

In satele de vale unde constructiile sunt aliniate la strada si este vizibila o tipologie compacta de construire (ex. Hadarau, Vidolm) noile constructii se vor alinia si ele la strada respectand retragerile constructiilor vecine.

Organizarea gospodăriei

CUM SĂ CONSTRUIM ÎN INTERIORUL PARCELEI

De asemenea, dacă vecinii au construcțiile retrase de la stradă, atunci și noile construcții vor respecta tipologia întâlnită la vecini și pe întreaga stradă.

Noile construcții (atât casele cât și anexele gospodărești), vor utiliza proporțiile dreptunghiulare ale construcțiilor existente tradiționale și nu vor fi împrăștiate la întâmplare pe lot, ci vor fi grupate după modelul gospodăriilor tradiționale existente.

În zonele unde majoritatea construcțiilor existente sunt retrase de la stradă, fiind amplasate în adâncimea lotului, **noile construcții realizate vor respecta și ele această aliniere orientativă, retrăgându-se de la stradă la o distanță egală cu retragerile vecinilor.**

Excepții

**In cazurile prezentate in stanga NU se va amplasa locuința pe aliniament:
NU permite dezvoltarea rețelei de transport!**

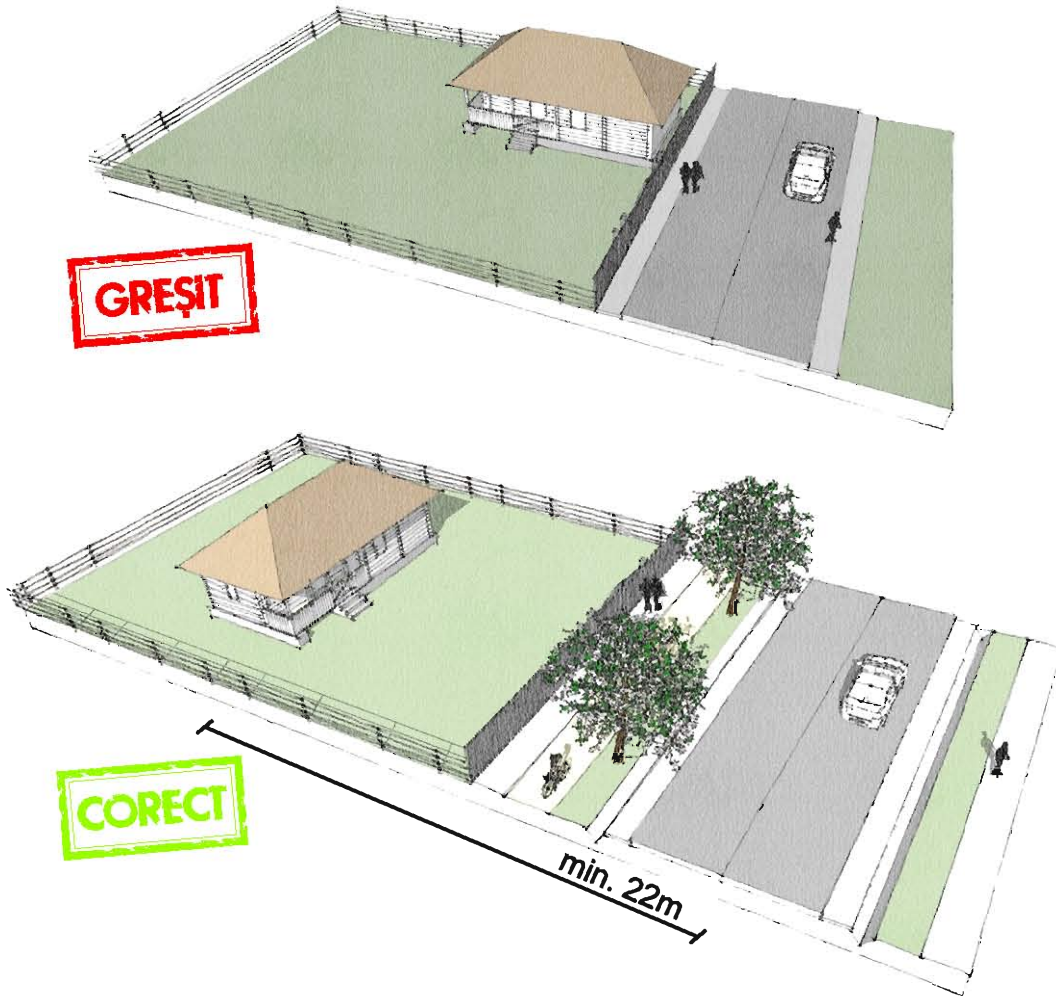
Retrageri obligatorii

În cazul loturilor care sunt situate la un drum național, județean sau comunal, trebuie ținut cont de restricțiile obligatorii pe care aceste categorii de drumuri le impun.

Astfel, retragerile obligatorii ale construcțiilor sunt de:

- 22 metri din axul drumului național până la cea mai apropiată construcție
- 20 metri din axul drumului județean până la cea mai apropiată construcție
- 18 metri din axul drumului comunal până la cea mai apropiată construcție

De aceea, dacă lotul se încadrează în una dintre aceste trei categorii, atunci construcțiile vor fi realizate respectând tipologia tradițională de gospodărie retrasă de la stradă.

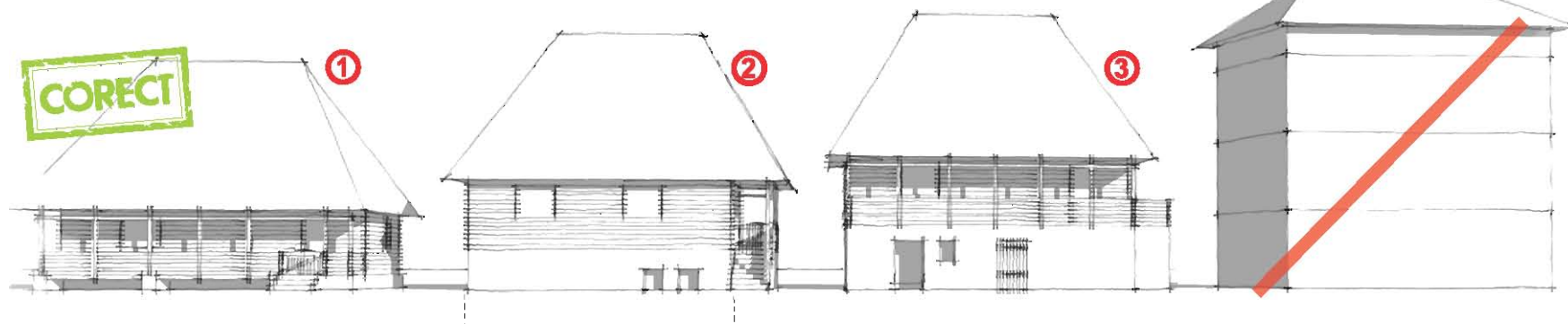
Înălțimea construcțiilor

Cât de înalta va fi casa?

Înălțimea întâlnită în arhitectura tradițională variază în funcție de tipologia caselor, de relief, de materialele de acoperire.

Pentru toate construcțiile noi, **înălțimea maximă de la coama construcției până la curba de nivel cu cea mai mică altitudine nu trebuie să depășească 10 metri.**

Nu se vor realiza construcții noi mai înalte decât construcțiile tradiționale întâlnite în zonă sau pe strada respectivă.

Înălțimea maximă la cornișă (streașină), măsurată de la nivelul solului, a construcțiilor noi:

- pentru construcțiile cu un singur nivel (parter) - **maxim 3.5 m** ①
- pentru construcțiile cu demisol (beci sau camere cu acces din exterior) și parter - **maxim 4.5m** ②
- pentru construcțiile cu parter și etaj - **maxim 6m** ③

În toate cazurile, se poate realiza mansardarea acoperișului

Se impune realizarea unui acoperiș ascuțit (cu pantă de peste 45 grade), asemănător cu cel al construcțiilor tradiționale, pentru ca mansarda să fie cât mai încăpătoare, mai ales pentru că nu este permisă realizarea de mansarde supraînălțate și ruperea pantelor acoperișului.

Cum construim acoperișul?

În trecut, pentru acoperire se foloseau în mod tradițional paie, clădite prin scuturare și călcare, alternate cu „pădure” (crengi de mesteacăn sau carpen), la două straturi de paie (cu o lățime de 80-100cm) revenind un strat de crengi. Înălțimea unei asemenea șarpante depășea de două ori și jumătate sau de trei ori înălțimea pereților, o proporție ce ar trebui luată în considerare și azi în cazul elaborării unor proiecte privind arhitectură rurală nouă cu specific local.

Ulterior, o dată cu apariția noilor materiale de învelitoare, și forma generală a acoperișului s-a transformat, diminându-și din înălțime, și ajungând la o pantă de ~45 grade, în două ape, cu unghiurile superioare teșite și cu fronton din scânduri, replică a acoperișurilor citadine de influență barocă. Mai apoi, a devenit uzuală și șarpanta în patru ape.

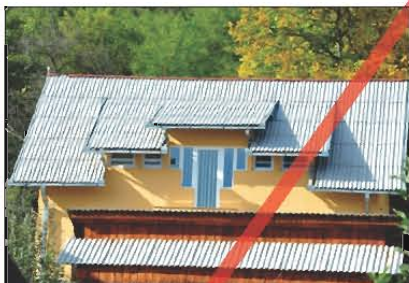
Orice intervenție ce are ca scop modificarea funcțiunii sau extinderea spațiilor de locuit, trebuie să aibă un impact minim asupra volumetriei și aspectului general al construcțiilor tradiționale. Este încurajată activitatea de întreținere și reabilitare a șarpantelor istorice, pentru a se conserva aspectul general al construcțiilor și în același timp al întregului peisaj rural.

Trebuie păstrat acoperișul original, forma sa, iar în cazul construcțiilor noi, acestea trebuie să preia formele tradiționale ale acoperișului.

CORECT

Acoperișul

- **Nu se vor realiza intervenții funcționale care să afecteze volumetria de ansamblu a construcției**

- **Nu se vor realiza supraînălțări** cu scopul mansardării mai mari de 50 cm, pentru a nu afecta proporțiile tradiționale ale construcțiilor

- **Nu se admit pante asimetrice**, coame sau ape rupte, sau alte forme complexe de șarpantă.

- **Nu se vor realiza extensii improvizate** ale acoperișului din materiale nespecifice (azbociment, policarbonat etc.)

- **Se va păstra forma acoperișului inițial.**

- **Construcțiile noi vor prelua forme tradiționale de acoperiș**, pentru a se integra în peisajul rural

- **Se vor realiza acoperișuri în forme simple**, cu pante simetrice, în 2 ape cu pinion sau în 4 ape, la un unghi de ~45 grade sau mai mult.

- **Se vor păstra hornurile înalte la clădirile vechi**, iar construcțiile noi vor prelua acest element în realizarea acoperișului.

GREȘIT

GREȘIT

CORECT

Procesul de mansardare a construcțiilor existente nu trebuie să altereze în nici un fel forma tradițională a acoperișului. Deoarece acesta are un unghi ascuțit, el nu mai necesită supraînălțare și poate fi mansardat fără modificări de formă și structură a șarpantei (ruperi de unghi, supraînălțări).

Pentru construcțiile noi, realizarea de mansarde cu formă tradițională (șarpantă cu unghi ascuțit) este favorabilă, deoarece permite mansardarea (chiar pe 2 niveluri) fără supraînălțări sau utilizarea unor forme străine de acoperiș.

- Mansarda va păstra forma acoperișului inițial.

- Noile construcții vor utiliza forma tradițională de acoperiș pentru a adăposti mansarda, pe unul sau 2 niveluri

- **Nu se vor realiza supraînălțări pentru mansardare**, deoarece acestea afectează forma tradițională a construcției

- **Nu vor realiza forme străine de mansardă**

- **Nu se vor realiza mansarde pe mai mult de 2 niveluri**

GREȘIT

Luminarea și aerisirea podului sau mansardei

CORECT

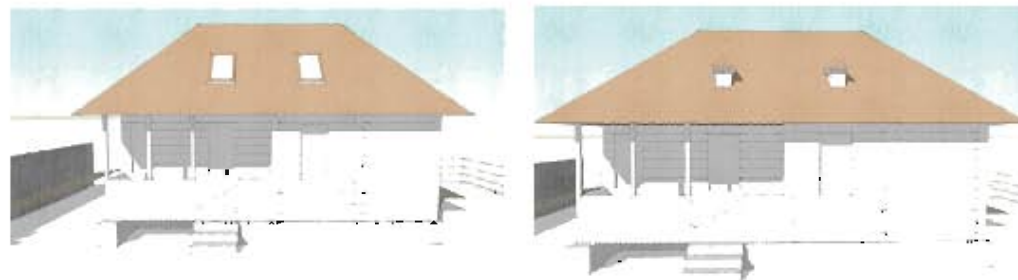
- Lucramele vor fi tratate unitar și poziționate conform golurilor de pe fațadă.

Lucama ca element arhitectural nu este foarte des întâlnită în această zonă. Acolo unde este însă folosită ea are o formă simplă, este de mici dimensiuni, și e amplasată în raport cu alte goluri din fațadă. În procesul de mansardare sau construire, forma, amplasamentul și numărul lucarnelor trebuie gândite în raport cu întreaga construcție.

Lucarna este un element necesar în realizarea unei construcții, deoarece are rol de iluminare și ventilație a podului, respectiv mansardei.

Forma lucarnelor trebuie să respecte specificul local, să nu fie împrumutată din alte zone geografice sau stiluri arhitecturale. Pentru a nu afecta forma tradițională a șarpantelor și pentru a nu crea noi forme de lucarne ce vor afecta peisajul rural, se recomandă folosirea de geamuri dispuse în planul acoperișului (geamuri "velux") sau geamuri tip "timpan"

GREȘIT

- Nu se vor utiliza lucarne în forme neaspecifice (triunghiulare, înalte, semicerc etc.)
- Nu se vor utiliza mai multe forme și dimensiuni de lucarne pe același acoperiș

Detaliile decorative din lemn se întâlnesc foarte frecvent, la construcțiile tradiționale realizate din lemn (la casele vechi, dar și la anexele gospodărești, fie vechi, fie realizate mai recent), constând în diverse **decorațiuni sculptate în lemn**, menite să dea **personalitate construcțiilor**, dar care au și rol practic (aerisire și luminare a podurilor)

Învelitoarea tradițională era în trecut realizată din paie și lemn, după cum am menționat și în recomandările pentru forma acoperișului. Acestea erau realizate din paie în principal din motive economice.

Paiele au mai fost folosite pentru acoperirea construcțiilor anexe sezoniere până în urmă cu 10 ani, chiar dacă, în ultima perioadă, din cauza penuriei de paie, acestea au fost amestecate cu fân, ceea ce a diminuat rezistența materialului învelitor, pentru că fânul putrezește mult mai repede.

Doar familiile mai înstărite își permiteau, în perioada interbelică, un acoperiș din șindrilă de brad, iar tabla și țiglele erau folosite rar în zonă, fiind foarte scumpe.

Însă o dată cu răspândirea pe scară largă a țiglei, învelitorile tradiționale (paie și șindrilă) au fost înlocuite cu aceasta, sau cu alte tipuri de materiale (azbociment, tablă etc.).

În timp ce țigla nu dăunează foarte mult peisajului rural (așa cum îl știm noi astăzi), celelalte materiale folosite pentru învelitori au un impact vizual negativ foarte puternic, mai ales de când a devenit “la modă” folosirea de culori stridente și pentru învelitoare.

CORECT

- Se vor folosi ca materiale pentru învelitoare (atât la construcții existente cât și la construcții noi) țigla, șindrila sau paiele.

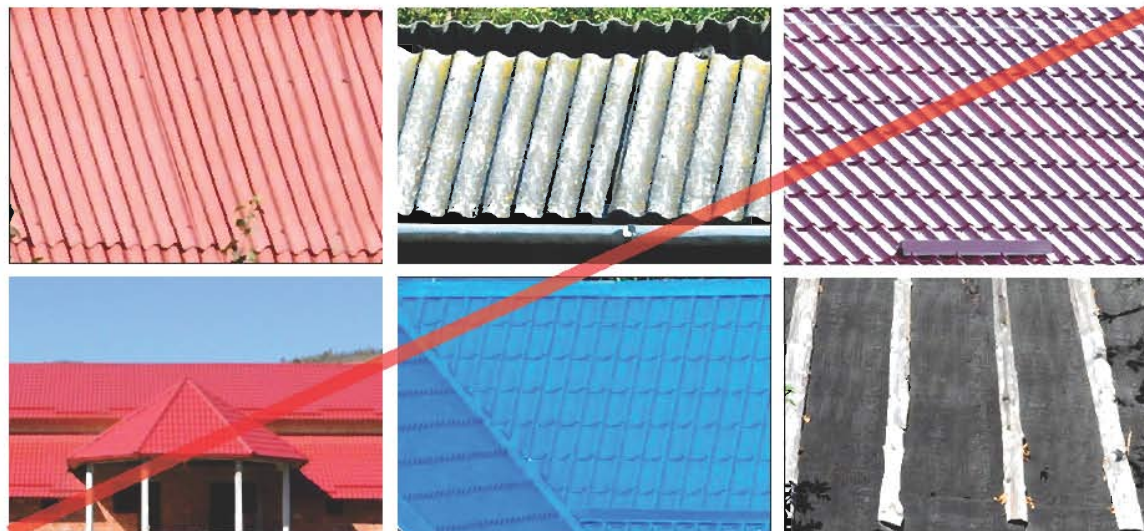

GREȘIT

! - Nu se permite folosirea mai multor materiale sau culori pentru învelitoarea aceleiași construcții

- Nu se permite folosirea de tablă cutată, plăci de azbociment, carton asfaltat sau materiale plastice

- Nu se permite folosirea de materiale în culori stridente (roșu viu, albastru, verde etc)

Ferestre

CORECT

Tipologia, dispunerea, dimensiunea ferestrelor a fost determinată de-a lungul timpului de nevoile oamenilor (confort termic, iluminare, aerisire) însă și de tehnologia de construcție. De aceea, locuințele vechi, tradiționale au ferestre mai mici.

Ferestrele generează caracterul specific al fațadelor construcțiilor, și de aceea trebuie păstrate și întreținute.

Acestea au proporții diferite, în 2 sau 3 canate în majoritatea cazurilor. Pentru ferestrele cu lățime mai mare ca înălțimea, se recomandă 3 sau mai multe canate, cu sau fără supralumină. Pentru cele cu înălțimea mai mare ca lățimea, se recomandă 2 canate, cu supralumină. Subîmpărțirile și proporțiile posibile se pot vedea în exemplele ilustrate.

Șprosurile și decorațiile de pe tâmplărie participă de asemenea la imaginea de ansamblu a construcției și trebuie păstrate și întreținute.

Culorile în care pot fi vopsite elementele de tâmplărie sunt foarte variate (alb, verde, albastru, crem, maro, culoarea naturală a lemnului). În general elementele de tâmplărie ale ferestrelor vor fi vopsite în aceeași culoare cu ușile și porțile gospodăriei

- Se vor reface și întreține tâmplăriile vechi, respectându-se subîmpărțirile existente specifice, atât pe verticală cât și pe orizontală

- Se vor păstra proporțiile originale ale golurilor de fereastră

- Ferestrele și obloanele se vor vopsi în culoarea originală, cu vopsele din ulei de in.

Obloane

- **Tâmplăria va fi realizată din lemn**, chiar și în cazul în care se optează pentru geam termopan.

- **Se vor păstra și întreține obloanele originale**, ele oferind dinamică și personalitate fațadei

CORECT

GREȘIT

- **Nu se vor închide golurile originale sau crea alte goluri nespecifice** (schimbă proporțiile și caracterul arhitectural al construcției, afectând imaginea ei și a satului)

- **Construcțiile noi nu vor avea goluri nespecifice** (cerc, triunghi, oval, romb etc.) și **vor prelua și adapta** unde e nevoie tipologia tradițională de goluri. (pentru a nu se distruge specificul local și peisajul rural)

- **Nu se va folosi tâmplărie din alte materiale decât lemnul**. (are rol în valoarea estetică a construcției și în ventilarea naturală)

- **Nu se va înlocui tâmplăria din lemn** cu cea din alte materiale (poate provoca umiditate excesivă la interior, generând igrie pe pereți)

- **Nu se vor folosi obloane din rulouri de PVC sau alte materiale**, nici la construcțiile vechi nici la cele noi! (dăunează imaginii casei și satului)

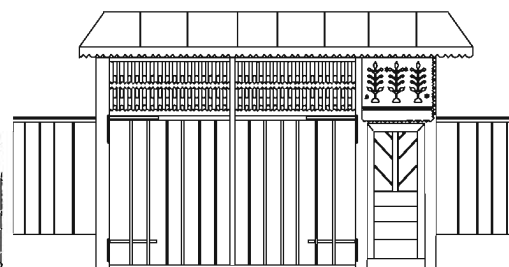
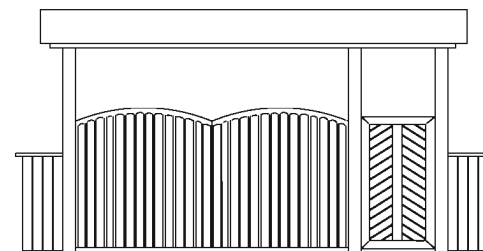
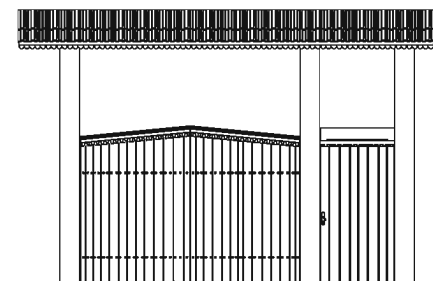
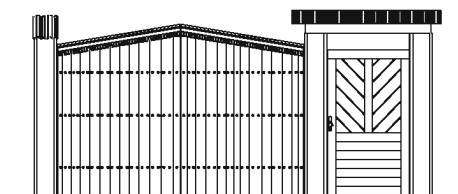
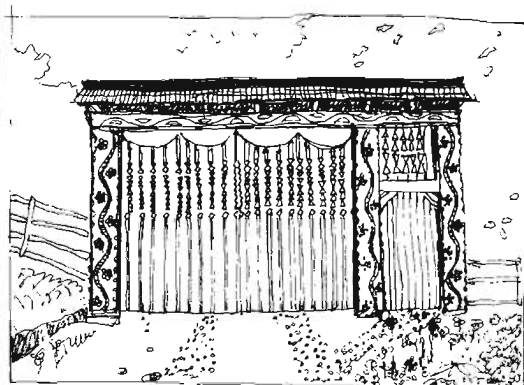

Porțile reprezintă un element arhitectural important, care participă în mod direct la imaginea de ansamblu a străzii și peisajului rural.

Porțile tradiționale sunt realizate din lemn, sunt opace și vopsite în variate culori (aceeași culoare ca și restul tâmplăriei) sau lăsate în culoarea originală a lemnului. Elementele decorative ale acestora participă la animarea străzii și personalizarea gospodăriei.

În trecut, porțile aveau și un acoperiș îngust pe toată lungimea, însă acest element nu mai este atât de prezent în imaginea rurală. Se recomandă ca acolo unde acest element încă se păstrează, el să fie întreținut și protejat.

Porți

- Se vor păstra, repara, întreține sau chiar reconstitui (unde este cazul) porțile principale de acces în gospodărie. (ele au un rol esențial în valoarea ambientală a străzii rurale)
- Se vor executa reparații sau porți noi doar cu tehnici și materiale tradiționale
- Se vor păstra, reface și întreține decorațiile de pe porți.
- Porțile existente sau noi se vor vopsi în culorile tradiționale folosite la restul tâmplăriei din gospodărie, folosindu-se vopsele din ulei de in

CORECT

- Nu se vor modifica proporțiile porților tradiționale

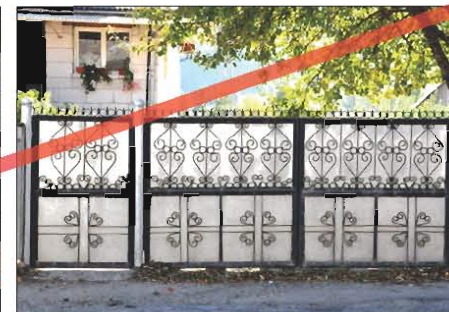
- Nu se vor înlocui porțile și ușile din lemn cu porți din fier, PVC, polycarbonat etc.

- Pentru porțile nou realizate, nu este permisă folosirea altor materiale decât lemnul și piatra naturală!

- Este interzisă realizarea de noi porți din materiale precum fier forjat, tablă, polycarbonat, sârmă, piatră lacuită, piatră artificială, gresie etc.

- Pentru porțile din lemn, nu se va folosi vopsea transparentă cu nuanțe portocalii sau roșiatice

GREȘIT

Împrejmuiri

Împrejmuirile în zona de studiu sunt împărțite în două categorii: cele de la stradă, și cele dintre loturi.

În general, împrejmuirile de la stradă au un caracter opac, ele fiind realizate fie din lemn (în cele mai multe cazuri), fie din piatră naturală, și având o înălțime de maxim 1.80. Împrejmuirile dintre loturi sunt realizate din lemn, transparente, și au o înălțime maximă de 1.20.

Aceste împrejmuiri au și ele un rol important în conturarea peisajului rural și agricol din sat.

- Se vor păstra, repara și întreține împrejmuirile tradiționale

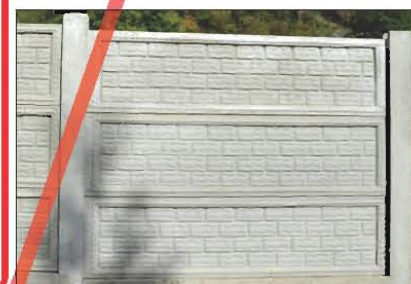
- Se vor realiza împrejmuiri noi doar din materialele tradiționale care sunt lemnul și piatra naturală

- **Nu se vor vopsi împrejmuirile**, ele vor fi lăsate în culoarea naturală a lemnului sau pietrei (participă la definirea specificului local)

- **Nu se vor realiza împrejmuiri transparente la stradă sau opace între loturi** (nu este specific și afectează peisajul rural și agricol)

- **Nu se vor folosi pentru realizarea împrejmuirilor materiale precum beton, zidărie, piatră lăcuită sau zidită, sârmă, fier, materiale prefabricate** (distrug imaginea tradițională a satului)

- **Nu se vor vopsi împrejmuirile din lemn cu vopsea transparentă de nuanță portocalie sau roșatică** (afectează peisajul rural)

Cromatică și materiale

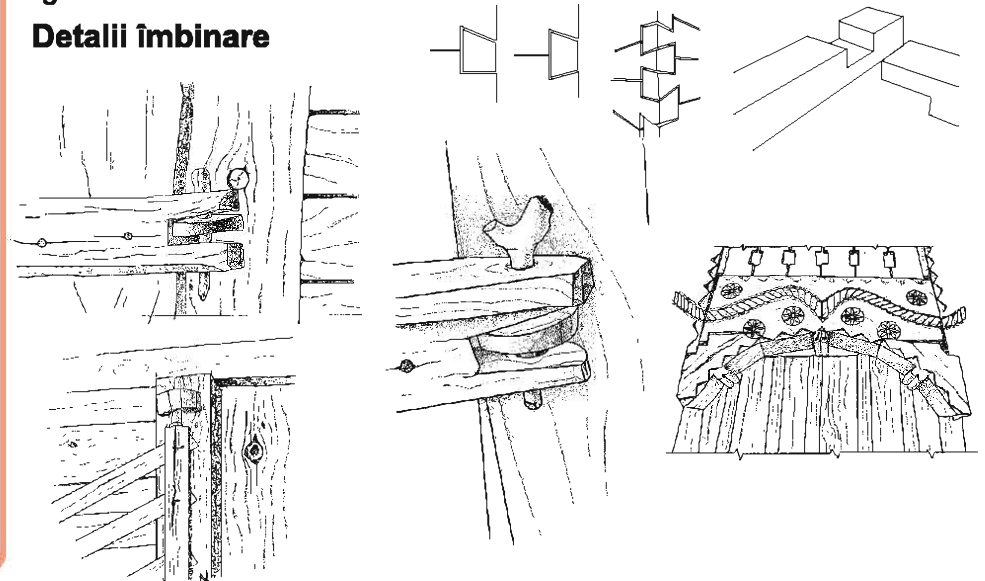

Construcțiile tradiționale erau realizate în principal din **piatră naturală și lemn**, acestea reprezentând **materiale locale**. Însă pericolul în prezent este reprezentat de răspândirea pe scară largă a materialelor de construcție “moderne” și a noilor tehnici de construcție, care duc la **alterarea imaginii satului**, prin apariția de materiale străine locului și folosirea de culori stridente.

Folosirea unor materiale neadecvate pentru renovări de construcții existente poate contribui la **agravarea problemelor de igrasie și ulterior de deteriorare structurală a construcțiilor**. În plus, pentru păstrarea aspectului tradițional al construcțiilor, **se recomandă folosirea materialelor locale, cum ar fi piatra de râu, tencuieli cu mortar de var, lemn, cărămidă**.

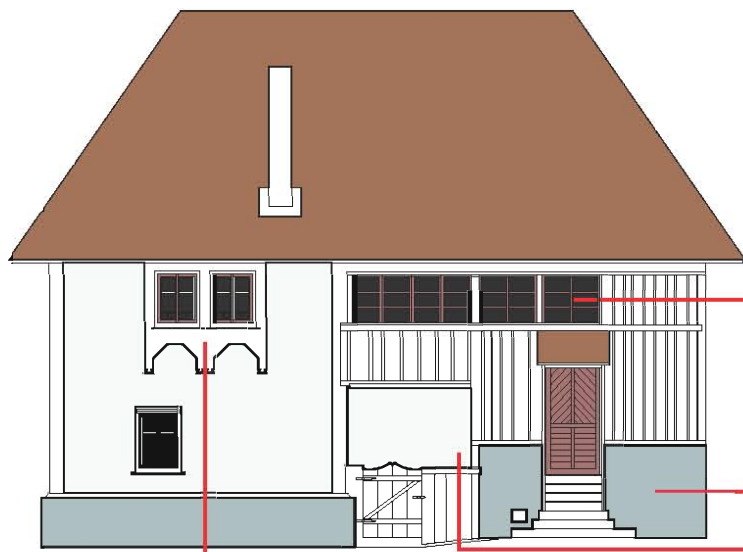
Folosirea unor materiale precum piatra artificială, gresie, tencuieli pe baza de ciment la placarea soclului afectează foarte mult sănătatea peretelui, deoarece generează ascensiunea capilară a apei și agravează igrasia la nivelul soclului.

Detalii îmbinare

Cromatică și materiale

Culoarea fațadelor are un rol esențial în conturarea peisajului rural, mai ales că în zona de studiu, construcțiile sunt în relație strânsă cu mediul natural înconjurător. De aceea, folosirea unor culori stridente nespecifice zonei poate afecta grav imaginea satului.

Piatră naturală

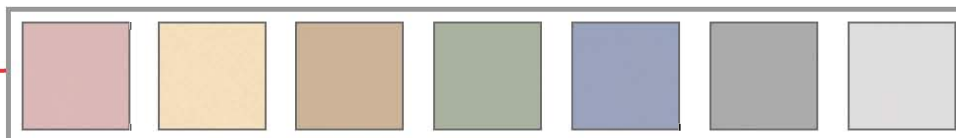
Lemn

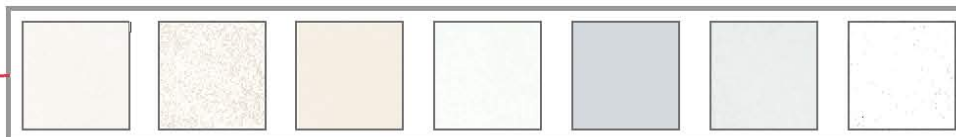
Tencuială simplă

culori recomandate pentru realizarea tamplariei geamurilor și portilor

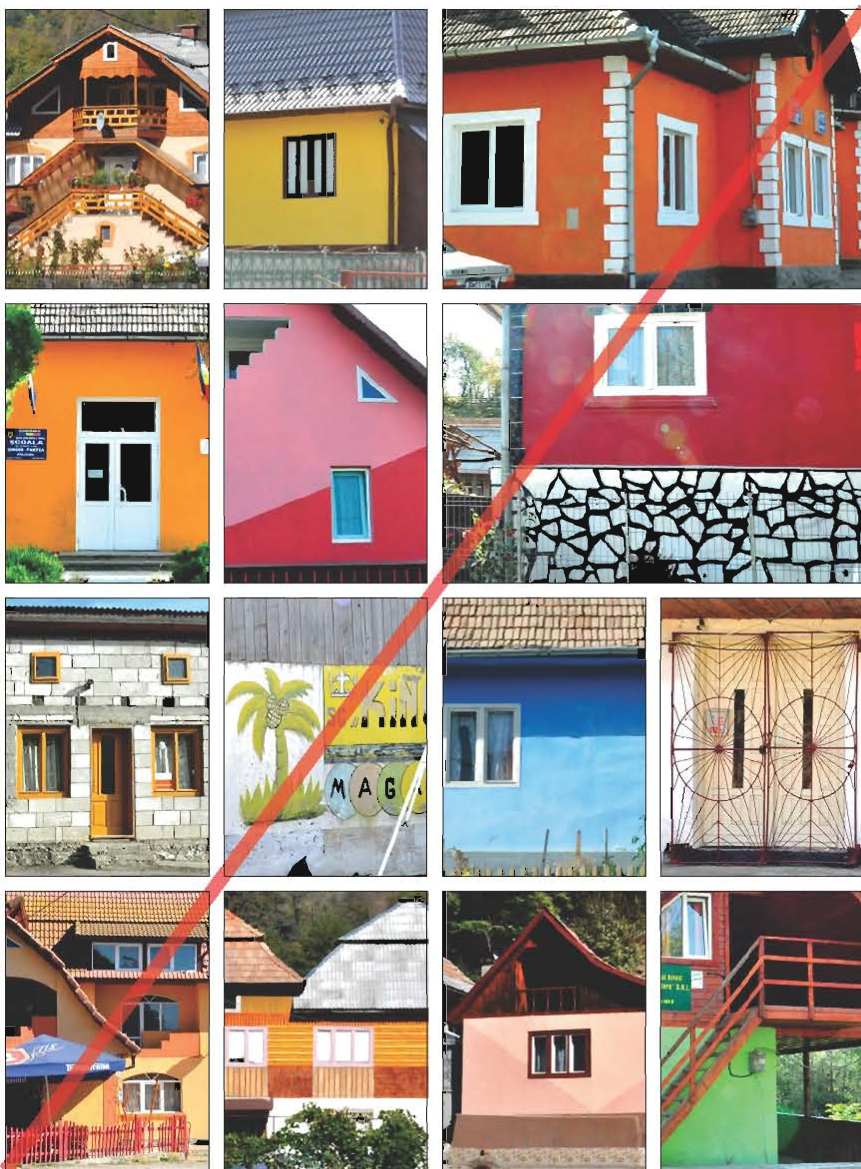
culori recomandate pentru realizarea soclurilor

culori recomandate pentru acoperiri generale (culoare fațadă)

Alb - recomandat în toate cazurile pentru fațade, ancadramente, tâmplărie

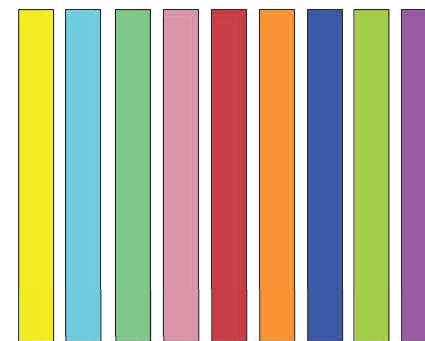

- **Nu se va schimba nici parțial, nici integral, finisajul, cromatică, textura sau materialul de finisaj din exteriorul clădirii.** (afectează aspectul arhitecturii tradiționale)
- **Nu se vor folosi tencuieli cu ciment și nu se vor placa soclurile sau fațadele cu materiale ce nu permit pereților să respire** (favorizează apariția igrasiei)
- **Nu se vor folosi pentru fațadă sau soclu materiale precum: piatra artificială, mica, gresia, betonul, marmura, mozaicuri, metal etc.** (nu sunt specifice arhitecturii zonei)
- **Nu se vor folosi culori stridente** (afectează imaginea construcției și peisajul rural)
- **Nu se vor combina numeroase materiale sau culori pe aceeași fațadă** (nu este specific și dăunează imaginii construcției și localității)
- **Nu se vor folosi pentru tratarea lemnului de fațadă lacuri transparente cu nuanțe portocalii sau roșii!** (afectează aspectul natural al lemnului și strică peisajul rural)

! Este interzisă utilizarea vizibilă din spațiul public a materialelor pentru construcții provizorii: azbociment, carton asfaltat, materiale plastice etc.

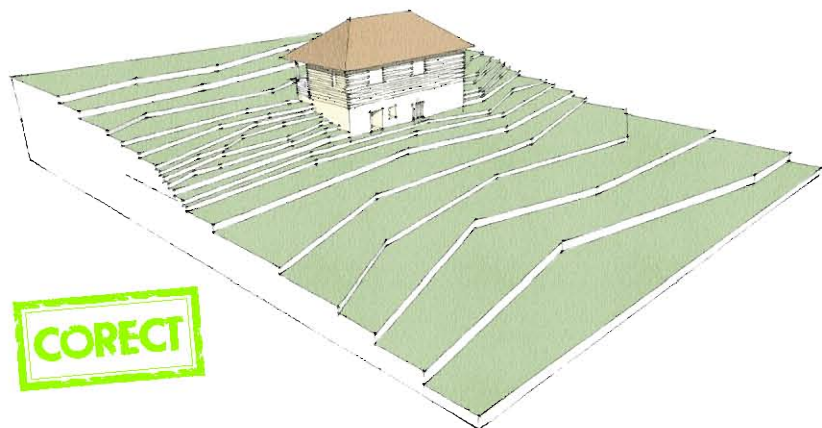
! NU se admit culori saturate.

Culori interzise

GREȘIT

Amplasarea casei pe teren

GREȘIT

GREȘIT

Așezarea pe teren

Construcțiile se vor amplasa raportat la curbele de nivel, cu latura lungă paralelă cu acestea. Acest lucru este impus din motive de eficiență economică (costuri reduse de construire a fundației și de sistematizare a terenului) și de păstrare cât mai naturală a pantelor terenului.

Nevoit să se adapteze condițiilor specifice de teren, constructorul popular a reușit să îmbine armonios proporțiile construcției la teren. **Când se construia în pantă, clădirile erau așezate de regulă pe curbele de nivel.** Pentru a obține planeitatea necesară clădirea se așeza pe o fundație de piatră, realizată din piatră naturală legată cu pământ.

Inițial, după ce se îndrepta terenul casele se construiau cu bârnele așezate pe câte un bolovan mare la cele patru colțuri peste care se așezau tălpile casei. **Mai târziu, pentru o mai bună adaptabilitate la terenul înclinat și pentru a câștiga spațiu s-a impus tendința de a ridica zidul de fundație cât mai înalt, mai ales spre vale, unde să fie amenajată pivnița și/sau cămara.**

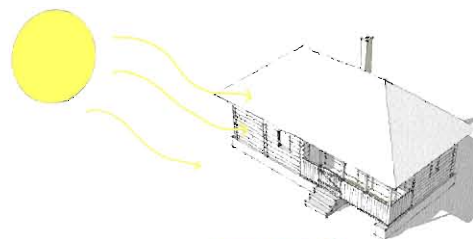
Fundația în pământ era formată din bolovani sau pietriș bătătorit, iar de la suprafață era zidită din lespezi mari de piatră legate cu pământ sau mortar de var. Tavanul pivniței era făcut din grinzi de stejar, podit cu loadbe groase, sau mai rar din zidărie sub formă de boltă. Peste fundație se așezau tălpile, care aveau lungimea/lățimea egală cu cea a casei.

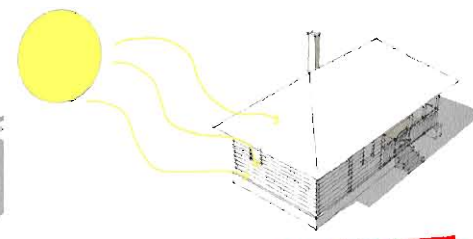
- Construcția nu se va amplasa perpendicular pe curbele de nivel. (costuri ridicate, modificarea reliefului)

Orientare puncte cardinale

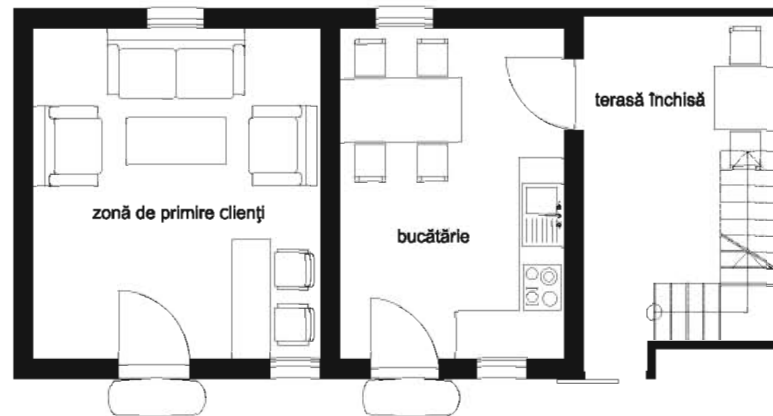
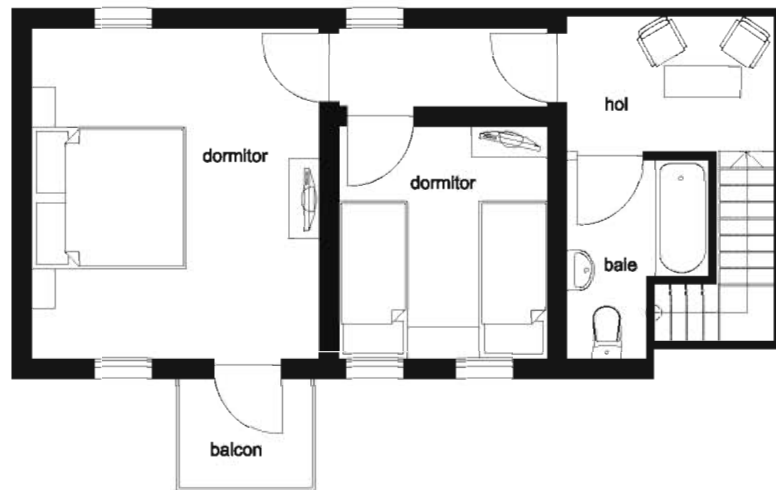
Pentru orientarea optimă a construcțiilor față de punctele cardinale se recomandă orientarea spre sud a camerelor de locuit și spre nord a spațiilor de lucru, tehnice și anexelor.

CORECT

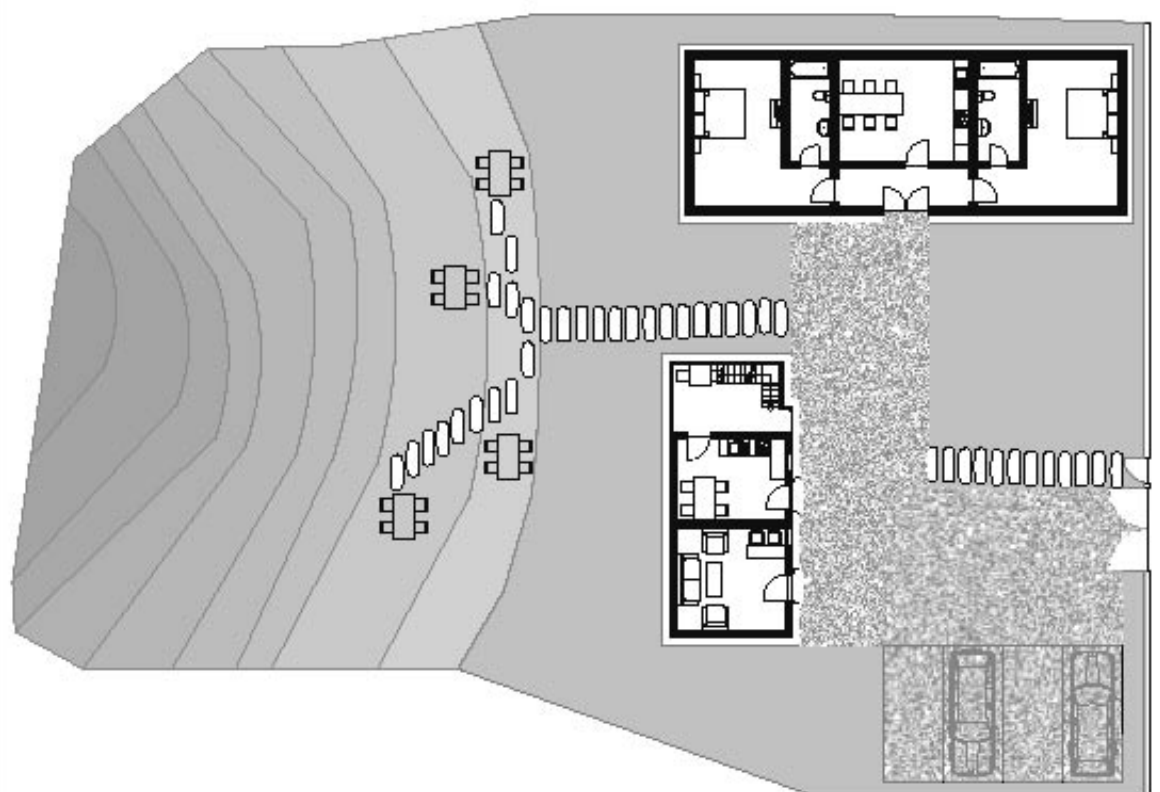
GREȘIT

Adăptări functionale

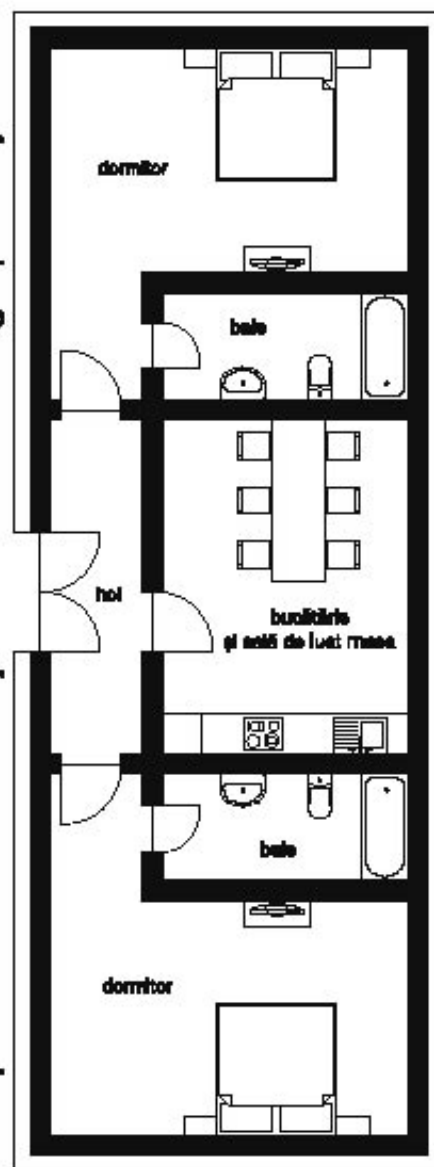
Fondul construit tradițional poate fi ușor reabilitat, readaptat funcțional și utilizat în turism, deoarece:

- întreținerea se face cu materiale și finisaje tradiționale locale
- extinderea spațiului de locuit se poate face prin mansardarea cu costuri minime (respectând volumetria tipică) sau prin adaptarea anexelor gospodărești pentru locuire, în acest mod modificându-se doar funcțiunea nu și imaginea de ansamblu a gospodăriei tradiționale.

strada

Exemplu de reconversie funcțională a unei anexe gospodărești

Modul în care sunt amenajate curțile gospodăriilor este și el important în generarea unei imagini locale specifice și tradiționale. De asemenea, amenajarea corectă a curților poate preveni apariția unor degradări ale construcțiilor, fie că ele sunt realizate din zidărie sau lemn.

Majoritatea curților tradiționale păstrează forma naturală a terenului și sunt acoperite cu iarbă. Lângă soclul clădirilor este realizată o zonă de gardă din pietriș, care are un rol esențial în protecția pereților împotriva umezelii. Și pentru construcțiile noi se recomandă realizarea acestui trotuar tot din pietriș, pentru diminuarea deteriorării pereților din cauza umezelii.

În general, în fața târnațului există o mică grădină de flori cu rol decorativ.

CORECT

Amenajarea curtilor

- Se va folosi piatră de râu și pietriș la realizarea pavajului din curțile interioare
- Se va realiza în jurul construcțiilor o zonă de gardă cu o lățime minimă de 60 cm din pietriș, având rol esențial în scurgerea apelor meteorice și protecția pereților împotriva umezelii
- Se vor păstra rigolele existente în curțile interioare
- Se vor realiza rigole de scurgere a apelor meteorice și în curțile nou create

CORECT

GREȘIT

- Nu se vor utiliza dale de ciment sau prefabricate pentru pavarea curții (nu sunt specifice și îngreunează scurgerea apelor meteorice)
- Nu se va pava o suprafață mai mare de 30% din curte (se distruge imaginea tradițională a curții și se îngreunează scurgerea apelor meteorice)
- Pentru construcțiile existente din zidărie, piatră și lemn, cu specific tradițional, nu se va realiza trotuar de gardă din ciment sau alte materiale impermeabile (acestea afectează grav sănătatea pereților, permițând ascensiunea capilară a apei și agravând igrasia la nivelul soclului)
- Nu se vor elimina rigolele interioare din curțile existente

Amenajări “rustice” sau amenajări de calitate?

Noua tendință ce se poate vedea în toată țara în ceea ce privește amenajările de curți și grădini este reprezentată de stilul „rustic”, un **stil apărut spontan**, pretinzând că este inspirat din tradiții, însă acesta a evoluat și s-a metamorfozat, transformându-se într-un stil violent, țipător și fără specificitate. Prin faptul că îl putem regăsi în diferite zone etno-culturale ale țării, ne face să ajungem la concluzia că el nu este inspirat din tradiție, ci o înlocuiește încet încet.

Astfel, trebuie menționat faptul că este eronată folosirea acestui stil atipic, și că turiștii preferă ca amenajările din curțile pensiunilor sau caselor să fie cât mai simple, discrete, și să fie într-o relație vizuală pozitivă cu întregul peisaj rural.

De asemenea, turiștii nu doresc să vadă pitici din ceramică sau imitații nereușite de elemente din gospodărie, ci preferă să întâlnească în excursiile lor animale adevărate specifice în mediul rural și elemente de patrimoniu rural.

Zona de munte cu construcții sezoniere

Terenurile agro-pastorale exploatate de locuitorii comunelor studiate prezintă caracteristicile zonelor de defrișare, fiind **dobândite treptat**, prin această tehnică. Au fost defrișate prioritar **pantele mai line, terasele înalte**, și au rămas împădurite pantele repezi, pietroase, ale culmilor relativ joase, ce separă platourile. Caracteristic este faptul că **accesul cu atelajele dinspre vatra satului spre terenurile cultivabile înalte, din hotar, a fost întotdeauna dificil**, atât din cauza **reliefului accidentat**, cât și din pricina întinderii hotarului, extins continuu din cauza fertilității reduse a solului și a creșterii populației. **Fragmentarea terenului și fertilitatea redusă a solului** au fost, de altfel, factorii care au imprimat hotarului satelor din Mocănime, un aspect caracteristic, dat de sutele de **adăposturi sezoniere familiale** care s-au dovedit a fi o soluție optimă în neutralizarea acestor doi factori defavorizanți. Aceste adăposturi au constituit **cheia unei exploatare durabile și eficiente** a solului – în condițiile tehnice ale perioadei preindustriale – atât din punct de vedere agricol, cât și din punct de vedere pastoral.

Alternarea anuală a celor două mari sectoare ale hotarului (țarina agricolă și imașul pastoral) a transformat aceste adăposturi sezoniere în anexe gospodărești familiale cu **funcție complexă, agro-pastorală**. **Paza individuală a animalelor** este o altă caracteristică a satelor de pe Valea Arieșului, rar întâlnită în satele din restul Transilvaniei. La originea acestei practici stă tocmai defrișarea individuală inițială a terenurilor, acțiune care nu a dus la apariția unei pășuni comunitare, pe care animalele ar fi putut fi crescute în cirezi și turme, cu mare economie de muncă. Practica păzităului individual al animalelor s-a păstrat însă și după ce terenul defrișat a fost suficient de întins pentru a se desprinde din el, prin rotație, un imaș folosit drept pășune comunitară. Cauza? Tocmai **nevoia valorificării eficiente**, în beneficiu personal, a **gunoiului** produs de animalele proprii pe parcursul întregului sezon pastoral, gunoi vital pentru **susținerea producției agricole** din anul următor.

Dimensiunea parcelei/ lotului Indicatori urbanistici

- Se consideră construibile terenurile curți construcții care au o **suprafață minimă de 5000 mp.**

- regim maxim de înălțime **P+M**

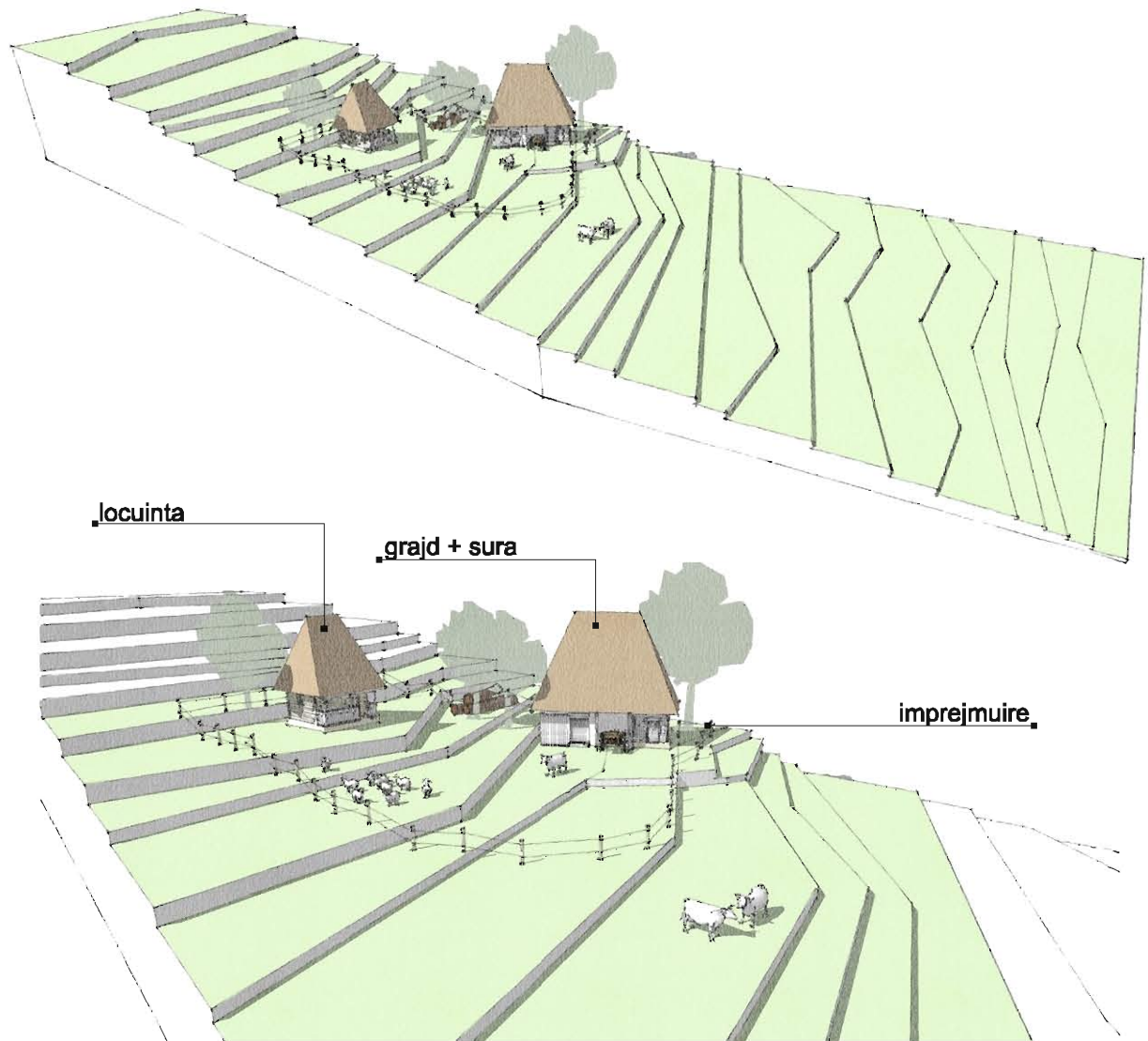
- In zonă se pot autoriza pe baza de certificate de urbanism **restaurarea unor construcții tradiționale existente, strămutarea unor construcții asemănătoare sau realizarea unor construcții noi identice** cu cele existente

- Se vor realiza **P.U.Z.-uri sau P.U.D.-uri** pentru construirea, strămutarea, împrejmuirea, realizarea de accese auto sau accese pietonale, amplasarea de mobilier urban

- **Pentru constituirea Muzeului în aer liber al agriculturii de munte se va elabora o documentație specifică** (studiu urbanistic, etnografic, peisagistic, de arhitectură, de organizare și funcționare etc.)

- **Construcțiile noi se vor autoriza de către Comisia Județeană de Urbanism**

- **Se va păstra caracterul aerisit al amplasării construcțiilor, fiind interzisă gruparea acestora**

Peisajul

Practicarea unei **agriculturi montane** depindea hotărâtor de modul aparte de creștere a animalelor, iar tipul de **complementaritate** creat între cele două ramuri de agricultură reprezenta **principala caracteristică culturală a zonei Mocănimii**, până în preajma anului 1989 și chiar mai târziu. În consecință, prezența în hotar a adăposturilor sezoniere reprezintă un **însemn cultural esențial, definitoriu**, al acestei zone, ilustrând un anumit **mod de viață tradițional**.

De asemenea, acestea definesc **relația strânsă dintre om și natură din trecut, și metodele durabile de construire și exploatare** a terenurilor folosite de comunitățile satelor din zona de studiu. Se poate vedea clar că impactul construcțiilor asupra peisajului este unul neglijabil, de multe ori construcțiile fiind pierdute printre pâlcurile de copaci. Uneori, doar o privire atentă poate identifica aceste colibe sezoniere împrăștiate prin peisaj.

Aceste adăposturi sezoniere din hotarul satului definesc pregnant, chiar și astăzi, **caracterul peisajului cultural local**, motiv pentru care conservarea lor este echivalentă cu **păstrarea identității culturale locale**, element capital într-o **ofertă turistică** cu potențial impact economic major.

Acest tip de gospodării sunt compuse din una sau mai multe construcții, fiecare cu un rol bine definit. În cazul în care este realizată o singură construcție, aceasta cuprinde o încăpăre mai mică destinată păstorului, și una mai mare, de obicei prevăzută cu poditură amenajată pentru fân, unde stau animalele. Acest gen de construcții pastorale pot fi întâlnite în zonele înalte ale satelor comunei Lupșa, în special în Muntele Mare.

O altă variantă este cea a gospodăriilor pastorale formată din două corpuri de clădire, unul mai mic, cu o singură cameră - coliba, mai îngrijit lucrată, destinată păstorului, și alta mai mare – șura sau poiata, cu unul sau două grajduri destinate animalelor (vite, oi, cai etc.). De cele mai multe ori aceste construcții de bază sunt însoțite de un adăpost pentru câine sau porci. **Pe timpul verii coliba era folosită și ca stână familială, pentru că aici era prelucrat laptele obținut de la oi și vaci.** Asemenea gen de construcții pastorale se regăsesc în hotarul comunei Sălciua, la Pomnoale și Dealul Dumeștilor-Dâldină, dar pot fi întâlnite sporadic și în hotarul satelor comunei Poșaga și Ocoliş din Muntele Mare.

Cromatică și materiale de construcție

Pentru edificarea construcțiilor sezoniere tradiționale, se folosea pentru pereți lemnul de fag sau de brad, iar pentru șarpantă fag, mesteacăn sau brad.

Temella era realizată din platră de râu sau din piatră de mal, clădită doar cu pământ, chiar dacă uneori, în pantă, atingea spre înălțimi ce depășeau un metru, permițând amenajarea dedesubt a unei pivnițe.

- Pentru construirea sau reabilitarea construcțiilor sezoniere **nu se vor folosi decât materiale naturale** (lemn, platră, paie) și tehnicile tradiționale de construcție.

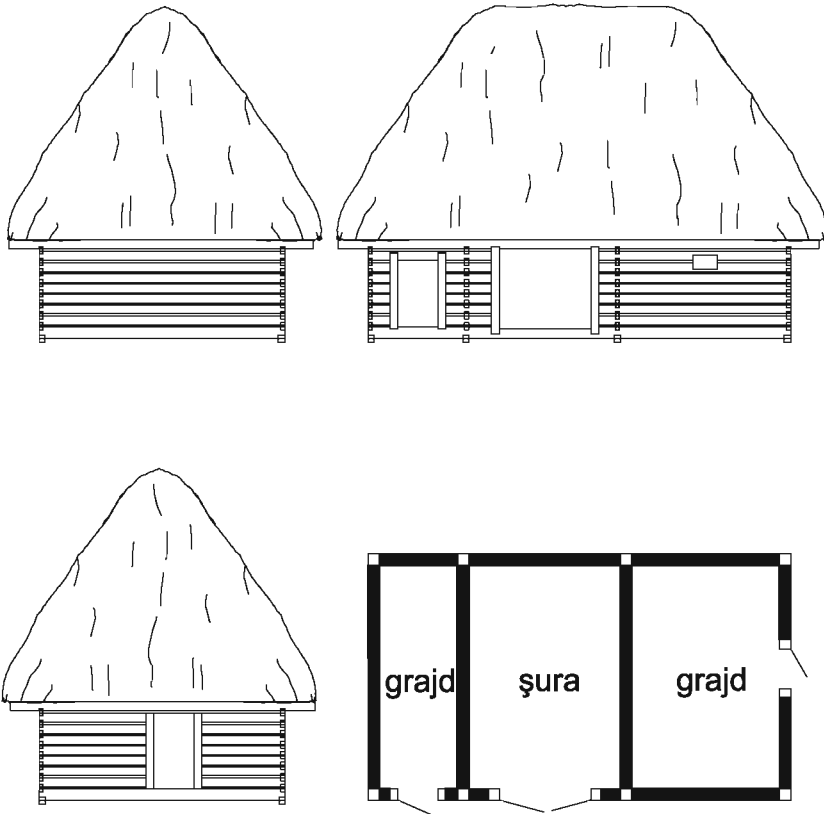
Șarpanta **nu** va fi acoperită cu materiale precum țigla, tabla, azbociment, polycarbonat etc.

Pentru acoperire se foloseau în mod tradițional paiele, clădite prin scuturare și călcare, alternate cu „pădure” (crengi de mesteacăn sau carpen), la două straturi de paie (cu o lățime de 80-100cm) revenind un strat de crengi. Înălțimea unei asemenea șarpante depășea de două ori și jumătate sau de trei ori înălțimea pereților, o proporție ce ar trebui luată în considerare și azi în cazul elaborării unor proiecte privind arhitectura rurală nouă cu specific local.

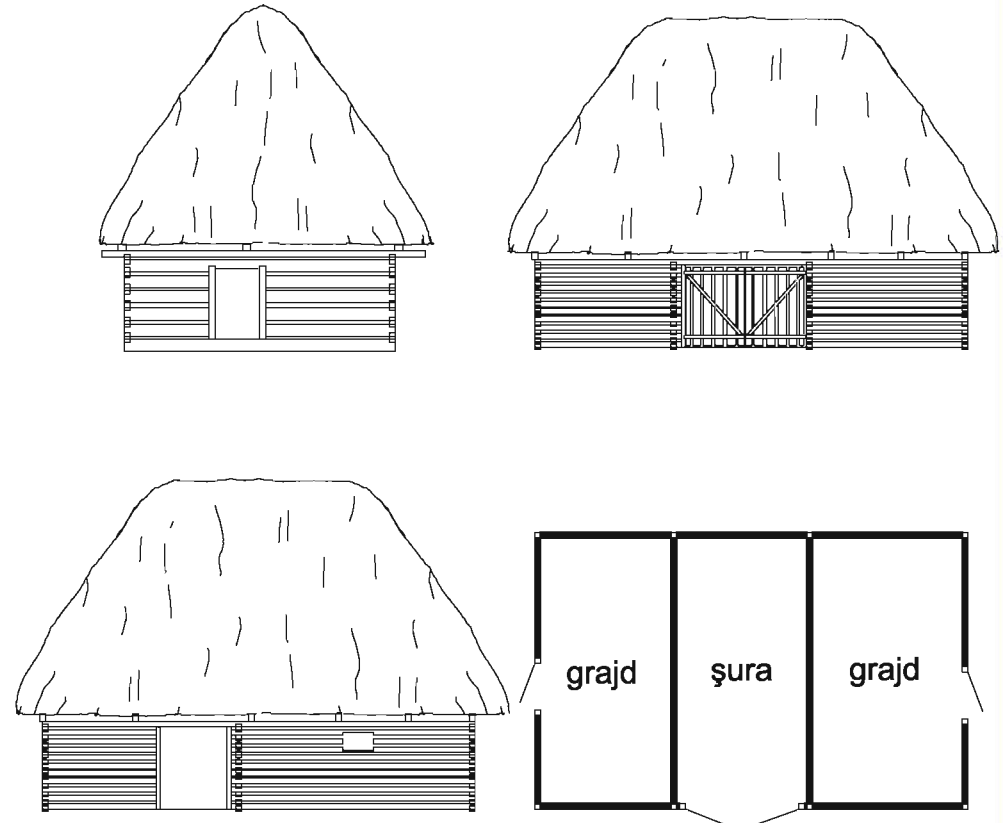
- Nu se vor realiza construcții din zidărie de cărămidă sau alte materiale asemănătoare.
- Nu se vor realiza elemente de tâmplărie din PVC, aluminiu, metal sau orice alt material decât lemnul natural
- Nu se vor înlocui tâmplăriile vechi din lemn cu altele din materialele specificate mai sus, chiar dacă se optează pentru geam termopan.
- Nu se vor realiza construcții cu structura și/sau fundații din beton
- Nu se vor tencui pe exterior pereții construcțiilor noi sau existente
- Nu se vor realiza împrejmuiri din alte materiale decât lemnul natural, cu respectarea specificului tradițional
- Se vor întreține elementele de lemn ale construcțiilor, înlocuindu-se unde este nevoie în aceeași tehnică de execuție

sat **ORĂȘTI**
Nr. 396
Proprietar: Bodea Tudor
Vechime construcție – peste 100 ani

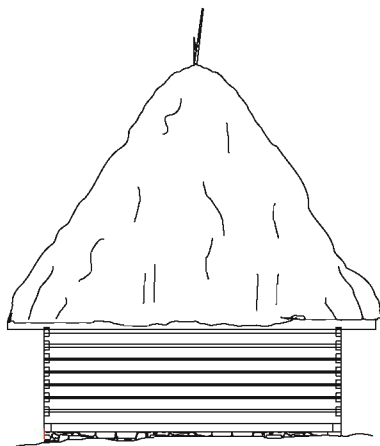
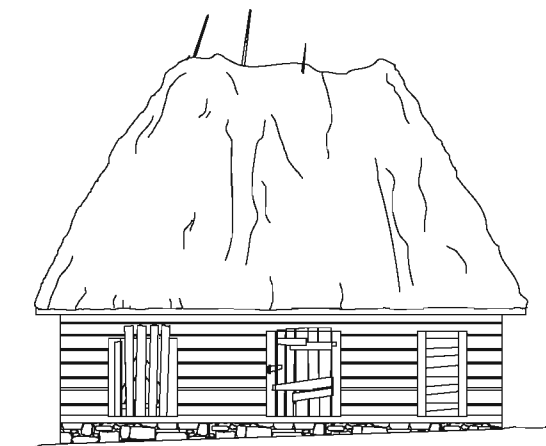

Sat **VALEA SEGACEA**
Nr. 387
Proprietar: Lobonț Cornel
Vechime construcție: ~ 100 ani

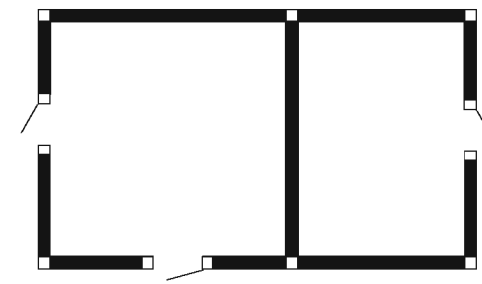
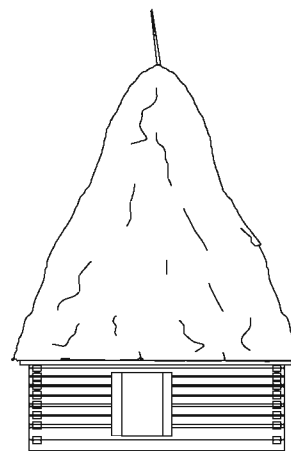
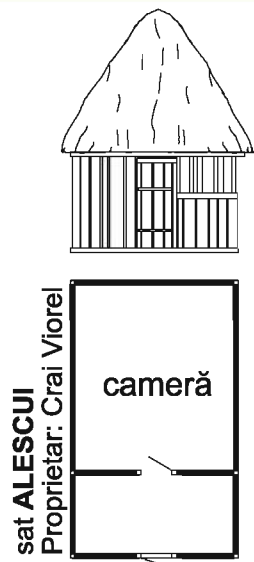
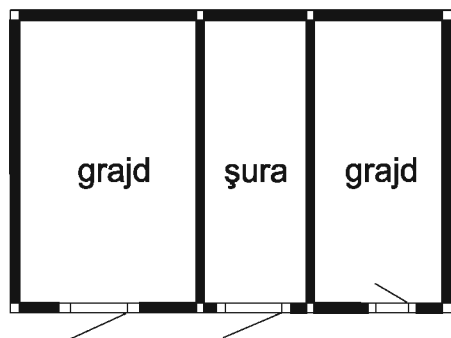
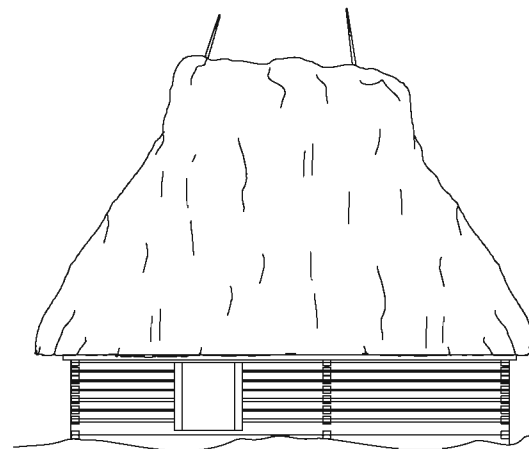

Specific arhitectural - exemple

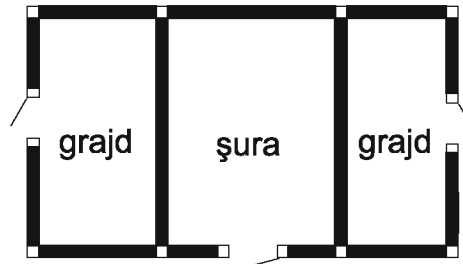
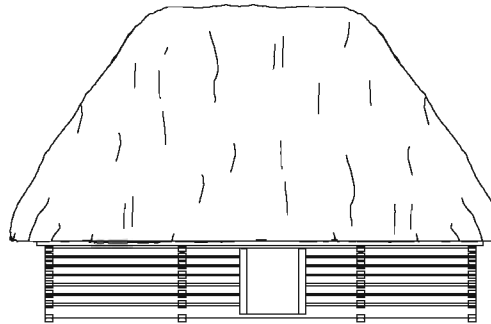
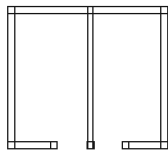
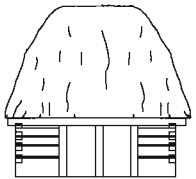
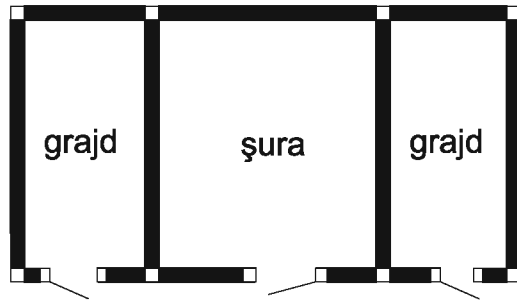
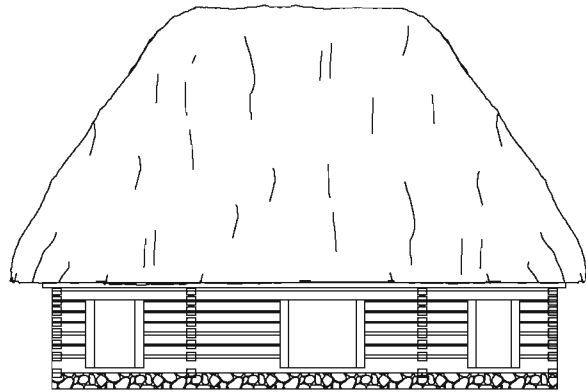
Sat SEGACEA
Proprietar: Popa Ștefan

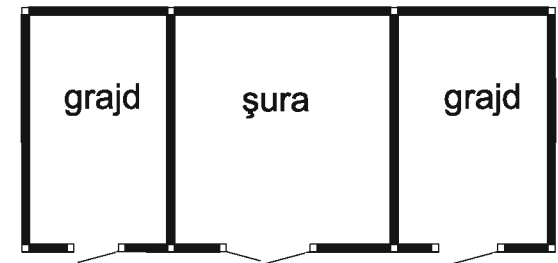
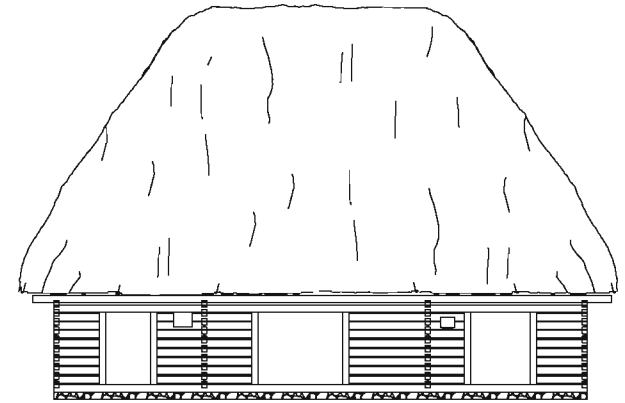
sat Sărtaș
Proprietar: Pleșa Vasile

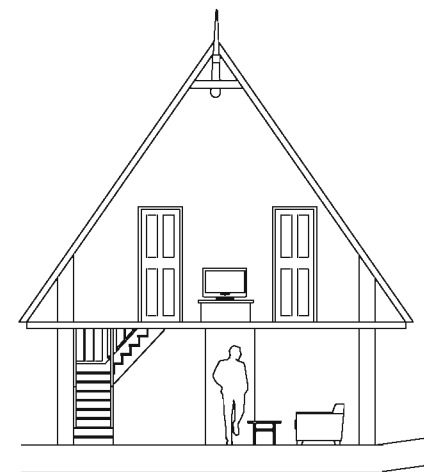
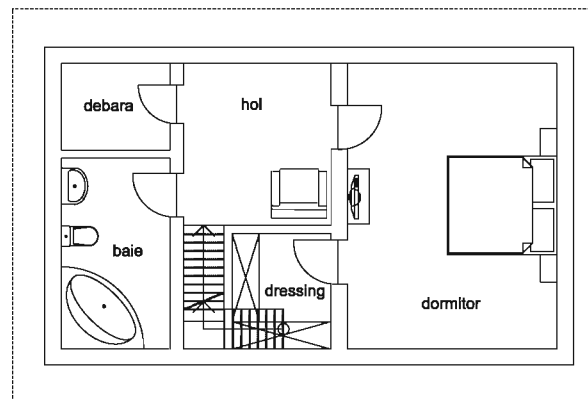
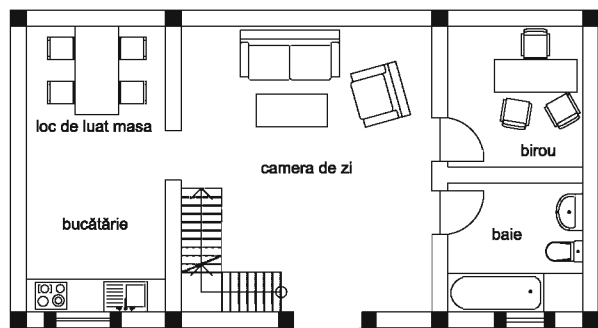
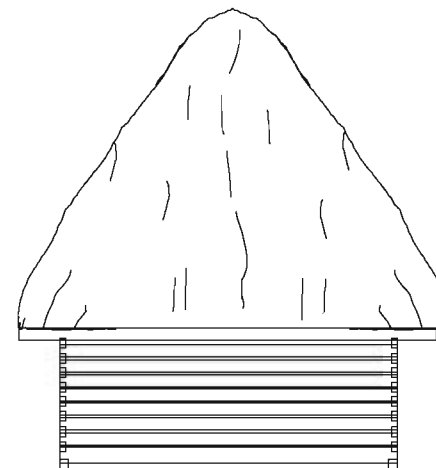
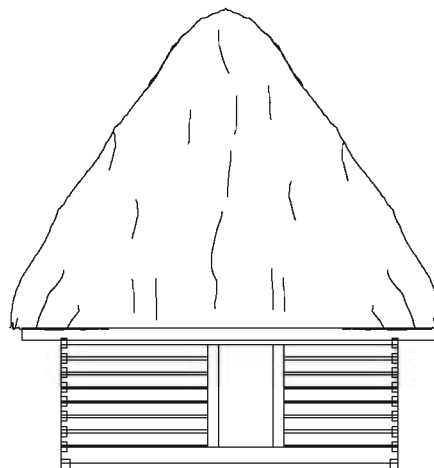
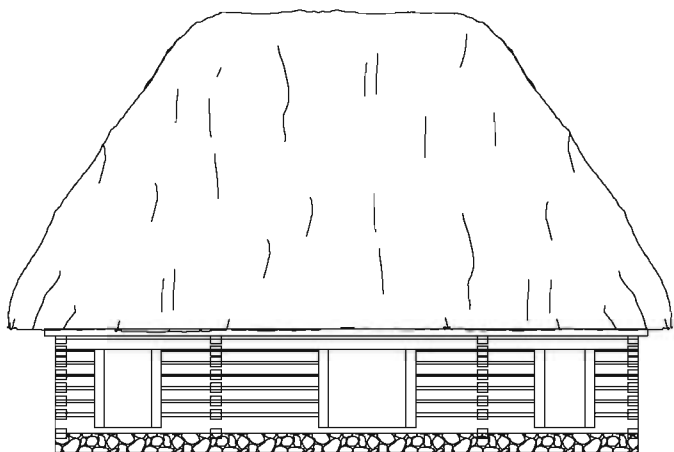
sat **BUFEȘTI**
Proprietar: Negrea Mihai

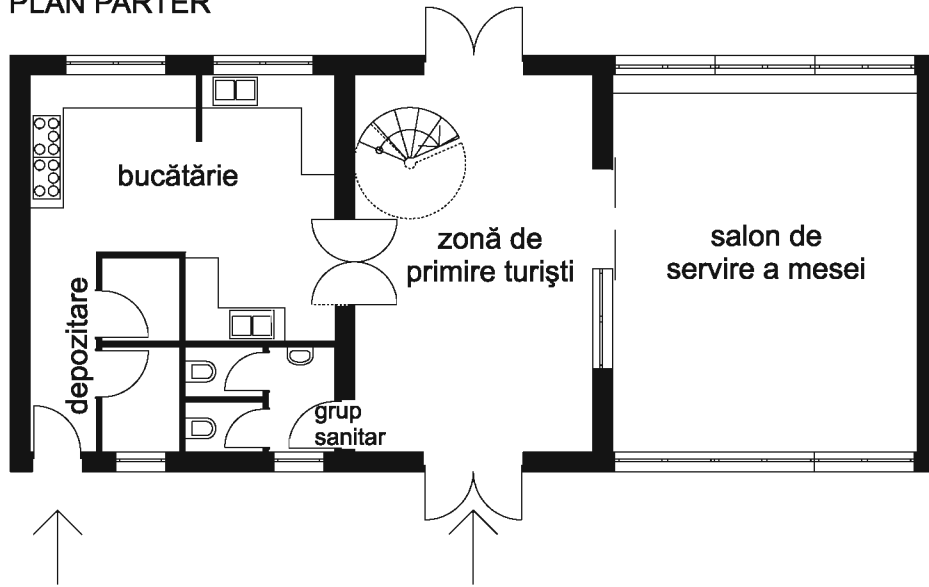
sat **ALESCUI**
Proprietar: Popa Viorel

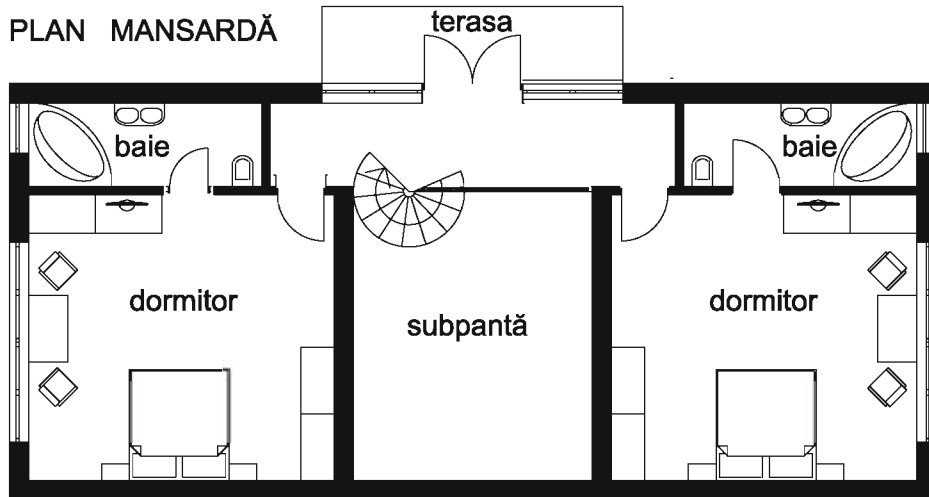
Adăptări funcționale

PLAN PARTER

PLAN MANSARDĂ

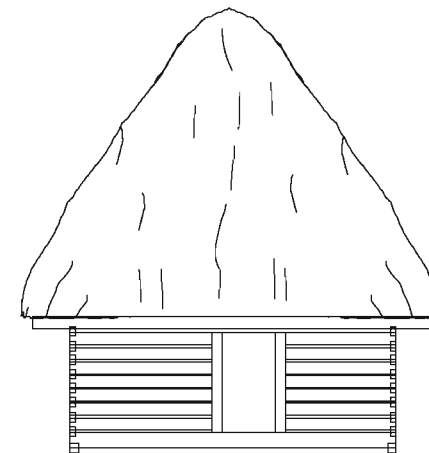
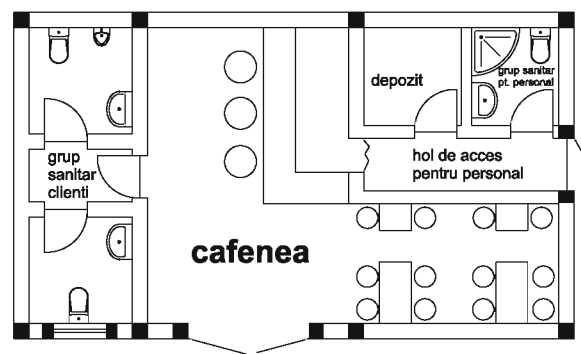
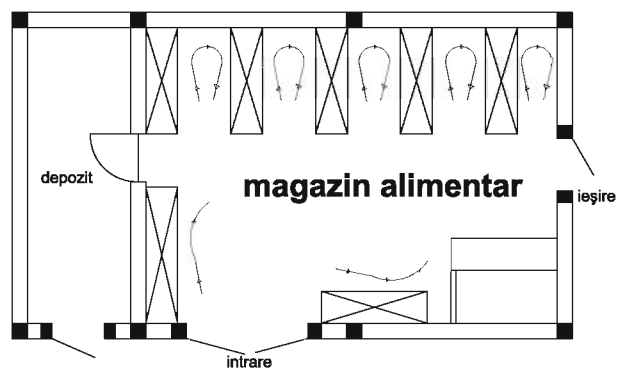
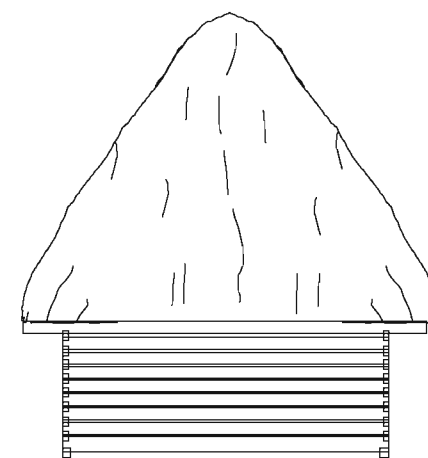
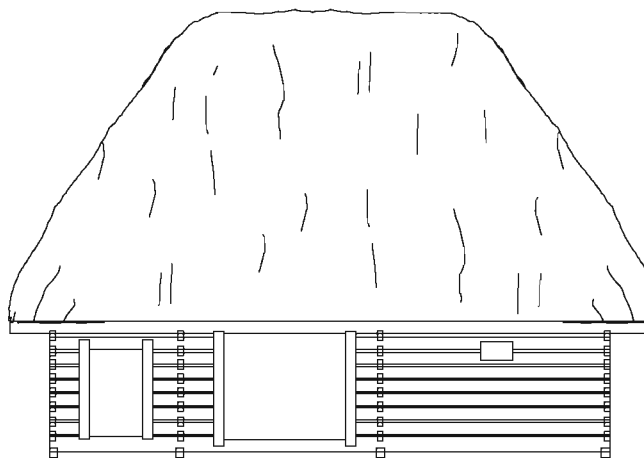
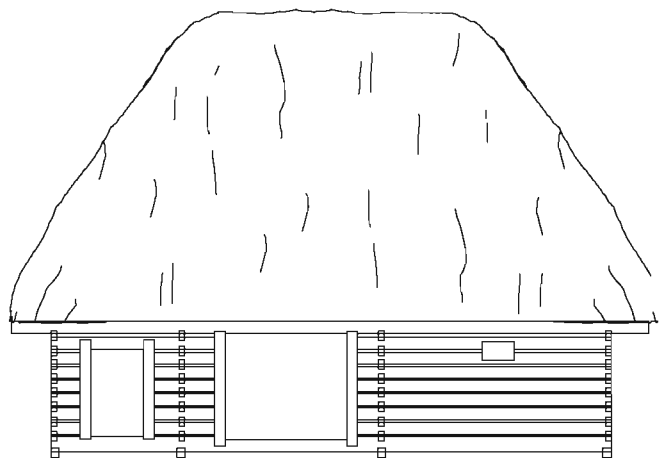
Datorită dimensiunilor și compartimentărilor făcute la realizarea șurilor din satele de vale, de deal, dar și din zona de fânețe, acestea permit **amenajarea de largi spații confortabile** de primire a oaspeților sau turiștilor.

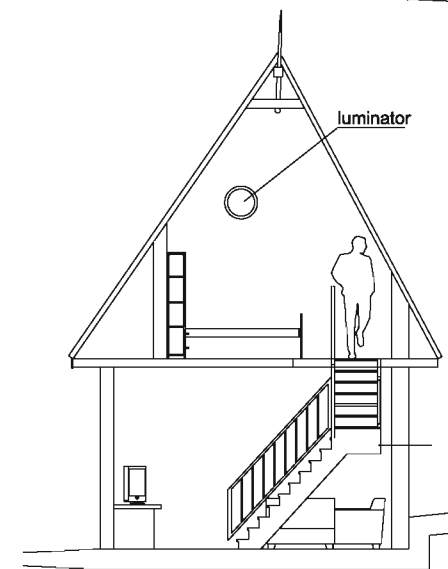
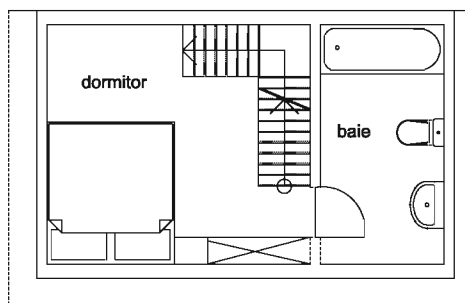
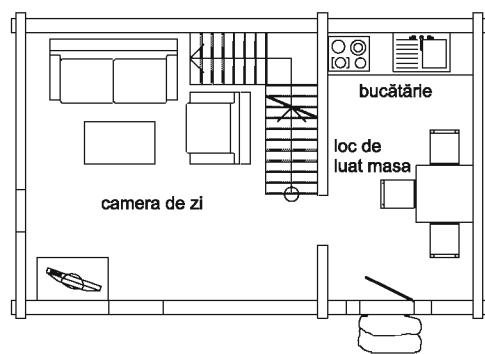
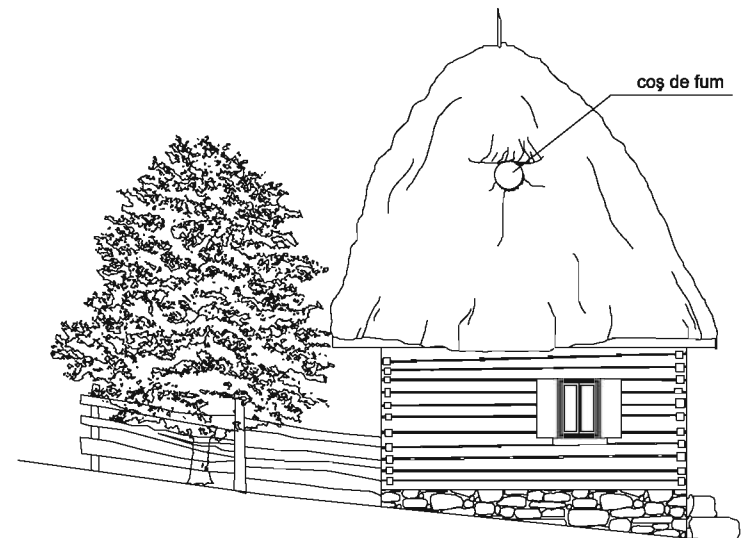
Intervențiile necesare pentru o conversie funcțională a șurii sunt realizate doar în ceea ce privește compartimentarea interioară și **nu presupun mari modificări volumetrice**. Șurile **pot fi transformate în camere de oaspeți sau pensiuni**, la nivelul parterului adăpostind bucătăria, zone de depozitare, salon de servit masa, camera de zi, iar la nivelul superior mansardat, se pot realiza dormitoare.

O șură astfel transformată poate adăposti două familii de turiști, oferindu-le tot confortul necesar **fără a deteriora sau afecta ambianța tradițională**.

Prin această conversie, șura **va rămâne prezentă ca volumetrie în cadrul gospodăriilor tradiționale**, răspunzând în același timp, din punct de vedere funcțional, noilor cereri și standarde pentru turism manifestate în mediul rural tradițional.

Adăptări funcționale

PROPUNERE DE ORGANIZARE A UNUI SIT ETNOGRAFIC -CU FUNCȚIE CULTURALĂ ȘI TURISTICĂ - PE PLATOUL POMNOALE, SATUL SALCIUA

Justificarea oportunității prezenței în zonă a unui asemenea obiectiv cultural

1. Sălciua are un potențial turistic deosebit:

- este situată pe o șosea în legătură directă cu Ungaria, de unde provin multi potențiali clienți ai pensiunilor din Apuseni
- zonele sale marginale sunt puțin locuite, împădurite și asigură atmosfera de relaxare dorită de turiști
- are, concomitent, relieful accidentat al zonei montane și clima mai blândă a zonelor de deal, motiv pentru care creșterea animalelor, agricultura și pomicultura se pot practica fără probleme, asigurând –în mod potențial- autoaprovizionarea și resursele primare pentru susținerea unor pensiuni familiale
- are pădure mixtă, de foioase, cadru ideal pentru drumeții, deoarece asigură o mare diversitate peisagistică și un aspect pictural spre toamnă
- are atracții speologice
- poate deveni un cap de pod pentru drumeții spre Râmeț

2. Dacă obiective turistice “ naturale”sunt din belșug, Sălciua și împrejurimile sunt lipsite de obiective turistice culturale de anvergură.

- Sălciua are însă posibilitatea de a valorifica un obiectiv cultural care să ilustreze un tip de viață rurală tradițională caracteristic doar acestei zone din Apuseni. Este vorba de **introducerea în circuitul turistic a adăposturilor sezoniere** (colibe și șuri) din hotarul satului. Aceste adăposturi aveau dublu caracter (agricol și pastoral) și au apărut datorită nevoii de a fertiliza zonele accidentate și înalte, cu pământ sărac, obținut prin defrișări repetate. Pentru a asigura fertilizarea, localnicii au practicat păstoritul familial, necunoscut în alte zone ale României și prezent doar în această zonă din Apuseni. Adăposturile sezoniere de la Sălciua erau în același timp stâne familiale și construcții agricole, locuite vara, altele și iarna. Ele sunt ideale pentru a ilustra atât **AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ DE MUNTE, DEOSEBIT DE SPECTACULOASĂ PENTRU STRĂINI**, cât și **PĂSTORITUL MIXT INDIVIDUAL**, cu înalt grad de specificitate. Sălciua are norocul de a deține un teren ideal pentru un asemenea obiectiv turistic:platoul Pomnoale, cu o întindere de cca 30 ha, pe care există încă 15 colibe și șuri originale, care ar putea fi păstrate în această stare PE LOC, prin reparații minime.

TIPUL CATEGORIAL: adăpost uman sezonier (șură cu două poieți)

LOCALITATEA ȘI LOCALIZAREA: Sălciua, jud. Alba, platoul Pomnoale

PROPRIETARUL : Hagău Ioniță, Sub-Piatră, nr. 513

Vârstă, ocupație, naționalitate: n. 1967, agricultor, apoi reangajat în armată, român

Suprafața parcelei: 3 ha

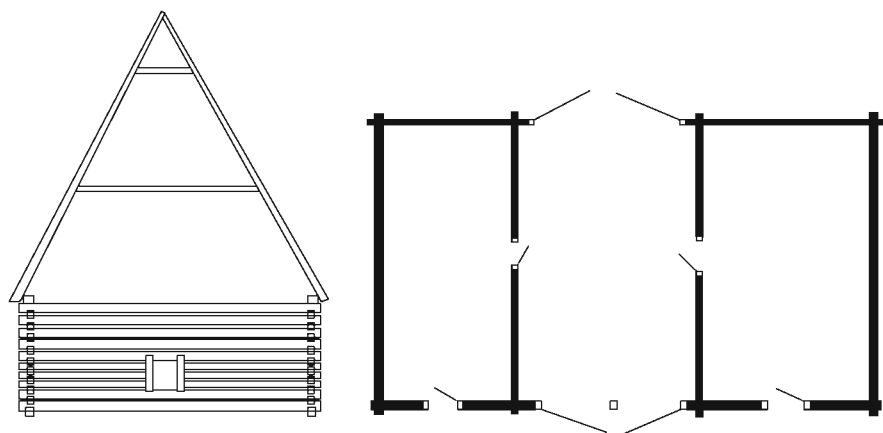
Număr de animale, pe specii: 2 boi, 2-3 vaci, 20-25 oi, 1-2 cai (bunicul lui avea moară și ștează, aducea pănură pentru *învălit* și de peste Mureș), 1-2 porci

DATA CONFECTIONĂRII: montată cca. 1930, din 2 poieți separate, aduse aici de pe alte parcele; din acest motiv nici nu are tălpi lungi complete, șura fiind lipsită de tălpi.

FUNCȚIA : în șura din stânga iernau oile, în cea din dreapta – cornutele mari. În podul poieților se depozitau snopii de păioase, pe pavimentul acesteia se îmblăteau snopii manual. Fânul era depozitat în clădituri (fâncituri) în spatele șurii, sub cerul liber. Tot aici erau clădite și frunzarele pentru oi, tăiate din frasinii special plantați în jurul construcției. Au avut alături și coliba pentru vârat și iernat prezentată anterior.

TEHNICA DE CONSTRUCȚIE

Planul construcției: Plasată cu fațada spre vest, șura dispusă central, cu două uși și cu obloace spre poieți.

Organizarea interiorului: șura nu are tavan, dar poiețile au tavan din nuiete împletite. Ușile sunt duble, cea exterioară, din lețuri, fiind folosită vara, pentru aerisire.

Temelia: din piatră fără liant, foarte înaltă spre sud, spre colibă.

Pereții sunt din bârne de fag crăpate cu securea, încheiate la colțuri în coadă de rândunică, ieșită în afară.

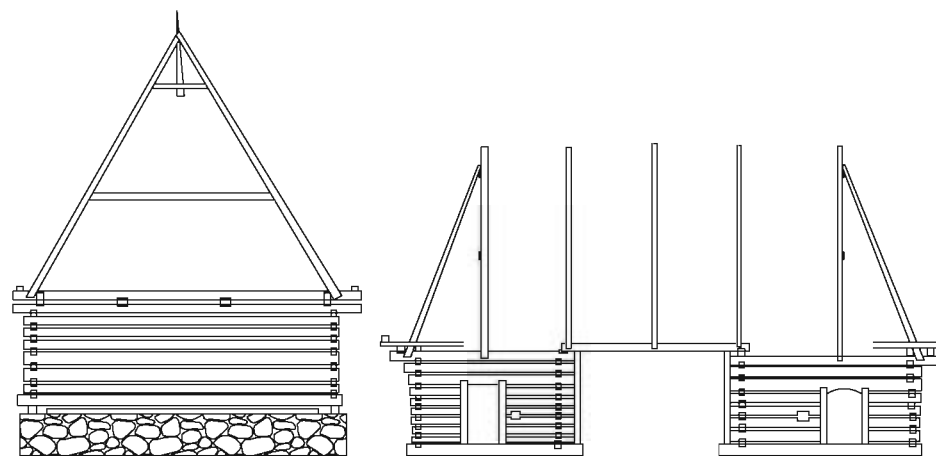
Șarpanta are patru ape și cinci perechi de corni centrali. Perechile exterioare poartă traversele (scărițe) ce sprijină vârful cornilor de pe latura opusă. Șura are în față și în spate un jug ridicat mai sus de cunună, artificiu tehnic ce rezolvă problema racordării celor două poieți separate.

Materialul învelitor: din straturi de paie scuturate și călcate, alternând cu straturi de nuiete (pădure); starea de conservare a stratului învelitor este relativ bună.

Pavimentul: pământ bătătorit

STAREA DE CONSERVARE: relativ bună.

SEMNIFICAȚIA DOCUMENTARĂ: ilustrează modul sezonier de viață al localnicilor care practicau agricultura de munte, păzind vara, individual, animalele familiei pe terenul odihnit un an (nimaș), pentru a-și fertiliza cu gunoi de grajd parcela proprie, cu sol sărac, de munte, recoltând fânul și treierând cerealele în anii în care terenul respectiv era cultivat (era în *farină*), iernând animalele cu fânul recoltat pe loc.

Muzeu etnografic

TIPUL CATEGORIAL: adăpost uman sezonier (șură cu două poieți)

LOCALITATEA ȘI LOCALIZAREA: Sălciua, jud. Alba, platoul Pomnoale

PROPRIETARUL : Bunea Ioan al Luncanii, Dumești, nr.480, n. 1945

Ocupație, naționalitate: agricultor, român

Suprafața parcelei: cca. 2 ha

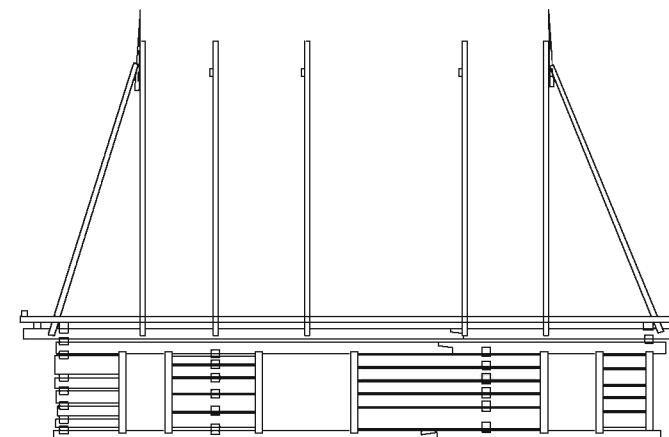
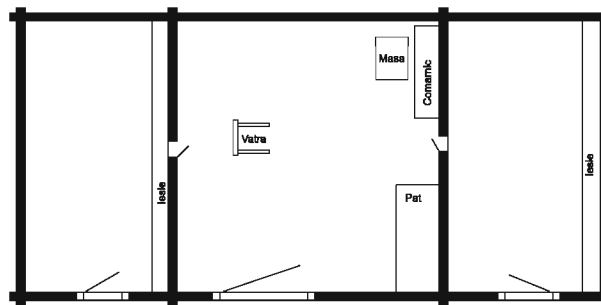
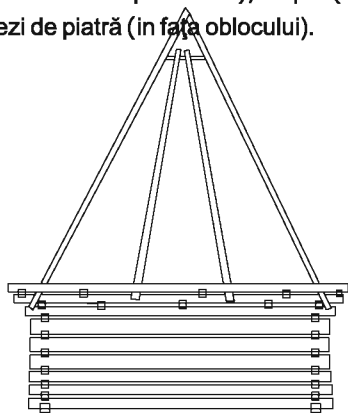
Număr de animale, pe specii: 15-20 oi, 2 boi, 2 vaci, 2 porci, 1 cal

DATA CONFECTIONĂRII: în anul 1904 (inscripție pe stâlpul intrării în șură), de către bunicul proprietarului, Duma Șofron.

FUNCȚIA : șura servea ca adăpost uman familial în cursul vărării animalelor (în anul în care această parte a hotarului era pășunată (nimaș) și ca spațiu pentru depozitarea fânului și treierarea păioaselor prin îmblătire manuală în anul în care această parte a hotarului era cultivată (țarină); poiețile adăposteau animalele în cursul nopții, comunicând cu șura printr-un obloc prin care se distribuia furajul în iesle. Au avut alături și colibă pentru vărat și iernat, între timp demolată (iernare). Pe atunci bunicul său și ierna acolo, cu animalele. De când știe el, însa, doar au vărat acolo.

TEHNICA DE CONSTRUCȚIE

Planul construcției: Plasată cu fațada spre sud, șura dispusă central, cu două uși. Organizarea interiorului (reconstituit prin informații): șura nu are tavan, dar poiețile au tavan din nuiele împletite. În șura cu două uși erau amplasate o masă (în colțul din dreapta spate), un comarnic pentru vasele în care se prelucra laptele (în lungul peretelui din dreapta intrării), un pat (în colțul din dreapta față) și o vatră liberă din trei lespezi de piatră (în fața oblocului).

Temelia: scundă, din piatră fără liant, sprijinită pe laturile scurte de „grohote”(grămezi de pietre, culese din pământ în cursul aratului).

Poeții sunt din bârne de fag crăpate cu securea, încheiate la colțuri în coadă de rândunică. Pe stâlpul din dreapta al ușii șurii scrie”Duma Șofron 1904”. Pe cel din stânga apar inscripțiile DVJ 1931 și BJ 1945. Ușile se închid cu chei de lemn

Șarpanta are patru ape și cinci perechi de corni centrali. Perechile exterioare poartă traversele (scărițe) ce sprijină vârful cornilor de pe latura opusă. Distanțarea perechilor de corni din dreapta indică –împreună cu punctele de racordare ale tălpilor și cununilor- o adăugare ulterioară a poieții din dreapta. Lețurile sunt prinse cu cuie de fier; cadrul streșinarelor este susținut de capetele cununilor.

Materialul învelitor: refăcut în anul 2000: straturi de paie și fân (nu avea suficiente paie), scuturate și călcate, alternând cu straturi de nuiele (pădure); starea de conservare a stratului învelitor este relativ bună.

Pavimentul: pământ bătătorit

STAREA DE CONSERVARE: relativ bună.

SEMNIIFICAȚIA DOCUMENTARĂ: ilustrează modul sezonier de viață al localnicilor care practicau agricultura de munte, păzind vara, individual, animalele familiei pe terenul odihnit un an (nimaș), pentru a-și fertiliza cu gunoi de grajd parcela proprie, cu sol sărac, de munte, și recoltând și treierând cerealele în anii în care terenul respectiv era cultivat (era în țarină).

TIPUL CATEGORIAL: adăpost sezonier pentru oameni și animale (*șură cu poiată*)

LOCALITATEA ȘI LOCALIZAREA: Sălciua, jud. Alba, platoul Pomnoale

PROPRIETARUL : Duma Ștefan a Crambii, Dumești, nr. 486

Vârstă, ocupație, naționalitate: n. 1925, agricultor, român

Suprafața parcelei: El avea cca 50 ari, iar tatăl lui încă 1 ha

Număr de animale, pe specii: 2 boi, 2 vaci, 20 oi, 2 porci.

DATA CONFECTIONĂRII: interbelică. Bîrnele au semne de mutare

FUNCȚIA: șura servea ca adăpost uman familial în cursul vărării animalelor (în anul în care această parte a hotarului era pășunată (*nimaș*) și ca spațiu pentru depozitarea fânului și treierarea păioaselor prin îmblătire manuală în anul în care această parte a hotarului era cultivată (*țarină*); poiata adăpostea animalele în cursul nopții, comunicând cu șura printr-un *obloc* prin care se distribuia furajul în iesle. Nu au iernat aici.

TEHNICA DE CONSTRUCȚIE

Planul construcției: poiata este monocelulară și de sine stătătoare, la fel șura, care are talpă separată și stâlp de alipire; șarpanta este comună; șura are o singură poartă, la fațadă.

Organizarea interiorului (reconstituit prin informații): șura conținea un pat, o vatră liberă, centrală, din trei lespezi de piatră, un *comarnic* și o masă. Poiata, cu o capacitate de 4 vaci, are tavan din leasă și conținea o singură iesle, în lungul peretelui comun cu șura, cu care comunica prin *obloc*.

Temelia: scundă, din piatră fără liant

Pereții poieiții sunt din bârne de fag crăpate, încheiate la colțuri în coadă de rândunică, cu capetele ieșite spre exterior, pe când pereții șurii au bârnelor de fag încheiate în coadă de rândunică tăiată la muchia peretelui. Ambele intrări au câte o deschizătură pentru încuietorea cu căței (resturile uneia fiind încă păstrate). Ușa de la șură este arhaică, asamblată cu cuie de lemn.

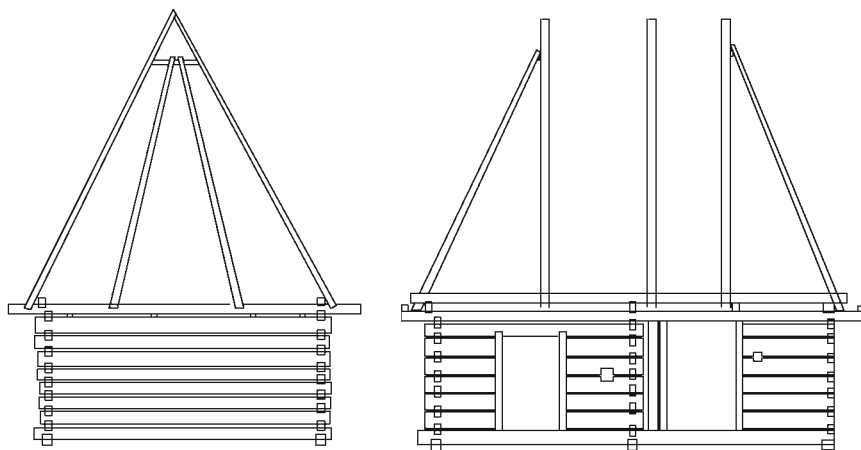
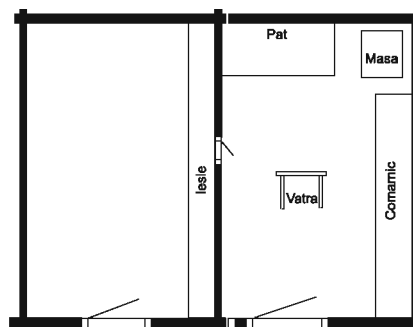
Șarpanta este comună, în patru ape, cu trei perechi de corni centrali rotunzi ce poartă traversele (*scărițe*) ce sprijină vârful cornilor de pe laturile înguste; lețuri bătute cu cuie de fier; streșinare susținute de capetele cununilor înguste și de cele ale ultimei bârne de la fațadă.

Materialul învelitor: straturi de paie scuturate și călcate, alternând cu straturi de nule de mesteacăn; starea de conservare a stratului învelitor este slabă

Pavimentul: pământ bătătorit

STAREA DE CONSERVARE: bună, exceptând acoperișul

SEMNIFICAȚIA DOCUMENTARĂ: ilustrează modul sezonier de viață al localnicilor ce practicau agricultura de munte, păzind individual animalele familiei pe terenul odihnit un an (*nimaș*), pentru a-și fertiliza cu gunoi de grajd parcela proprie, cu sol sărac, de munte și recoltând fânul și treierând cerealele în anii în care terenul respectiv era cultivat (era *țarină*).

Muzeu etnografic - Avantaje

- platoul Pomnoale domină Valea Arieșului și oferă o priveliște spectaculoasă spre vest
- este situat la 15 minute urcuș prin pădure de la mănăstire
- este situat la 20 de minute drumeție, peste culme, de la viitoarea șosea asfaltată care trece prin Sub Bulz spre Râmeț
- este relativ izolat geografic și puțin folosit de către proprietari
- perspectiva ridicării unor pensiuni familiale aici este exclusă, din lipsă de apă suficientă și acces auto
- pe platou colibe și șurile s-au păstrat în pozițiile naturale, pe parcelele evidențiate prin terasare, **ELEMENT ESENȚIAL DE PEISAJ CULTURAL LOCAL**
 - grămezile de pietre strânse de pe parcele în timpul aratului și cositului (grohote) fac parte din peisajul cultural tipic zonelor carstice RURALE și constituie și ele un obiectiv de interes turistic

- platoul Pomnoale ar putea găzdui și construcțiile tradiționale valoroase din zona Sub Bulz, care vor fi în pericol de demolare după construirea șoselei spre Râmeți. Conservarea câtorva adăposturi sezoniere tradiționale din Sub Bulz s-ar impune însă, cu atât mai mult cu cât pe aici trece traseul de drumeție spre una dintre peșteri. Eventualele noi construcții ridicate lângă viitoarea șosea ar trebui să respecte specificul arhitectonic local, pentru a se încadra armonios în ambianță.
- pentru turiști, prin izolarea sa, platoul ar părea o insulă de trecut în mijlocul lumii moderne
- platoul arată chiar și acum ca un **MUZEU ÎN AER LIBER**. După ce construcțiile ar fi reparate, cu acordul proprietarilor, și dotate cu inventar agricol și pastoral tradițional, platoul ar putea deveni primul **MUZEU ÎN AER LIBER AL AGRICULTURII DE MUNTE din România și PRIMUL SIT ETNOGRAFIC** din țară.

Un asemenea obiectiv ar fi, până acum, unic în România.

Tipuri de arhitectura acceptata

Construcțiile noi trebuie să se integreze în peisajul zonei studiate prin noutate și design rafinat, respectând maniera locală de edificare. Aceste clădiri nou propuse vor respecta reglementările din prezentul ghid în ceea ce privește retragerile, regimul de înălțime, amplasarea pe lot ele neafectând imaginea zonei în care sunt amplasate.

Pentru noile construcții este nevoie de avizul comisiei județene de urbanism, în documentația care va fi înaintată regăsindu-se și elemente care pun accentul pe integrarea noii construcții în peisaj (volumetria noii construcții și raportul dintre aceasta și construcțiile vecine și de vizavi, montaje foto).

Sursă informații Capitol 9

- Tipuri de arhitectură acceptată - <http://www.archdaily.com>
- Arhitectura construcțiilor durabile - <http://planning.northumberlandnationalpark.org.uk/>
" Northumberland National Park Authority Building Design Guide SPD November 2006 "

Tipuri de arhitectura acceptata

Materialele folosite vor fi cele tradiționale (lemnul, piatra, pământul etc) îmbinarea acestora făcându-se într-un mod cat mai armonios și mai simplist (vezi expresia locuințelor tradiționale), ținându-se cont de principiul "Less is more" (Puțin înseamna mult).

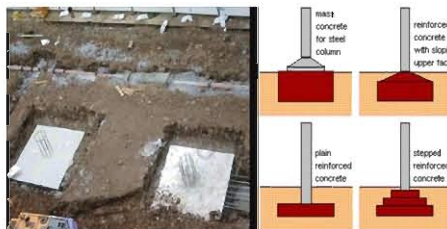

Arhitectura construcțiilor durabile

1. Folosirea terenului

Fundații

Alegerea tipului de fundații va avea impact asupra terenului, și poate influența rapiditatea cu care terenul poate fi readus la forma inițială în viitor, în cazul în care se va demola sau înlocui cu o altă construcție. Factori cheie în alegerea tipului de fundație sunt rezistența și performanța structurală, aceștia putând fi influențați de o multitudine de caracteristici, cum ar fi tipul solului, dimensiunile clădirilor și altele. În procesul de decizie, trebuie totuși integrat ca scop și acela de a minimiza impactul fundațiilor asupra terenului. Astfel, trebuie avut în vedere că fundațiile tip talpă folosesc mai puțin material și sunt mai ușor de îndepărtat din sol în viitor, fundațiile liniare și cele tip platformă betonată ar trebuie evitate, mai ales la părțile din clădire ce nu necesită o rezistență sporită (ex. Terasă de recreere etc.), deoarece acestea vor modifica în totalitate terenul pe care se construiește. Trebuie ținut cont și de o posibilă folosire de materiale reciclate în compoziția materialului de fundație (ex. PFA – pulverized fuel ash – cenușă de combustibil pulverizat), și de asemenea de o posibilă integrare în fundație a unor tehnici sau tehnologii durabile, cum ar fi sisteme de încălzire geotermală.

2. Minimizarea cantității de deșuri

Încă din fazele inițiale ale proiectului, trebuie avută în vedere cantitatea de deșuri ale procesului de construire.

Trimiterea tuturor deșeurilor la groapa de gunoi după terminarea construcției nu este o soluție, din multiple motive care privesc protecția mediului și cheltuielile. Un mod mai sustenabil de a construi este prin folosirea de materiale reciclate și găsirea unor metode de utilizare, minimizare sau reciclare a deșeurilor de construcție.

De aceea, trebuie minimizată suprafața de excavare, printr-o proiectare durabilă care să utilizeze terenul cât mai eficient, și prin alegerea tipului de fundații ce vor fi folosite. Trebuie luată în considerare folosirea de materiale de construcție reciclate pentru realizarea zidăriei sau a altor părți din construcție.

Este de asemenea recomandată separarea, depozitarea și refolosirea următoarelor componente: stratul de vegetație, stratul de sol, semințe de la plantele existente pe teren, compost din materia vegetală existentă. Trebuie luată în considerare separarea diferitelor tipuri de deșuri care pot fi reutilizate în altă locație sau reciclate și de asemenea minimizarea perioadei de depozitare a deșeurilor pe teren, datorită riscului de a produce pagube sau a nu mai putea fi refolosite din cauza deteriorării acestora.

Materiale folosite

O înțelegere cu furnizorii poate rezulta într-un impact redus asupra mediului, prin eficiență sporită și reducere a cantității de deșuri. Printre criteriile ce trebuie luate în considerare se numără: inspecția materialelor procurate, respingerea sau returnarea materialelor ce prezintă defecțiuni, returnarea ambalajelor de protecție, înțelegere cu furnizorii de zidărie, rigips în ceea ce privește colectarea și refolosirea resturilor de materiale, efectuarea comenzilor astfel încât timpul de depozitare pe sit și de deteriorare să fie cât mai mic. În plus, se mai pot folosi paletți multifuncționali, realizați preferabil din plastic reciclat și nu din lemn, pentru protecția și depozitarea materialelor, pentru a reduce daunele și deșeurile. Identificarea și apelarea la piețe locale de desfacere pentru materiale reziduale de construcții, printre care se pot enumera geamuri, tâmplărie, lemn, mobilier sanitar sau alte tipuri de mobilier ori materiale. Ar trebui folosite, cât de mult se poate, resurse exploatare durabil. În ceea ce privește lemnul, de exemplu, ar trebui verificat dacă acesta provine din păduri exploatare responsabil și durabil. În plus, se recomandă folosirea de noi sisteme constructive care utilizează un volum redus de material, cum ar fi grinzile de lemn cu profil I, în locul grinzilor din lemn masiv.

Arhitectura construcțiilor durabile

Materiale refolosite

Refolosirea de materiale în construcție va avea ca rezultat o reducere semnificativă a energiei consumate. Acest lucru înseamnă un grad minim de procesare din momentul demolării unei clădiri de pe un teren până la construirea unei noi clădiri pe același teren. Astfel, dacă o clădire a fost proiectată în așa fel încât "demontarea" ei în componente care pot fi refolosite sau reciclate la finalul vieții construcției să fie cât mai eficientă energetic, atunci aceasta va avea un efect pozitiv asupra consumului total de energie din procesul de demolare și reconstruire. De asemenea, va reduce volumul de deșuri de construcție și demolare ce vor fi trimise la gropile de deșuri. Acolo unde sunt recomandate anumite materiale noi de construcție, considerați și posibilitatea de a include în procesul de construcție și elemente reciclate, cum ar fi izolație termică din celuloză reciclată.

3. Minimizarea consumului de energie în procesul de construire și în utilizare pe termen lung

Cel mai eficient mod de a reduce consumul de resurse într-un proiect de realizare a unei construcții este acela de a realiza un design durabil, de a reduce cheltuielile de întreținere prin procesul de proiectare și execuție și de a crește durata de viață a întregii clădiri, dar și a componentelor acesteia. Acestea sunt, în mare, caracteristicile metodelor tradiționale de construcție.

Amplasarea clădirii

La construcțiile noi, forma tri-dimensională a clădirii poate rezulta în reducerea consumului de energie, la fel ca și amplasarea față de punctele cardinale sau suprafața totală a zidăriei supuse la intemperii (în funcție de regiunea geografică). De asemenea, incorporarea în proiect a unor elemente precum atrium-uri, curți interioare, sau curți de lumină poate crește eficiența energetică a unei construcții. Sustenabilitatea construcției poate fi sporită prin incorporarea în designul clădirii a unor caracteristici ce încurajează forme pasive de energie. Printre acestea putem menționa folosirea iluminatului natural, a ventilației naturale, încălzire sau răcire pasivă a aerului. Toate acestea vor genera un consum redus de energie, și o construcție cu impact redus asupra mediului, iar în același timp vor satisface nevoile locuitorilor.

Sunt multiple elemente ce pot fi incluse în designul unei construcții și care pot participa la eficientizarea energetică, printre care putem menționa: atrium-uri, curți interioare, suprafața vitrată (suprafața geamurilor) optimizată atât pentru iluminatul natural, cât și pentru diminuarea pierderilor (sau acumulărilor excesive – unde e cazul) de căldură, adâncime redusă a construcției (pentru pătrunderea optimă a luminii naturale), masă termică (construirea de podele, plafoane și pereți interni care să acumuleze și rețină căldura dată fie de energia solară pasivă, fie de sistemul de încălzire, și să minimizeze diferențele de temperatură dintre zi și noapte)

Microclimatul care înconjoară clădirea poate de asemenea să influențeze consumul de energie. Pentru aceasta se pot considera: influența formei clădirii asupra vânturilor locale, evitarea blocării luminii naturale sau a priveliștii pentru proprietăți vecine, și acolo unde este posibil, amplasarea pe sit și construirea în așa fel încât să se beneficieze la maxim de avantajele caracteristicilor existente ale mediului natural și formei terenului, pentru a influența curenții locali de aer și scurgerea apelor meteorice. De asemenea nu trebuie neglijate elementele adiacente unei construcții care participă la eficientizarea energetică și diminuează expunerea la intemperii, printre care se numără vegetație medie și înaltă, garduri, forme de relief etc. Acestea au un dublu rol: de a diminua pierderile de căldură, dar în același timp de a crea un ambient natural plăcut.

Arhitectura construcțiilor durabile

Energie înmagazinată a construcției Alegerea materialelor de construcție va influența energia înmagazinată în realizarea proiectului, care constă în energia folosită pentru următoarele procese: extracția materialului brut, realizarea materialelor de construcție, transportul de la producător la șantier, procesul propriu zis de construcție, și procesul de demolare (unde este cazul). Această energie acumulată în perioada procesului de construire este mult mai mică decât cea acumulată în întreaga viață a construcției, însă este totuși semnificativă, și ar trebui să fie considerată în procesul de proiectare și construcție. Astfel, folosirea de materiale de construcții realizate din resurse gestionate durabil și limitarea distanțelor de transport sunt elemente cheie în ceea ce privește reducerea de energie înmagazinată.

Materialele tradiționale de construcție folosite în trecut au un nivel redus de energie înmagazinată, fiind naturale și cu un grad redus de procesare, și din surse locale pentru a minimiza energia consumată în procesul de transportare. Astfel, folosirea de astfel de materiale în noile dezvoltări va avea beneficii în ceea ce privește reducerea energiei înmagazinate în construcție. Folosirea de materiale „noi” poate foarte ușor mări cantitatea de energie înmagazinată a unei clădiri noi. Acest lucru poate fi ușor de evitat prin folosirea de lemn din surse locale, sau prin folosirea de materiale reciclate sau refolosite.

Însă va exista un anumit nivel de impact asupra mediului asociat cu procesarea oricărui tip de material sau produs folosit în construcție, de-a lungul duratelor de viață ale diferitelor

componente ale unei construcții. Vor fi exploatate resurse și va exista un risc de poluare în procesul de exploatare a materialelor brute, iar alt risc de poluare în procesul de prelucrare și producție a materialelor de construcție. Va fi necesar un consum de energie în fiecare etapă, pentru exploatare, procesare, transport și distribuție fie între diferitele etape de producție, fie între producător și șantierul propriu zis. Pentru a minimiza acest impact asupra mediului, următoarele criterii ar trebui luate în considerare:

- Asigurarea că resursele folosite în producerea materialelor de construcție sunt extrase din zone gestionate durabil, ce fac obiectul unor politici de exploatare durabilă și regenerare și comerț echitabil (în cazul pădurilor de exemplu)
- Reducerea volumului de materiale cumpărate, spre exemplu prin organizarea strictă a șantierului, re folosirea sau repararea materialelor sau elementelor existente deja acolo unde este posibil.
- Luarea în considerare a costurilor pe întreaga durată de viață a construcției, spre exemplu, un buget inițial un pic mai mare folosit pe anumite materiale de construcție poate duce la economii pe termen lung prin reducerea cheltuielilor de încălzire.
- Folosirea materialelor locale acolo unde este posibil, pentru a îmbunătăți economia locală și pentru a reduce energia consumată în procesul de transport.
- Alegerea de produse care nu dăunează stratului de ozon, fără solvenți, fără COV (compuși organici volatili) etc, pentru a reduce gradul de poluare și pentru a genera un mediu interior sănătos.
- Folosirea de produse ce prezintă potențial de a fi re folosite sau reciclate, pentru a evita deșeuri suplimentare.
- Utilizarea de produse reciclate sau re-folosite.

De asemenea, pentru a reduce energia folosită în procesul propriu-zis de construire a unei clădiri noi, următorii factori pot fi luați în considerare:

- Minimizarea poluării apei și aerului în timpul procesului de construcție, în concordanță cu politicile agențiilor de mediu.
- Utilizarea unor materiale re folosibile pentru îngrădirea șantierului sau pentru cofraje
- Respectarea vecinilor – distribuirea de scrisori informative și lucrul pe șantier într-un interval orar adecvat caracterului zonei etc.

Arhitectura construcțiilor durabile

4. Poluare

Calitatea aerului la interiorul construcției

Nu există griji în ceea ce privește poluarea aerului în interiorul construcției dacă la realizarea acesteia se folosesc materiale de construcție tradiționale. Însă folosirea de materiale de construcție moderne nu este atât de „sănătoasă”, și poate rezulta în eliberarea de anumite chimicale în interiorul clădirii, afectând astfel sănătatea celor ce vor folosi această clădire.

Pentru a evita probleme cum ar fi „Sindromul Clădirii Bolnave”

(o combinație de afecțiuni ale sănătății asociate cu locuința sau locul de muncă al unei persoane) sau numărul crescut de cazuri de astm, alegerea materialelor de construcție și a finisajelor ar trebui făcută cu grijă. Materialele naturale procesate la un nivel redus au șansele cele mai mici de a avea un impact negativ asupra mediului interior al unei clădiri, iar componente precum mocheta, var sau vopseluri ar trebui alese cu grijă. Specii protejate Speciile protejate ar trebui luate în considerare atunci când se intervine asupra mediului, chiar și acolo unde nu este nevoie de autorizare specială.

Folosirea de insecticide sau ierbicide ar trebui limitată, sau alese substanțe care să nu afecteze fauna zonei. Poluarea atmosferică Realizarea de noi construcții are ca efect creșterea consumului de energie și împreună cu aceasta și creșterea poluării atmosferice. Gradul de poluare la care poate ajunge clădirea depinde de un număr de factori, cum ar fi combustibilul ales pentru încălzire, eficiența clădirii și a rețelelor din interiorul acesteia și folosirea energiei pasive (ex. Energia solară folosită la iluminatul natural) Cel mai eficient mod prin care se poate elimina poluarea este acela de a reduce cererea de energie a clădirii. Aceasta se poate face prin realizarea unei izolații termice eficiente, utilizarea de geamuri cu un coeficient de transfer termic mic (=> confort termic mare), folosirea de strategii funcționale de ventilare și iluminare naturală, și folosirea de sisteme energetice eficiente, de exemplu recuperatoare de căldură, centrale termice în condensatie cu boiler etc.

5. Alimentarea cu apă și evacuarea apelor uzate

Alimentarea cu apă

Pentru a reduce consumul de apă, trebuie folosite, și în baie și în bucătărie, baterii moderne, cum ar fi robinete cu pulverizator, capete de duș cu flux redus, bazine WC cu volum mic, mașini economice de spălat haine și vase etc. Evacuarea apelor uzate Pentru a limita poluarea sunt anumite acțiuni ce pot fi întreprinse:

- conectarea la rețeaua de canalizare existentă, acolo unde este posibil
- dacă nu există un sistem centralizat de evacuare a apelor uzate, o mini-stație de epurare a apelor uzate ar fi următorul pas, iar dacă nici acesta nu este posibil, se recomandă realizarea unei fose septice vidanjabile
- soluții precum toalete cu compostare sau diverse sisteme cu bioactivatori sunt de asemenea ideale pentru protejarea mediului. Însă acestea necesită îngrijire continuă, ceea ce poate fi neplăcut pentru unii utilizatori. De aceea, soluțiile acestea ar trebui adoptate doar în locurile în care soluțiile convenționale nu sunt posibile, și atunci când clientul le-a solicitat sau înțelege în totalitate ce implică un astfel de sistem.
- Folosirea de sisteme durabile de eliminare a apelor pluviale, cum ar fi puțuri de drenaj, rigole naturale, lacuri, pavaje permeabile etc.
- Reducerea volumului de suprafețe exterioare ce necesită drenare, prin amenajare peisageră, sistematizare sumară a reliefului, utilizarea acoperișurilor verzi etc.

Apa gri (apa menajeră și pluvială, ce poate fi refolosită) Ar trebui folosite sisteme sustenabile de evacuare a apelor menajere refolosibile sau pluviale, pentru ca apa evacuată să poată fi controlată, dar în același timp să își păstreze circuitul natural cât mai mult posibil. Astfel, se încurajează folosirea apei de ploaie pentru bazinele WC și irigații. De asemenea, apa „gri”, colectată din chiuvete, bazine, cadă etc. poate fi refolosită, însă numai pentru anumite acțiuni. Trebuie consultat un specialist care să informeze clientul de posibilele utilizări ale apei gri.

Arhitectura construcțiilor durabile

6. Încorporarea în construcție a tehnologiilor de energie regenerabilă

Evoluția formei arhitecturale a fost, de-a lungul istoriei, influențată de evoluția tehnologiilor de construire. Recentele inovații în ceea ce privește noile tehnologii ce folosesc energia solară, eoliană, din biomasă, permit ca aceste elemente să fie încorporate în forma arhitecturală. Ele pot să fie punctul de plecare în designul unei clădiri, însă în același timp, pot fi adaptate la forme existente de clădire. Noile construcții pot fi adaptate pentru a maximiza eficiența acestor tehnologii. Folosirea de astfel de tehnologii este de încurajat. Însă încorporarea acestora în forma arhitecturală nu trebuie să afecteze imaginea generală a peisajului. (de exemplu, panourile solare sau fotovoltaice ar trebui să mențină simplitatea acoperișului și să fie dispuse fie de la un capăt la altul al acoperișului, fie de la streșină până la coamă, mai degrabă decât amplasate aleator pe acoperiș ca un obiect izolat). Se pot obține finanțări de la Ministerul Mediului pentru susținerea achiziționării acestor tipuri de tehnologii.

Panouri solare pentru încălzirea apei

Acestea generează apă caldă pentru consum din energia solară. Variate sisteme sînt disponibile, dar în majoritatea cazurilor este nevoie de o sursă secundară de căldură care să asigure temperatura dorită a apei în absența luminii solare. Orientarea optimă a acestora este sud, sud-vest. Umbrirea panourilor de către alte clădiri, coșuri de fum, vegetație trebuie evitată. Într-un proiect nou, există oportunitatea de a realiza acoperișul clădirii în așa fel încât acesta să încorporeze panourile, generând o funcționare optimă și un impact estetic cât mai redus.

Panouri fotovoltaice

Acestea generează electricitate din energia solară, și pot fi racordate la o anumită funcțiune din clădire, la rețeaua generală de electricitate din clădire, sau la rețeaua națională electrică. La construcțiile noi, este posibil să se încorporeze fotovoltaice în acoperiș sau pe fațadă ca și element component al conceptului general. Ca și la panourile solare, acestea trebuie amplasate pe direcția sud, sud-vest și nu trebuie umbrite. Folosirea panourilor fotovoltaice pentru iluminat stradal sau alte funcțiuni edilitare izolate de mici dimensiuni este din ce în ce mai des întâlnită, deoarece reduce costurile pentru legăturile la rețeaua principală sau costurile pentru cabluri de conectare. De asemenea, aceste panouri mai sunt folosite pentru alimenta cu energie punctele de telecomunicații sau sistemele de monitorizare din zone izolate. Aceste sisteme izolate vor avea nevoie de asemenea de echipamente suplimentare cum ar fi baterii pentru stocarea energiei în perioadele înnorate sau panouri de control pentru monitorizarea schimburilor de energie.

Turbine eoliene de mici dimensiuni

Există turbine eoliene de mici dimensiuni care se folosesc de această resursă inepuizabilă, și anume vântul, pentru a genera electricitate „curată”. Spre exemplu, o turbină de 2m diametru va produce 4.500 kWh pe an, ceea ce ar fi suficient pentru a încălzi apa de uz casnic într-o casă de dimensiuni tipice. Realizarea de astfel de turbine trebuie făcută în așa fel încât să aibă un impact minim asupra mediului și imaginii, dar în același timp să asigure suficientă energie.

Amplasarea și designul acestora trebuie făcute cu grijă, pentru a reduce impactul vizual și deci, pentru a face acceptată acest tip de instalație.

Arhitectura construcțiilor durabile

Amplasarea turbinelor de mici dimensiuni în apropierea sau integrate în construcții trebuie să rezulte în anumite măsuri de protecție a cadrului de viață din jurul clădirii. Culoarea sau finisajul folosit pentru turbine trebuie să fie adecvate peisajului pe care se va proiecta turbina, și alese astfel încât să minimizeze impactul vizual și reflexia luminii. Astfel, unde fundalul constă în cer, atunci se potrivește un finisaj apropiat de alb, unde fundalul constă în vegetație atunci finisajul optim este unul verde-maroniu etc. Există trei tipuri de turbine de mici dimensiuni: cele izolate (care sunt amplasate acolo unde nu există posibilitate de conectare la rețeaua principală electrică și care necesită și baterii pentru stocarea energiei), cele conectate la rețeaua principală electrică (orice exces de energie creată poate fi exportată sau vândută administratorilor rețelei principale electrice), și cele montate pe clădiri (acestea sunt relativ noi pe piață și sunt făcute pentru a fi montate în general pe muchiile acoperișului sau terasei clădirii). Există un număr de factori ce trebuie luați în considerare când se intenționează montarea de turbine eoliene de mici dimensiuni:

- **cel vizual:** impactul pe care îl are turbina asupra peisajului înconjurător
- **cel al poluării fonice:** există două tipuri de surse de zgomot – zgomot mecanic produs de cutia de viteze și generator, și zgomot aerodinamic, produs de impactul dintre aer și palele turbinei
- **impactul asupra biodiversității (păsări, lilieci etc.)**
- **interferențe electro-magnetice**
- **siguranța utilizatorilor**
- **distanța de siguranță față de drumuri, căi ferate, zone cu acces public și rețele de energie**

Biomasă

Folosirea lemnului pentru încălzire este o alternativă ecologică pentru zonele în care nu există rețea de gaz sau rețea centralizată de încălzire (dacă lemnul este exploatat sustenabil, sau dacă se folosesc pentru ardere rumeguș sau peleți din lemn tocat rezidual) și economică.

Arderea combustibilului lemnos nu eliberează o cantitate de dioxid de carbon mai mare decât cea absorbită în procesul de creștere al copacului, astfel sistemul este considerat a fi neutru în carbon. Transportul biomasei poate să genereze poluare, însă efectele în mare sunt neglijabile. Camerele tehnice pentru astfel de instalații vor fi mult mai mari, și trebuie luat în considerare găsirea unui furnizor care să livreze lemnul (care se livrează de obicei în cantități relativ mari). Trebuie ținut cont și de faptul că acest sistem necesită manevrare și întreținere mai multă decât alte tipuri de sisteme, și că arderea materiei lemnoase produce și reziduri ce trebuie îndepărtate (de pe horn sau din centrala). Printre factorii ce mai trebuie luați în considerare amintim: nevoia de a realiza un horn mai înalt decât coama clădirii, nevoia de a depozita materialul lemnos cât mai aproape de boiler, și nevoia de acces pentru a putea să fie livrat materialul lemnos.

Energia geotermală

Aceasta este folosită pentru a furniza căldură (sau frig) și are nevoie de o suprafață adiacentă de teren liber în care se vor îngropa instalațiile. Căldura din pământ este folosită astfel pentru a încălzi construcțiile, și reprezintă o alternativă viabilă la folosirea combustibililor fosili. Temperaturile din sistem sunt în general mai mici decât la un sistem convențional de încălzire, și de aceea este nevoie de încă o sursă de energie care să aducă apa la temperatura dorită. Cu toate acestea, acest sistem este ideal a fi folosit pentru încălzirea prin pardoseală. Un astfel de sistem va avea un impact vizual minim în momentul în care intră în funcțiune. Este nevoie de un adăpost pentru pompa de căldură, însă acesta are în general dimensiuni mici. Cel mai mare impact are loc în timpul instalării, deoarece trebuie săpat pentru a îngropa instalațiile, însă apoi se poate pune la loc stratul vegetal și în scurt timp se poate reveni la imaginea inițială.

Geothermal Energy for the Home

